

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO

miesięcznik

Rok III

Warszawa — Czerwiec 1950 r.

Nr 6(24)

TREŚĆ: *** Czas pracy i odpowiedzialność dyscyplinarna i karna za naruszenie dyscypliny pracy w ZSRR; Wincenty Ławrynowicz — O konieczności zmiany systemu zatwierdzania cen dostaw robót i usług; Karol Potrzebowski — Odpowiedzialność pracowników w przypadku błędnego potrącenia przez pracodawcę podatku od wynagrodzeń. — Przegląd ustawodawstwa gospodarczego za czas od dnia 20 IV 1950 do dnia 20 V 1950. — Orzecznictwo w sprawach gospodarczych: Główna Komisja Arbitrażowa. — Dostawy, roboty i usługi: Zabezpieczenie wykonania umowy o dostawy, roboty i usługi. — Gdzie szukać? Urlopy dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu. — Polemika: Spółdzielczość a prawo handlowe. Urlop pracownika umysłowego po pierwszym roku pracy. — Notatnik: Normalizacja akt o charakterze prawnym. — Umowy i akty prawne: Wzór umowy o nadzór nad wykonaniem inwestycyjnych robót budowlanych. — Przegląd wydawnictw: Książki. Czasopisma.

Czas pracy i odpowiedzialność dyscyplinarna i karna za naruszenie dyscypliny pracy w ZSRR*)

Pojęcie i rodzaje dni roboczych

Dniem roboczym nazywa się długość czasu pracy na dobę, bez względu czy praca odbywa się w ciągu dnia czy w nocy.

Ustawodawstwo o czasie pracy przewiduje powszechną (normalną) i szczególną (skróconą albo przedłużoną) długość dnia roboczego.

Zależnie od długości dnia roboczego, rozróżnia się następujące jego rodzaje: a) dzień roboczy normalnej długości, b) skrócony dzień roboczy, c) dzień roboczy nienormowany, d) przedłużony dzień roboczy.

Dzień roboczy normalnej długości.

Znakomity rosyjski fizjolog Soczenow badając funkcjonowanie mięśnia sercowego w czasie pracy, a także nagromadzanie się i niszczenie w organizmie szkodliwych substancji, które wytwarzają się przy pracy mięśni, określił normalną długość dnia roboczego na osiem godzin, nie licząc koniecznych przerw podczas pracy. Dekret Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z dnia 26 czerwca 1940 r. wprowadził ośmiogodzinny dzień roboczy jako dzień roboczy normalnej długości na danym etapie budownictwa socjalistycznego w warunkach okrążenia kapitalistycznego.

Taki dzień roboczy przewidziany jest w art. 119 Konstytucji ZSRR jako norma zasadnicza.

Ośmiogodzinny dzień pracy jest powszechną normą czasu pracy dla pracowników, którzy u-

kończyli 16 lat — zarówno dla robotników, jak i dla pracowników umysłowych.

Skrócony dzień roboczy

W państwach burżuazyjnych, zwłaszcza w warunkach zaostrzonego powszechnego kryzysu kapitalizmu, kiedy bezrobocie przybiera charakter masowy, szeroko stosowana jest praktyka polegająca na wprowadzeniu niepełnego dnia roboczego i niepełnego tygodnia roboczego przy odpowiednio obniżonym wynagrodzeniu.

Niepełny tydzień roboczy przewidziany został w ustawie angielskiej z r. 1937, która dopuszcza jednocześnie przedłużenie dnia roboczego w takim tygodniu do 10 godzin i to nawet dla kobiet i dorastających. Liczba półbezrobotnych, którzy zatrudnieni są przez niepełny tydzień, nawet według oficjalnych danych przewyższa w USA 12 milionów ludzi. W ZSRR, gdzie nie ma kryzysów i bezrobocia, gdzie gospodarstwo narodowe rozwija się planowo według prawa rozszerzonej socjalistycznej reprodukcji, skracanie normalnej długości dnia roboczego, która przewidziana jest w ustawie z dnia 26 czerwca 1940 r. ma miejsce, gdy to jest konieczne dla ochrony pracy i nie łączy się w żadnym razie z obniżeniem zarobku. Stosownie do art. 1 Dekretu z dn. 26 czerwca 1940 r. skrócony, 7-godzinny dzień roboczy, ustanowiony został dla tych robót wykonywanych pod ziemią i innych, dla których przed wydaniem tego dekretu obowiązywał 6-godzinny dzień roboczy, ale które następnie nie zostały zamieszczone w spisie robót wykonywanych w szkodliwych warunkach (np. dla

*) Tłumaczenie wyjątków z rozdziału VIII i XI książki pt. „Sowieckie Trudowe Prawo. Gospodarstwie Socjalistyczne” Wydawnictwo Juridycznej Literatury, Moskwa — 1949.

robotników obsługujących dźwigi w kopalniach). Skrócony 6-godzinny dzień roboczy wprowadzony został na podstawie dekretu Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z dnia 26 czerwca 1940 r. dla całego szeregu zawodów wykonywanych w szkodliwych warunkach pracy w różnych gałęziach gospodarstwa narodowego. Spis tych zawodów zatwierdzony został postanowieniem Rady Komisarzy Ludowych z dnia 1 lipca 1940 r. i był później uzupełniany. Dla niektórych zawodów ze szczególnie szkodliwymi warunkami pracy dzień roboczy został skrócony do 5 godzin (np. dla pracowników pracujących przy rentgenie w laboratoriach przemysłowych przy przenośnych aparatach i przy analizie strukturalnej), a nawet do 4 godzin (np. dla zatrudnionych przy czyszczeniu kondensatorów przy produkcji rtęci).

Skrócony dzień pracy wprowadzony został dla niektórych kategorii pracowników umysłowych, których praca związana jest z większym napięciem systemu nerwowo-mózgowego.

Dla szkoleniowej i naukowo-badawczej pracy profesorów, docentów, asystentów i wykładowców wchodzących w skład wyższych zakładów naukowych obowiązuje przeciętnie 6-godzinny dzień roboczy. W ramach tego 6-godzinnego dnia pracy praca szkoleniowa (wykłady, prowadzenie zajęć na seminariach i ćwiczeń, konsultacje, kierowanie zajęciami praktycznymi itp.) zajmuje od 2,25 do 3,5 godzin (w zależności od stanowiska), a pozostały czas przeznaczony jest dla pracy naukowo-badawczej.

Dla nauczycieli szkół początkowych, siedmioletnich i średnich stawki wynagrodzenia ustanowione są za 3 — 4 godziny pracy dziennej (z uwzględnieniem okoliczności, że pewien czas trzeba zużyć dodatkowo na przygotowanie się do lekcji). Dla szeregu pracowników w dziedzinie lecznictwa wprowadzony jest skrócony siedmiogodzinny, 6½ godzinny i 5½ godzinny dzień roboczy. Np. farmaceuci pracują 7 godzin, lekarze w szpitalach 6½ godzin, lekarze w poliklinikach i laboratoriach, zatrudnieni wyłącznie ambulatoryjnymi przyjęciami chorych — 5½ godziny. Dla niektórych kategorii pracowników zatrudnionych w lecznictwie, które zaliczone są do zawodów o szkodliwych warunkach pracy, wprowadzony jest 6-godzinny albo nawet krótszy dzień pracy.

Czas pracy osób dorastających, które nie osiągnęły jeszcze lat 16, skrócony jest do 6 godzin ze względu na szczególną troskę, jaką powinna być otoczona praca niepełnoletnich.

Według ogólnej zasady długość pracy w nocy, tj. od godziny 10 wieczór do 6 rano, skraca się o godzinę (art. 96 Kod. Pracy). Stosownie do tego w tych przypadkach, gdy przedsiębiorstwo pracuje na trzy zmiany, czas pracy nocnej zmiany wynosi nie osiem, a tylko 7 godzin.

W zakładach o ciągłym ruchu (np. w elektrowniach, nocny czas pracy zrównuje się z dziennym (art. 96 K. Pr.). Podobnie nocny czas pracy równy jest dziennemu w przypad-

kach, gdy dzień roboczy już został skrócony z uwagi na szczególnie szkodliwe warunki pracy, albo gdy robotnik wstępuje do przedsiębiorstwa lub instytucji specjalnie dla wykonywania wyłącznie nocnej pracy (np. w charakterze stróża nocnego).

Skrócenie dnia roboczego ma miejsce także w tych przypadkach, kiedy do czasu pracy wlicza się przerwy w robocie, np. dla karmienia dziecka piersią (art. 134 K. Pr.), albo dla ogrzania się przy pracy na otwartym miejscu w zimnych porach roku.

Nienormowany dzień roboczy

Dla odpowiedzialnych pracowników politycznych, związków zawodowych i pracowników państwowych w uwadze do art. 94 K. Pr. ustanowiony został nienormowany (nienormowany) dzień roboczy.

Według ścisłego brzmienia tej uwagi nienormowany dzień roboczy — to taki dzień roboczy, który nie jest ograniczony ramami normalnego czasu pracy. Nie oznacza to jednak, że nienormowany dzień roboczy nie ma żadnych granic. „Radzieckie ustawodawstwo wcale nie utożsamia pojęcia — „nienormowany dzień roboczy“ — z „nieograniczonym dniem roboczym“, jak całkowicie słusznie wskazał Sąd Najwyższy USFRR w postanowieniu w sprawie Centralnego Biura Kijowskiego Domu Towarowego (Uniwermag). Radzieckie prawo pracy wymaga dokładnego określenia obowiązków pracownika o nienormowanym dniu roboczym, chroni jego czas pracy i nie zezwala na systematyczne jego przekroczenie.

Ustanowienie nienormowanego dnia pracy ograniczone jest przede wszystkim do kręgu pracowników, w stosunku do których może być wprowadzony, po drugie — zakresem obowiązków danego pracownika.

Postanowienie Komisariatu Ludowego Pracy ZSRR z dnia 13 lutego 1928 r. zezwala na ustanowienie nienormowanego dnia pracy dla określonego kręgu osób, których praca ze względu na charakter wykonywanej przez nich roboty nie może być ograniczona ramami normalnego czasu pracy, a mianowicie:

a) dla osób należących do personelu administracyjnego, zarządzającego, technicznego i gospodarczego (kierownicy przedsiębiorstw i instytucji albo ich oddzielnych części, sekretarze samodzielnych instytucji i oddziałów w instytucjach co najmniej obwodowych, zarządzający gospodarstwem, komendanci i inni).

b) dla pracowników, których praca nie nadaje się do tego by ją oceniać według czasu (konsultanci, instruktorzy, agenci i inni).

c) dla osób, które według swego uznania przeznaczają swój czas na tego rodzaju pracę,

d) dla osób, których czas pracy dzieli się na części o nieokreślonej długości (szoferzy, woźnice i inni).

Spisy stanowisk, dla których dozwala się zastosowanie nienormowanego dnia roboczego w przedsiębiorstwach załączone są do umowy zbiorowej. Zastosowanie nienormowanego dnia roboczego w instytucjach dozwolone jest w stosunku do pracowników, którzy zajmując stanowiska, przewidziane w specjalnych wykazach wydanych przez komisariaty ludowe pracy republik związkowych.

W RSFR obowiązuja wykazy stanowisk o nienormowanym dniu roboczym w instytucjach, zatwierdzone postanowieniami Narodowego Komisariatu Pracy RSFR. W grupie pracowników sądowo - prokuratorskich te wykazy przewidują następujące stanowiska: a) sędziowie, b) prokuratorzy, i ich pomocnicy, c) komornicy, d) sędziowie śledczy, e) sekretarze kolegiów i sesji Sądu Najwyższego, e) starsi sekretarze i sekretarze obwodowych, krajowych i okręgowych sądów, f) starsi sekretarze obwodowych, krajowych i okręgowych prokuratorów, g) sekretarze sądów ludowych, h) sekretarze rejonowych prokuratur.

W tych przedsiębiorstwach i instytucjach, gdzie czas pracy regulowany jest specjalnymi postanowieniami, obowiązują oddzielne wykazy stanowisk o nienormowanym dniu roboczym (np. na kolejach żelaznych i liniach komunikacji wodnej, w przedsiębiorstwach i instytucjach łączności i niektórych innych). W tych przypadkach, gdy ze względu na charakter swych obowiązków służbowych pracownik o nienormowanym dniu pracy powinien pracować więcej, niż przez normalny dzień roboczy, taka praca po nad normę nie jest uważana za nadliczbową, wykonywana jest bez specjalnego zezwolenia i nie jest oddzielnie opłacana.

Za pracę przez czas dłuższy, niż normalny czas roboczy, osoby o nienormowanym dniu roboczym otrzymują wyższą płacę i przyznany im zostaje dodatkowy urlop.

Długość pracy wskazanych osób powyżej normalnego czasu roboczego nie jest ograniczona ilością godzin, a tylko zakresem obowiązków danego pracownika i zakresem zleconej mu pracy. Jeżeli pracownikowi z nienormowanym dniem roboczym powierza się pracę, która nie wchodzi w zakres jego obowiązków, to za taką pracę należy mu się wynagrodzenie oddzielne.

Osoby o nienormowanym dniu roboczym winny być zwalniane od pracy na ogólnych zasadach co tydzień w dniu przeznaczonym na wypoczynek i w inne dni wolne od pracy. W dni robocze powinny przychodzić do pracy na ogólnych zasadach i w każdym przypadku przestrzegać długości dnia roboczego, ustanowionego dla pracowników z normowanym dniem pracy.

Przedłużony dzień roboczy.

Przedłużanie ustanowionej przez prawo długości dnia roboczego zakazane jest kategorycznie. Tylko na niektórych robotach sezonowych, w szczególności na robotach przy spławie drze-

wa i tylko, gdy spełnione są określone warunki dozwolone jest wprowadzenie dłuższego dnia roboczego.

W przypadku, gdy na sezonowych robotach ze względu na naturalne i techniczne warunki wymagana jest w ciągu określonego okresu specjalnie wzmożona praca, zezwala się na podstawie porozumienia administracji z odpowiednim komitetem Związku Zawod. na wprowadzenie na określony okres przedłużonego dnia roboczego przy odpowiednim podwyższeniu płacy. Trwanie przedłużonego dnia roboczego, czasokres jego stosowania, a także rozmiary i tryb zapłaty, ustalone są w drodze porozumienia administracji ze związkiem. Przedłużenie dnia roboczego dla osób dorastających do lat 16 na robotach sezonowych, na których wprowadzono dłuższy roboczy dzień następuje na taką liczbę godzin, jaka odpowiada przedłużeniu czasu pracy dla dorosłych pracowników.

Dyscyplina pracy i wewnętrzny regulamin pracy

W nauce Lenina — Stalina o dyscyplinie pracy wykazana została z największą jasnością i dobitnością istota i charakter socjalistycznej dyscypliny pracy i jej najgłębsze zasadnicze różnice z dyscypliną w przedsiębiorstwach kapitalistycznych.

Socjalistyczna dyscyplina pracy — to dyscyplina świadoma i dobrowolna. To dyscyplina „świadomych i zjednoczonych pracowników, którzy nie znają żadnego jarzma i żadnej władzy nad sobą, oprócz władzy ich własnego zjednoczenia...”, dyscyplina ludzi, którzy... „pracują nie na kapitalistę, tylko dla swego własnego państwa i dla swej własnej klasy...”. Komunistyczna organizacja pracy w społeczeństwie, do której pierwszy krok stanowi socjalizm, opiera się i czym dalej, tym silniej jeszcze będzie się opierała na swobodnej i świadomej dyscyplinie samych pracowników, którzy zrzucili jarzmo zarówno obszarników jak i kapitalistów“. W przeciwieństwie do takiej dyscypliny, dyscyplina kapitalistyczna jest to dyscyplina wymuszona przez eksploatatorów. Jeżeli państwu socjalistycznej organizacja pracy w społeczeństwie opierała się na dyscyplinie pałki, to kapitalistyczna jej organizacja oparta jest na dyscyplinie głodu. Stalinowska Konstytucja zwycięskiego socjalizmu podniosła znaczenie socjalistycznej dyscypliny pracy na nową wyżynę. W liczbie zasadniczych obowiązków obywateli ZSRR na równi z obowiązkiem przestrzegania ustaw Stalinowska Konstytucja wskazała specjalnie na obowiązek przestrzegania dyscypliny pracy (art. 130 Konstytucji ZSRR).

W odniesieniu do pracy robotników i pracowników umysłowych obowiązek przestrzegania dyscypliny pracy oznacza obowiązek pracy stosownie do wewnętrznego regulaminu pracy tego przedsiębiorstwa lub instytucji, w którym dany robotnik lub pracownik umysłowy jest zatrudniony. Obowiązek przestrzegania dyscy-

pliny pracy nie jest to jakiś oddzielny obowiązek w szeregu innych obowiązków pracowniczych takich, jak obowiązek pracowania uczciwie i rzetelnie, przestrzeganie długości czasu pracy, przychodzenie punktualnie do pracy, szybkiego i dokładnego wypełniania zarządzeń administracji itd. Przeciwnie obowiązek zachowania dyscypliny pracy obejmuje wszystkie te pracownicze obowiązki.

Obowiązujące ustawodawstwa dokładnie reguluje kwestię, w jakich formach prawnych, jakimi aktami normatywnymi może być ustalony wewnętrzny regulamin pracy w przedsiębiorstwach i instytucjach, w jaki sposób mogą być wprowadzane powszechne i specjalne obowiązki robotników i pracowników umysłowych.

W społeczeństwie socjalistycznym zachowanie dyscypliny pracy zapewnia się głównie drogą przekonywania większości pracujących o konieczności przestrzegania dyscypliny pracy. Jednocześnie państwo socjalistyczne stosuje różne sposoby nagradzania za rzetelną pracę i za wybitne osiągnięcia.

W odniesieniu jednak do tej mniejszości, do tych nieuświadomionych i zacofanych pracowników, którzy w swym stosunku do pracy jeszcze nie wyzbyli się przeżytków kapitalizmu — stosowane są środki przymusu, celem zabezpieczenia przestrzegania przez nich dyscypliny pracy.

Za naruszenie dyscypliny pracy ustanowiona została odpowiedzialność dyscyplinarna, a za cięższe naruszenia — odpowiedzialność karna. Za takie naruszenia dyscypliny pracy, które wyrządzają materialną szkodę przedsiębiorstwu lub instytucji winni niezależnie od odpowiedzialności dyscyplinarnej lub karnej odpowiadają także materialnie.*)

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Pojęcie i znaczenie dyscyplinarnej odpowiedzialności robotników i pracowników umysłowych jest wyraźnie określone. **Dyscyplinarna odpowiedzialność robotników i pracowników umysłowych** — to odpowiedzialność za naruszenia dyscypliny pracy, która zostaje zrealizowana w drodze nałożenia kary przez administrację tego przedsiębiorstwa albo tej instytucji, w której dany pracownik jest zatrudniony albo przez wyższy organ w tym samym dziale zarządu. Dyscyplinarna odpowiedzialność istnieje za przestępstwa dyscyplinarne tj. za takie naruszenia dyscypliny pracy, za które nie została wprowadzona odpowiedzialność karna. Jak z tego wynika, odpowiedzialność dyscyplinarna ustanowiona zostaje za stosunkowo mniej

poważne naruszenia dyscypliny pracy. Istotnym znamieniem przestępstwa dyscyplinarnego jest istnienie winy (umyślnej lub nieumyślnej). W tych przypadkach, gdy niewypełnienie obowiązku pracowniczego miało miejsce bez winy pracownika, kara dyscyplinarna nie zostaje nałożona.

Kary dyscyplinarne — to kary, które nakładane są na robotników i pracowników umysłowych przez administrację przedsiębiorstwa lub instytucji, w których dany pracownik jest zatrudniony albo przez wyższą organizację tego samego działu zarządu. Takimi karami są: upomnienie, nagana, surowa nagana, przeniesienie do wykonywania gorzej opłacanej pracy, zwolnienie i niektóre inne kary...

Rodzaje dyscyplinarnej odpowiedzialności robotników i pracowników umysłowych

Obowiązujące ustawodawstwo pracy przewiduje następujące główne rodzaje odpowiedzialności dyscyplinarnej, które różnią się jedne od drugich ze względu na p o d m i o t o d p o w i e d z i a l n o ś c i :

a) wszyscy robotnicy i pracownicy umysłowi, oprócz tych, dla których ustanowiony został inny porządek odpowiedzialności, odpowiadają dyscyplinarnie na zasadach ustalonych w wewnętrznym regulaminie pracowniczym.

b) pracownicy na stanowiskach kierowniczych i inni odpowiedzialni pracownicy, a także pracownicy pochodzący z wyboru, ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną stosownie do specjalnych postanowień dotyczących tej odpowiedzialności;

c) pracownicy, na których rozciągają się ustawy o dyscyplinie robotników i pracowników umysłowych (pracownicy transportu, łączności i inni) odpowiadają dyscyplinarnie stosownie do przepisów tych ustaw;

d) pracownicy niektórych kategorii (np. sędziowie) ponoszą dyscyplinarną odpowiedzialność według specjalnej pragmatyki.

Dyscyplinarna odpowiedzialność według zasad wewnętrznego porządku pracy.

Ten tryb odpowiedzialności, jak już wskaza- no wyżej, rozciąga się na wszystkich robotników i pracowników umysłowych, z wyjątkiem tych, dla których wprowadzony został inny tryb odpowiedzialności. Podstawowe postanowienia normatywne odpowiedzialności według prawideł wewnętrznego regulaminu pracy zawarte są w rozdziale V Typowych prawideł wewnętrznego regulaminu dla robotników i pracowników umysłowych, zatwierdzonych przez Radę Komisarzy Ludowych ZSRR 18 stycznia 1941 r.

Za naruszenie dyscypliny pracy nakładane są następujące kary dyscyplinarne: upomnienie, nagana, surowa nagana, przeniesienie do zatrudnienia gorzej opłacanego na okres do trzech miesięcy (dla robotników) albo przeniesienie na niższe stanowisko (dla pracowników umy-

*) Patrz Nr 4 (22) „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego“ str. 77 — 83.

słowych). W tych przypadkach, gdy naruszanie zasad wewnętrznego regulaminu pracy przez pracownika przyjmuje charakter systematyczny, a zastosowanie do niego środków oddziaływania dyscyplinarnego, wskazanych w Typowych prawidłach wewnętrznego regulaminu pracy, nie dało należytych wyników, wskutek czego dalsze pozostawianie pracownika w zatrudnieniu przeczyłoby interesom produkcji, administracja przedsiębiorstwa albo instytucji może zwolnić pracownika na podstawie p. g. art. 47 Kod. Pracy.

Prawo nakładania kar dyscyplinarnych służy kierownikowi instytucji lub przedsiębiorstwa. Osoby zajmujące inne stanowiska mogą nakładać kary dyscyplinarne, jeśli tak przewidziane zostało w specjalnych postanowieniach Rządu albo w szczególnych prawidłach wewnętrznego regulaminu albo w uzupełnieniach tego regulaminu...

Odpowiedzialność dyscyplinarna w trybie służbowym (w porządkie podczinienności).

Ten rodzaj odpowiedzialności dyscyplinarnej uregulowany został postanowieniem Centralnego Komitetu Wykonawczego i Rady Komisarzy Ludowych ZSRR z dnia 13 paźdz. 1929 r. „O zasadach dyscyplinarnego ustawodawstwa ZSRR i republik związkowych“, a także przepisami o dyscyplinarnej odpowiedzialności w trybie nadzoru służbowego, które zatwierdzone zostały przez Wszechzwiązkowy Centralny Komitet Wykonawczy i Radę Komisarzy Ludowych RSFR z dnia 20 marca 1932 r. Następujące kategorie osób zajmujących stanowiska służbowe ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną w trybie służbowym:

a) osoby uprawnione do angażowania i zwalniania pracowników ;

b) zajmujące stanowisko z wyboru;

c) inni odpowiedzialni pracownicy wymienieni w specjalnych wykazach. Odnosny wykaz, który obowiązuje w RSFR obejmuje przeważnie pracowników na kierowniczych stanowiskach, poczynając od członków kolegiów ministerstw i kierowników przedsiębiorstw i instytucji, a kończąc na naczelnikach oddziałów fabrycznych i warsztatów, kierowników działów i wydziałów biur i grup. Jednocześnie w wykazie wskazano także niektórych pracowników na odpowiedzialnych stanowiskach, którzy nie zajmują się czynnościami administracyjnymi: inspektorów technicznych i sanitarnych, osobistych sekretarzy kierowników instytucji i przedsiębiorstw itd.

Zasadnicza różnica między odpowiedzialnością w trybie służbowym a powszechnie obowiązującą odpowiedzialnością według prawideł wewnętrznego regulaminu pracy polega na tym, że orzeczenie o karze nałożonej w trybie służbowym nie może być zaskarżone do komisji rozjemczej ani też do sądu, a tylko można je za-

skarżyć do instancji wyższej w ramach resortu... Skargę składa się osobie albo organowi bezpośrednio wyższemu w stosunku do osoby lub organu, który nałożył karę. Skargę składa się w terminie 2 tyg. Postanowienia wydane na podstawie tych skarg są ostateczne i mogą ulec rewizji przez wyższe organa tylko w drodze nadzoru. Rozpoznawanie skarg w ramach resortu osób zajmujących stanowiska kierownicze i innych odpowiedzialnych pracowników z powodu nałożonych na nich kar tym się tłumaczy, że przy rozpoznawaniu skarg należy w maksymalnym stopniu brać pod uwagę treść, charakter i wszelkie specyficzne cechy pracy danej osoby.

Pozostałe różnice między odpowiedzialnością dyscyplinarną w trybie służbowym a dyscyplinarną odpowiedzialnością według prawideł wewnętrznego regulaminu pracy są mniej istotne. Wykaz kar nakładanych w trybie służbowym obejmuje: upomnienie, nagane, przeniesienie na niższe stanowisko na okres nie dłuższy niż rok, zwolnienie (surowa nagana nie jest przewidziana). Należy zauważyć, że kara pozbawienia prawa zajmowania odpowiedzialnych stanowisk, może być nałożona tylko na podstawie decyzji wyższych organów rządowych, a zakaz pracy przez określony czas w instytucjach i przedsiębiorstwach podległych danemu ministrowi może być wydany tylko na podstawie decyzji właściwego ministra ZSRR lub republiki związkowej w przypadkach przewidzianych u s t a w ą. Z tego powodu np. Generalny Prokurator ZSRR założył sprzeciw przeciwko decyzji Ministra Handlu ZSRR na podstawie której dyrektor herbaciarni został usunięty ze stanowiska, przy czym pozbawiono go pracy w ciągu trzech lat w przedsiębiorstwach i instytucjach podległych Ministrowi Handlu ZSRR. Sprzeciw został przez Ministra Handlu ZSRR uwzględniony.

Kara w trybie nadzoru służbowego nie może być nałożona po upływie miesiąca od ujawnienia przestępstwa (podobnie jak ma miejsce w sprawach rozpoznawanych według regulaminu wewnętrznego pracy), a oprócz tego nie może być nałożona po upływie sześciu miesięcy od dnia popełnienia przestępstwa. Jeżeli w ciągu roku od dnia nałożenia kary dyscyplinarnej w trybie służbowym — upomnienia, nagany, przeniesienia na niższe stanowisko — danej osobie nie wymierzono nowej dyscyplinarnej kary to uważa się, że ta osoba „jak gdyby nie podlegała karze dyscyplinarnej“. Mówiąc inaczej, skazanie w tym przypadku zatarte zostanie automatycznie „przez sam fakt upływu rocznego okresu i nie wymierzenia nowej kary, podczas gdy według prawideł regulaminu wewnętrznego pracy w tych samych warunkach zniesienie kary następuje w drodze decyzji kierownika przedsiębiorstwa lub instytucji (to znaczy wymagane jest specjalne zarządzenie znoszące karę)...

Odpowiedzialność dyscyplinarna według ustawy o dyscyplinie pracowników

Od ogólnego porządku odpowiedzialności dyscyplinarnej według prawideł wewnętrznego regulaminu pracy, odpowiedzialność dyscyplinarna na podstawie ustawy o dyscyplinie pracowników różni się dwiema zasadniczymi cechami charakterystycznymi.

Przed wszystkim ustawy o dyscyplinie przewidują szczególną skalę kar. Np. ustawa o dyscyplinie pracowników kolei żelaznych ZSRR przewiduje następujące kary: upomnienie, nagana, surową nagana, areszt na okres do dziesięciu dni (dób) z jednoczesnym obowiązkiem pełnienia służby, a także bez pełnienia służby i bez wypłaty wynagrodzenia przez czas przebywania w areszcie, przeniesienie na inną niższą opłacaną robotę na okres do trzech miesięcy albo obniżenie stanowiska, obniżenie tytułu służbowego.

Po drugie skargi pracowników na niesłuszne lub nieprawne wykorzystanie przez naczelnika praw przyznanych mu przez ustawę, rozstrzygane są w trybie administracyjnym przez wyższych naczelników. Skargę wnosi się do naczelnika, który nałożył karę. Termin dla wniesienia skargi wynosi 5 dni od chwili zawiadomienia pracownika o nałożeniu kary. Wyższy naczelnik obowiązany jest wydać decyzję w sprawie skargi, nie później, niż w ciągu 5 dni od jej otrzymania. Ponadto ustawy o dyscyplinie zawierają jeszcze niektóre inne postanowienia, których nie ma w prawidłach wewnętrznego regulaminu pracy. Tak więc dokładnie normują, którzy naczelnicy mają prawo nakładać kary dyscyplinarne i mianowicie jakie. Wskazują, że niewykorzystanie przez naczelnika w przypadkach, gdy jest to konieczne swej władzy dyscyplinarnej jest po prostu naruszeniem dyscypliny.

Dyscyplinarna odpowiedzialność sędziów

Dyscyplinarną odpowiedzialność sędziów reguluje specjalne Postanowienie zatwierdzone Dekretem Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z dnia 15 lipca 1948 r. Sędzia radzicki, wybierany przez naród, powinien być wzorem uczciwej służby ojczyźnie, dokładnego i nieugiętego wypełniania ustaw radzieckich, nieskazitelnosci

moralnej i nienagannego prowadzenia. Wychodząc z tych założeń, Postanowienie wprowadza odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów nie tylko za naruszenia dyscypliny pracy, ale także za obniżenie poziomu pracy sędziowskiej przez niedbalstwo albo brak zdyscyplinowania sędziego oraz za dopuszczenie się czynów niegodnych radzieckiego sędziego. Sprawy dotyczące przestępstw dyscyplinarnych sędziów rozpatrują kolegia dyscyplinarne przy obwodowych, krajowych i najwyższych sądach (i przy trybunałach wojskowych okręgów, flot i równorzędnych). Te kolegia tworzone są w składzie przewodniczącego właściwego sądu lub jego zastępcy oraz dwóch członków sądu. Kolegia mogą nakładać następujące kary dyscyplinarne: upomnienie, nagana, surową nagana. Uznawszy, że sędzia nie jest godzien zajmowanego stanowiska kolegium podaje to do wiadomości Ministrowi Sprawiedliwości ZSRR albo republiki związkowej dla rozważenia sprawy odwołania sędziego. Orzeczenie kolegium może być uchylone tylko w trybie nadzoru przez kolegium dyscyplinarne przy wyższym sądzie.

Dyscyplinarna odpowiedzialność za naruszenie prawideł dotyczących zabezpieczenia pomieszczeń służbowych i strzeżenia dokumentów służbowych

Specjalny tryb odpowiedzialności dyscyplinarnej wprowadzony został w stosunku do pracowników instytucji i aparatu zarządzającego organów gospodarczych, którzy dopuścili się naruszenia prawideł dotyczących ochrony ogólnej i przeciwpożarowej budynków służbowych i pomieszczeń oraz prawideł dotyczących przechowywania dokumentów służbowych. Osobliwość tego rodzaju odpowiedzialności polega głównie na rodzaju przewidzianych kar. Obok nagany, surowej nagany, przeniesienia na niższe stanowisko na okres jednego roku i zwolnienia z pracy, w liczbie kar dyscyplinarnych znajdują się również następujące: grzywna do 200 rb., aresztu do 20 dni z obowiązkiem pełnienia służby i zapłatą za czas pracy.

Przeciwko nałożonej karze może być wniesiona w drodze służbowej skarga do urzędnika zajmującego wyższe stanowisko w stosunku do osoby, która nałożyła karę.

Odpowiedzialność karna

Uwagi wstępne.

Odpowiedzialność karna za naruszenie dyscypliny pracy uregulowana jest normami prawa karnego i nie wchodzi do systemu prawa pracy.

Jednakże z dziedziny karnej odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny pracy, dla prawa pracy mają znaczenie następujące kwestie:

a) sprawa o zakresie naruszeń dyscypliny pracy, za które została wprowadzona odpowie-

dzialność karna; ta sprawa posiada znaczenie dla prawa pracy dlatego, że odpowiednie naruszenia tym samym wyłączone zostają z liczby przestępstw dyscyplinarnych i nie może być za nie wymierzana kara dyscyplinarna.

b) sprawa trybu przekazywania do sądu spraw o naruszenie dyscypliny pracy, która podlega ściganiu w drodze karnej. Ta sprawa ma znaczenie dla prawa pracy dlatego, że obowiązki administracji przedsiębiorstw i instytucji przygotowania i przekazania do sądu wska-

zanych spraw, stanowią jeden z obowiązków pracowniczych administracji albo, wyrażając się ściślej, jeden z jej obowiązków dotyczących zabezpieczenia dyscypliny pracy.

Naruszenia dyscypliny pracy, za które wprowadzona została odpowiedzialność karna

W czerwcu roku 1940 w warunkach narastającej groźby wojny Plenum Wszechzwiązkowej Centralnej Rady Związków Zawodowych w odezwie do wszystkich robotników i pracowników umysłowych wskazało na nieodzowną potrzebę zastosowania szeregu środków celem umocnienia gospodarczej i obronnej potęgi ZSRR. W szczególności plenum wskazało na konieczność zwiększenia wydajności pracy i wzmocnienia środków karania tych, którzy „wykorzystując brak bezrobocia, unieczwionego przez władzę radziecką i nadużywając cierpliwości Państwa Radzieckiego przerzucając się z zakładu na zakład podrywają dyscyplinę, nie chcą uczciwie pracować, z lekceważeniem odnoszą się do nakazów wynikających z ustaw zaaprobowanych przez naród”.

Plenum Wszechzwiązkowej Centralnej Rady Związków Zawodowych wskazało, że państwo winno bronić gospodarstwa narodowego przed dezorganizatorami produkcji, że winno osłaniać interesy narodu. W związku z tym plenum wypowiedziało się za zakazem samowolnego porzucania pracy w przedsiębiorstwach lub instytucjach i za ustanowieniem odpowiedzialności karnej za samowolne porzucenie pracy i za niestawienie się do pracy, bez ważnej przyczyny. W wydanym stosownie do powyższego Dekrecie Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z 26 czerwca 1940 r. postanowiono, że robotnicy i pracownicy umysłowi państwowych, spółdzielczych i społecznych przedsiębiorstw i instytucji za samowolne porzucenie pracy podlegają karze więzienia na okres od 2 do 4 miesięcy, a za niestawieniem się do pracy bez ważnej przyczyny podlegają karze robot poprawczych w miejscu pracy na okres do 6 miesięcy z potrąceniem 25% wynagrodzenia. W szeregu innych aktów sprecyzowane zostały same pojęcia niestawienia się do pracy i porzucenia pracy. Za niestawienie się do pracy uważa się także spóźnienie się do pracy przy jej rozpoczęciu albo po przerwie obiadowej, oddalenie się z pracy przed zakończeniem dnia roboczego albo przed przerwą obiadową — jeżeli to naruszenie dyscypliny spowodowało stratę czasu pracy większą niż 20 minut.

Wskazane naruszenia, jeżeli spowodowały utratę czasu roboczego nie większą niż 20 minut, traktowane są na równi z niestawieniem się do pracy, jeśli miały miejsce trzy razy w ciągu jednego miesiąca albo cztery razy z rzędu w ciągu 2 miesięcy. Podobnie za niesta-

wiające się do pracy uważa się osoby, które w czasie pracy znajdują się w stanie nietrzeźwym.

Przeciwnie, jak uznawała praktyka sądowa, sen w czasie pracy, jeśli nie spowodował i nie mógł spowodować poważnych następstw nie pociąga za sobą odpowiedzialności karnej i podlega ściganiu w drodze dyscyplinarnej. W praktyce sądowej uznano także, że nie wykonanie zarządzenia administracji w przedmiocie wyjazdu na delegację nie może być uważane za niestawienie się do pracy bez ważnej przyczyny, jeżeli pracownik w dalszym ciągu pozostawał przy robotach. Za niewykonanie zaś zarządzenia administracji w przedmiocie wyjazdu na delegację pracownik winien być karany dyscyplinarnie.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego ZSRR precyzuje pojęcie „ważnej przyczyny” niestawienia się do pracy, uchylając karalność czynu. Te wyjaśnienia Sądu Najwyższego winny być naturalnie brane pod uwagę przy rozstrzyganiu przez administrację przedsiębiorstw i instytucji sprawy wymierzania kar za nieprzewyższające 20 minut spóźnienia do pracy. Nr. w praktyce Sądu Najwyższego uznano, że pracownik nie może odpowiadać za spóźnienie do pracy spowodowane nieprzestrzeganiem podanego rozkładu jazdy.

Co się tyczy pojęcia samowolnego porzucenia pracy, to karną odpowiedzialność za to ponoszą także: a) pracownicy, którzy dopuścili się niewykonania nakazu Ministra co do obowiązkowego przeniesienia się do innego przedsiębiorstwa albo do innej instytucji w trybie przewidzianym Dekretem Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z dnia 19 października 1940 r., b) pracownicy, którzy naruszają wewnętrzny regulamin pracy w tym celu, aby osiągnąć tą drogą zwolnienie, c) pracownicy, którzy poraz trzeci samowolnie opuścili pracę bez ważnej przyczyny w czasie odbywania kary łącznej za poprzednie niestawienie się do pracy. Każde uchylenie się specjalistów, którzy ukończyli wyższe albo średnie specjalne uczelnie albo... aspiranturę, od wykonania poleceń ministerstw i urzędów, w szczególności objęcie innej roboty albo nie przybycie do miejsca pracy w terminie wskazanym w zaleceniu, pociąga za sobą wdrożenie karnego postępowania na podstawie Dekretu Prezydium Najwyższej Rady ZSRR z 26 czerwca 1940 r., to jest podobnie, jak za samowolne porzucenie albo za niestawienie się do pracy bez ważnej przyczyny.

Oprócz samowolnego porzucenia pracy i niestawienia się do pracy podlegają ściganiu w drodze karnej niektóre specjalnie ciężkie naruszenia dyscypliny pracy, których dopuścili się pracownicy transportowi, lotnictwa cywilnego i żeglugi powietrznej, albo pracownicy zatrudnieni przy robotach grożących wybuchem...

tłum. J. M.

O konieczności zmiany systemu zatwierdzania cen dostaw robót i usług

I. Uwagi wstępne.

Zatwierdzanie kalkulacji i cen w umowach o „dostawy, roboty i usługi na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych” w oparciu o szereg norm prawnych, a w pierwszym rzędzie o zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 marca 1949 r. (Monitor Polski Część „A” Nr A—20, poz. 297) znajdowało się przed reorganizacją naczelných władz gospodarki narodowej w kompetencji b. Ministerstwa Przemysłu i Handlu (Departament Cen).

Ministerstwo Przemysłu i Handlu było resortem gospodarczym, o dużym zasięgu i zakresie uprawnień, dlatego też ustalony ówczesnie tryb postępowania przy zatwierdzaniu cen odpowiadał istniejącemu stanowi rzeczy. Ujemną stroną w organizacji tego resortu było połączenie w jednej komórce ministerialnej (Departament Cen) nie tylko zagadnień prawnych, finansowych i ekonomicznych, lecz i całokształtu zagadnień natury technicznej, dotyczących kalkulacji cen. Ten stan rzeczy nastroczał poważne trudności w pracach tej komórki, nastawionej na zagadnienia ekonomiczne, a nie techniczne i technologiczne. Wręcz niemożliwe było zebranie w jednej komórce organizacyjnej fachowców ze wszystkich dziedzin produkcji przy istnieniu bardzo szerokiego wachlarza artykułów, dostarczanych przez przemysł prywatny do sektora uspołecznionego w ramach umów o „dostawy, roboty i usługi”. I tak np. ustalono cenę wyrobów z około 150 cegielni prywatnych na podstawie indywidualnych kalkulacji, ze względu na odrębny proces wytwórczy, który specjalnie w przemyśle mineralnym odgrywa poważną rolę.

Korzystanie przez Departament Cen b. Min. P. i H. z opinii i ewentualnej pomocy fachowców, bądź rzeczoznawców poszczególnych centralnych zarządów przemysłu państwowego nie zdało egzaminu z przyczyn natury technicznej (m. in. z tego powodu, że korespondencja z jednym jeszcze ogniwem przewlekała się nadmiernie, a tym samym opóźniała termin zatwierdzenia ceny). Dlatego też powstała konieczność stworzenia operatywnego organu zdolnego do szybkiego analizowania kalkulacji.

W związku z tym powołana została do życia Komisja Kalkulacyjna, która z przyczyn natury organizacyjno - finansowej została utworzona przy Warszawskiej (jako koordynującej) Izbie Przemysłowo - Handlowej. Rzeczoznawcy tej komisji, których liczba osiągnęła bez mała 30 osób, powoływani byli do przeprowadzenia analizy kalkulacji od strony technologicznej, nato-

miast Departament Cen zajmował się na tym odcinku polityką cen i zagadnieniami natury ekonomiczno - finansowej.

II. Reorganizacja systemu zatwierdzania cen

Reorganizacja naczelných władz gospodarczych Państwa zakończona powołaniem szeregu branżowych ministerstw gospodarczych znalazła w zakresie systemu zatwierdzania cen odpowiedni wyraz w nowych normach prawnych, precyzujących szczegółowej procedurę zatwierdzania kalkulacji i cen.

Podstawowym aktem prawnym w tej dziedzinie było Zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 19 stycznia 1950 r. (Monitor Polski Nr A—11, poz. 113), które „ustawili” zagadnienie zatwierdzania cen w ten sposób, że praktycznie biorąc ceny na artykuły konsumpcji masowej, przeznaczone do sprzedaży w obrocie detalicznym, znalazły się w kompetencji Ministerstwa Handlu Wewnętrznego, na wszystkie inne zaś artykuły produkcji prywatnej o charakterze inwestycyjnym bądź zaopatrzeniowym zatwierdzaniem cen zajęły się właściwe branżowe ministerstwa przemysłowe.

Podział ten był logiczną konsekwencją utworzenia kilku ministerstw przemysłowych, dla których zamówienia o charakterze inwestycyjno-zaopatrzeniowym są tematycznie bliższe, niż dla Ministerstwa Handlu Wewnętrznego.

Tego rodzaju podział kompetencji w zatwierdzaniu kalkulacji i cen był w zasadzie poprawnym rozwiązaniem pomimo pewnych trudności natury technicznej. Ministerstwa branżowe w zakresie realizacji polityki cen opierają się bądź na istniejącej Komisji Kalkulacyjnej, bądź też przeprowadzają zatwierdzanie kalkulacji i cen we własnym zakresie przy pomocy centralnych zarządów. System ten jednak uznany jako tymczasowy nie mógł ustabilizować problemu zatwierdzania cen na czas dłuższy. Odczuwało się brak organu, zajmującego się całą drobną wytwórczością z jej różnorodnym asortymentem towarowym.

III. Kierunek dalszych zmian

Organem takim ma stać się powołany do życia na mocy ustawy z dnia 7 marca 1950 r. (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 101) Centralny Urząd Drobnej wytwórczości, który obejmie całokształt spraw, związanych z działalnością gospodarczą drobnej wytwórczości: rzemiosła, spółdzielczości pracy, przemysłu nieuspołecznionego oraz państwowego przemysłu miejscowego, a więc przedsiębiorstw o podobnych w zasadzie możliwościach produkcyjnych.

Kalkulacje kosztów tej grupy przemysłu, a nawet rzemiosła, pomimo pewnych pozorów zbieżności z analogiczną produkcją przemysłu kluczowego są nieporównalne. Zakłady o małym parku maszynowym, o załogach robotniczych przeciętnie poniżej 50 osób muszą wykazywać inny układ kosztów, aniżeli przedsiębiorstwa produkcji masowej przemysłu uspołecznionego. W tych warunkach cena artykułów przemysłu kluczowego może być wskaźnikiem orientacyjnym, lecz nie wiążącym dla organów opiniujących kalkulację placówek gospodarczych drobnej wytwórczości. Zagadnienia te nastroczały szereg trudności branżowych ministerstwu, bądź też działającym z ich upoważnienia poszczególnym centralnym zarządom. W chwili obecnej zatwierdzaniem cen zajmuje się 5 różnych ministerstw, z których nie wszystkie bazują na analogicznych kryteriach tak ekonomicznych jak i technicznych, co występuje szczególnie ostro, jeżeli na artykuły pochodzące z jednej wytwórni zatwierdzają cenę dwa różne ministerstwa. Dzieje się to pomimo istnienia norm ekonomicznych i finansowych, rozpracowanych przez Departament Cen MHW. W ramach prac departamentów finansowych branżowych ministerstw sprawa cen o „dostawy, roboty i usługi” jest jedynie drobnym elementem pracy.

Centralny Urząd Drobnej Wytwórczości mając w swojej „pieczy” przemysł drobny obu sektorów powołany jest w pierwszym rzędzie do ześrodkowania zagadnienia cen tych artykułów, których zatwierdzanie znajdowało się dotychczas w poszczególnych ministerstwach branżowych, a więc artykułów nie przeznaczonych do masowej konsumpcji.

CUDW jako sukcesor Izby Przemysłowo-Handlowych może i winien przejąć działalność Komisji Kalkulacyjnej (łącznie z jej rzeczoznawcami) i na tej bazie rozbudować zagadnienie zatwierdzania cen. Tezę tą potwierdza szereg przesłanek natury ekonomiczno-organizacyjnej.

W ramach właściwości CUDW znajduje się:

- całokształt zaopatrzenia surowcowego drobnej wytwórczości, a tym samym regulowania kierunku i możliwości produkcyjnych,
- polityka lokacyjna drobnej wytwórczości,
- ustalanie stosunku drobnej wytwórczości do podstawowych gałęzi przemysłu kluczowego, zgodnie z potrzebami gospodarki narodowej,
- koordynowanie całokształtu działalności drobnej wytwórczości,
- nadzór nad wykonaniem umów ramowych,
- zagadnienie płac drobnej wytwórczości,
- zagadnienie uspołecznienia, bądź też współdzielczania sektora nieuspołecznionego.

Profil produkcyjny przemysłu prywatnego, spółdzielczości pracy i państwowego przemysłu miejscowego, o ile nie jest analogiczny, to tak

do siebie zbliżony, że tworzy dogodną możliwość porównawcze kosztów wytwarzania poszczególnych grup produkcyjnych drobnej wytwórczości, a tym samym i właściwe kryterium przy analizie cen.

Sprawowanie przez CUDW nadzoru nad zbytem drobnej wytwórczości, rozdział zamówień i kontrolowanie planów produkcyjnych tworzy poważne możliwości oddziaływania na kierunek tej wytwórczości. Pewne gałęzie produkcji (przemysł włókienniczy, konfekcyjny, papierniczy, mineralny, w bardzo poważnej mierze, o ile nie w całości, mają uregulowany zbyt jako uzupełnienie produkcji przemysłu kluczowego.

Nie wymieniając w tym miejscu wszystkich argumentów przemawiających za przyjęciem wysuwanej tezy o możliwości optymalnego rozwiązania problemu zatwierdzania cen w ramach umów o „dostawy, roboty i usługi” przez CUDW stwierdzić należy, że takie rozwiązanie może poważnie przyczynić się nie tylko do usprawnienia procedury zatwierdzania cen, lecz połączenie w jednym organie zazębiających się ze sobą zagadnień: zaopatrzenia w surowce, zbytu gotowych artykułów i zatwierdzania cen — stwarza możliwość dalszego planowego wykorzystania i mobilizacji sił produkcyjnych drobnej wytwórczości.

Ewentualna reorganizacja trybu zatwierdzania cen w umowach o „dostawy, roboty i usługi” związana byłaby z dalszą koniecznością nowelizacji szeregu przepisów aktualnie obowiązujących. Wydaje się pożądane rozważenie możliwości pozostawienia zagadnienia zatwierdzania kalkulacji i cen do wysokości 1.000.000 zł w ramach wydziałów handlu (bądź przemysłu) prezydium Woj. Rad Narodowych w oparciu o funkcjonujące w terenie rejonowe komisje kalkulacyjne. Za wydziałami handlu przemawiają ich silniejsze podstawy organizacyjne, posiadania oddziałów zajmujących się całokształtem tego zagadnienia w skali wojewódzkiej. Jedynym argumentem za włączeniem zagadnienia do wydziałów przemysłu może być przewidziana ich zależność od CUDW. Za decentralizacją systemu zatwierdzania cen przemawia:

- nader poważna ilościowo, lecz nie wartościowo, masa zamówień drobnych,
- usprawnienie trybu zatwierdzania zamówień o znaczeniu lokalnym bez konieczności absorbowania władz naczelnych,
- przyspieszenie czasokresu załatwienia wniosków kalkulacyjnych.

Równocześnie konieczne jest ze względów praktycznych podniesienie granicy zakupów bez konieczności zatwierdzania cen z obowiązujących dotąd 20.000 zł do pozycji 50.000 zł, o ile nie 100.000 zł łączy się z tym zasadnicze uzupełnienie bądź zniesienie tzw. wykazów oznaczonych literą „B”, będących załącznikami do cytowanego na wstępie zarządzenia b. Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 marca 1949 r.

IV. Wnioski końcowe.

Przesunięcie organizacyjno - prawne w zakresie zatwierdzania cen w umowach o „dostawy, roboty i usługi“ jest logiczną konsekwencją powołania do życia organu, zajmującego się całokształtem drobnej wytwórczości, a przez to samym zagadnieniem cen na tym odcinku.

Szereg norm prawnych w przedmiocie omawianego zagadnienia pomimo, że zdały one egzamin, wymaga w wyniku zmiany elementów ekonomicznych nowelizacji: półtoraroczna polityka zatwierdzania cen wykazała nie tylko konieczność planowego scentralizowania polityki cen dostaw, robót i usług. W praktyce tej

ustalone zostały odcinki wymagające znowelizowania norm prawnych.

Za przyspieszeniem tej nowelizacji przemawiają m. in. następujące okoliczności:

1. w zasadzie zmniejsza się asortyment artykułów, których produkcja wymaga pośrednictwa sektora prywatnego, przemysł kluczowy w coraz większej mierze zaspokaja potrzeby rynku dostaw, robót i usług,

2. zrzeszenia prywatnego przemysłu oraz centrale handlowe pracują coraz sprawniej i po okrzepnięciu organizacyjnym mogą podjąć się nowych zadań,

3. powołanie CUDW stwarza realne warunki do praktycznego rozwiązania zadań wyżej nakreślonych.

KAROL POIRZOBOWSKI

Odpowiedzialność pracowników w przypadku błędnego potrącenia przez pracodawcę podatku od wynagrodzeń

Zgodnie z postanowieniami art. 2 ust. 3 z dnia 4 lutego 1949 r. o podatku od wynagrodzeń (Dz. U. R. P., Nr 7, poz. 41) do obliczania i potrącania podatku są płatnicy podatku tj. pracodawcy (władze, instytucje, przedsiębiorstwa) lub inne osoby wypłacające wynagrodzenie. Potrącone kwoty podatku winny być wpłacone przez pracodawcę w terminie dni 7 do kasy właściwego urzędu skarbowego lub rewizyjnego (art. 16 ust. 1).

W praktyce zdarzają się dość często przypadki, w których pracodawcy — na skutek błędnej interpretacji przepisów ustawy lub rozporządzeń i zarządzeń wydanych w jej wykonaniu — potrącają pracownikowi podatek w kwocie niższej, niż przewidziana w obowiązujących przepisach. W razie zakwestionowania przez władze skarbowe prawidłowości potrącenia podatku, co niejednokrotnie ma miejsce po dłuższym upływie czasu, pracodawcy zwracają się do pracownika z żądaniem uregulowania należności. W artykule niniejszym omówione zostanie zagadnienie słuszności takich roszczeń w świetle obowiązujących przepisów prawa podatkowego i cywilnego.

W myśl art. 9 ust. 1 dekretu z dnia 16 maja 1946 r. o zobowiązaniach podatkowych za zobowiązanie podatkowe odpowiada w zasadzie podatnik; nie dotyczy to jednak przypadków, w których z mocy ustawy obowiązek wpłacania należności z tytułu zobowiązania podatkowego podatnika ciąży wyłącznie na płatniku. Ponieważ zgodnie z cytowanymi na wstępie art. 2 ust. 3 i art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1949 r. wyłączny obowiązek obliczania i potrącania podatku, jak również wpłacania podatku do kasy urzędu skarbowego, ciąży na pracodawcy, należy dojść do przekonania, iż podatnik (pracow-

nik) nie jest odpowiedzialny w stosunku do Skarbu Państwa za uiszczenie podatku od wynagrodzeń. Odpowiedzialność ta ciąży z mocy samego prawa na płatniku (pracodawcy), który odpowiada całym swoim majątkiem za zaniechanie obowiązku obliczenia i pobrania podatku, za pobranie w kwocie niższej niż należało, jak również za niewpłacenie odpowiednim władzom we właściwym czasie sum pobranych (art. 9 ust. 2 dekretu o zobowiązaniach podatkowych).

Zdaniem niektórych autorów (m. in. Dr Jerzy Opydo „Podatek od wynagrodzeń“ — Warszawa 1947 — Biblioteka Prawa Podatkowego t. II str. 137) pracodawca może dochodzić w drodze procesu cywilnego od pracowników zwrotu zapłaconego podatku od wynagrodzeń z tytułu niesłusznego zubożenia (art. 123 i nast. KZ). Wydaje się jednak, iż z reguły przepisy prawa cywilnego nie będą stanowić podstawy do takiego żądania

Art. 123 KZ, który stanowi „Kto niesłuszenie uzyskał korzyść z majątku innej osoby obowiązany jest do wydania tej osobie uzyskanej korzyści...“ musi być rozważony w ścisłym związku z art. 127 KZ o treści następującej: „Obowiązek wydania korzyści lub jej wartości wygasa, jeżeli ten, kto ją uzyskał wykaże, że korzyść tę zużył lub utracił w taki sposób, iż nie jest już zubożony, chyba, że pozbywając się korzyści był w złej wierze, albo powinien liczyć się z obowiązkiem zwrotu“. Z zestawienia tych przepisów wynika, że jakkolwiek pracownik rzeczywiście „uzyskał korzyść z majątku pracodawcy“, to jednak sądowe dochodzenie należności jest uzależnione od tego, czy zubożenie nadal istnieje oraz od działania w złej wierze.

O działalności w złej wierze nie może być mowy w przeważającej większości wypadków.. Trudno wymagać, aby pracownik, otrzymując wynagrodzenie, sprawdzał, czy pracodawca zastosował właściwą skalę podatkową lub ulgę mającą oparcie w obowiązujących przepisach prawnych. Odmienne rozumowanie musiałoby chyba doprowadzić do paradoksalnego twierdzenia, iż po każdej wypłacie wynagrodzenia pracownik winien zasięgać opinii radcy prawnego, czy też domagać się wyjaśnienia podstaw prawnych potrącenia od pracodawcy czy nawet od urzędu skarbowego i dopiero wówczas mógłby twierdzić, że miał podstawę prawną do otrzymania kwoty, którą mu efektywnie wypłacono.

Zła wiara miałaby jednak oczywiście miejsce w przypadku, gdy pracownik, otrzymując co miesiąc np. 20.000 zł, od których potrącano mu stale 760 zł, pewnego dnia — na skutek omyłki rachunkowej pracodawcy — otrzymał wynagrodzenie zmniejszone o 76 zł podatku (zamiast o 760 zł), albo w przypadku, gdy pracownik w celu otrzymania nieprzysługującej mu zniżki rodzinnej przedstawił pracodawcy niezgodne z prawdą dane co do swego stanu rodzinnego.

Jeżeli chodzi o trwanie niesłusznego zbogacenia, to również w większości wypadków nie będzie wątpliwości w tej kwestii. Jak wyżej wspomniano art. 127 KZ zwalnia od obowiązku wydania zbogacenia, gdy strona wykaże, że korzyść zużyła. Gdy stroną jest „świat pracy“, to sądy nie żądają nawet przeprowadzenia dowodu w tej kwestii. Jako przykład może służyć prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach w sprawie I Ca 346/48 (cytowany w Nr 11 „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego z 1949 r. str. 231), w którym Sąd stwier-

dza, iż „w myśl art. 127 KZ obowiązek wydania korzyści wygasa, jeżeli ten, kto ją uzyskał, wykaże, że korzyść tę zużył. Coprawda powodowie takiego dowodu nie przeprowadzili, jednakże sąd dowód ten uważa za zbyteczny, skoro notoryjnym jest, że powodowie z uwagi na to, że pobory pracowników nie wystarczają na opędzenie wszystkich potrzeb, korzyść tę zużyli...“. Zauważyć należy, iż w powyższym wyroku Sąd Okręgowy zwolnił pracowników od obowiązku zwrotu wypłaconej przez pracodawcę tzw. 13-ej pensji, jakkolwiek wypłata ta nie miała podstaw w układzie zbiorowym i była sprzeczna z uchwałami Rady Ministrów.

Przy wydawaniu wyroków w sprawach wytaczanych przez pracodawców przeciwko pracownikom o zwrot niepotrąconego podatku Sądy oparłyby się niewątpliwie na art. 5 przepisów ogólnych prawa cywilnego, mówiącym o dochodzeniu praw w sposób odpowiadający ich celowi społecznemu. Niepodobna bowiem twierdzić, aby w państwie ludowym wyrok narażający w konsekwencji pracownika na utratę chociażby części zarobków **bez żadnej winy z jego strony** mógł być uznany za zgodny z celem społecznym prawa.

Z powyższych wywodów wynika, iż w praktyce pracownicy będą zwolnieni od obowiązku zwrotu pracodawcy podatku potrąconego w wysokości niższej, niż przewidziana w obowiązujących przepisach.

W tych warunkach osoby, do obowiązku których należy obliczenie i pobór podatku, winny przy wykonywaniu swych czynności wykazywać szczególną staranność, bowiem niedbalstwo z ich strony — poza konsekwencjami służbowymi — skutkować będzie odpowiedzialnością cywilną wobec pracodawcy z mocy art. 134 KZ.

Przegląd ustawodawstwa gospodarczego

za czas od dnia 20 kwietnia 1950 r. do dnia 20 maja 1950 r. (Dz.U.R.P. Nr 17 — 21) z uwzględnieniem uchwał, zarządzeń, instrukcji i okólników ogłoszonych w Monitorze Polskim, w Biuletynie PKPG i Dziennikach Urzędowych.

USTRÓJ WŁADZ PAŃSTWOWYCH

Dziennik Ustaw RP nr 19, poz. 156 ogłasza ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zmianie organizacji naczelnych władz państwowych w sprawie gospodarki komunalnej i administracji publicznej.

W związku z przekształceniem rad narodowych na terenowe organizacje jednolitej władzy państwowej omawiana ustawa: 1) tworzy urząd Ministra Gospodarki Komunalnej, który działaniem swym obejmie sprawy gospodarki komunalnej miast i wsi; 2) znosi urząd Ministra Administracji Publicznej, którego zakres przejmą władze naczelne, jakie określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia i 3) tworzy Urząd do Spraw Wyznań, którego właściwość obejmie sprawy stosunku Państwa do wyznań, wchodzące dotychczas do zakresu działania Ministra Administracji Publicznej. Zatwierdzenie planów wyrównania niedoboru funduszy lokalnych, należące do zakresu właściwości

Rady Państwa przechodzi do zakresu właściwości Rady Ministrów. Zakres działania Ministra Gospodarki Komunalnej ustali rozporządzenie Rady Ministrów, zaś organizację Urzędu do Spraw Wyznań określi statut nadany przez Radę Ministrów.

Dziennik Ustaw RP nr 21, poz. 181 ogłasza ustawę z dnia 26 kwietnia 1950 r. o utworzeniu urzędu Ministra Szkół Wyższych i Nauki.

Ustawa powołuje do życia urząd Ministra Szkół Wyższych i Nauki, którego zakres działania obejmuje sprawy: 1) organizacji nauki, popierania badań naukowych oraz upowszechnienia zdobyczy naukowych, 2) planowania sieci szkół wyższych oraz ich organizacji, 3) programu nauczania tudzież personelu naukowego i nauczającego w szkołach wyższych, 4) zwierzchniego nadzoru i zarządu wyższymi szkołami i placówkami naukowymi - badawczymi, 5) doboru i przygotowania młodzieży do studiów wyższych oraz opieki nad młodzieżą szkół wyższych. Z dniem wejścia w życie ustawy

przechodzą do zakresu działania Ministra Szkół Wyższych i Nauki wszystkie sprawy wymienione wyżej a należące dotychczas do właściwości Ministra Oświaty.

PLANOWANIE

Dziennik Ustaw RP nr 21, poz. 179 ogłasza ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. o narodowym planie gospodarczym na rok 1950.

Ustawa we wstępie podkreśla, że w wyniku przedterminowego wykonania 3-letniego Planu Odbudowy Gospodarczej oraz wykonania z nadwyżką Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1949 okres odbudowy gospodarczej został w zasadzie zakończony. Rok 1950 jest pierwszym rokiem okresu rozbudowy gospodarczej, okresu, w którym zostaną zbudowane podstawy socjalizmu.

W treści ustawa podaje bądź w liczbach absolutnych, bądź w stosunku procentowym do stanu w r. 1949, bądź też w obu wyżej wymienionych formach zaplanowane na rok 1950 osiągnięcia we wszystkich dziedzinach gospodarki narodowej, a więc: w przemyśle, rolnictwie, leśnictwie, budownictwie, komunikacji i łączności, handlu wewnętrznym, w dziedzinie oświaty, kultury i ochrony zdrowia, w gospodarce komunalnej, w zakresie wydajności pracy, zatrudnienia i płac, w dziedzinie dochodu narodowego, oraz inwestycji i kapitalnych remontów.

W tymże numerze Dziennika Ustaw RP pod poz. 180 zamieszczono ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. o umowach planowanych w gospodarce socjalistycznej.

Ustawa ta omówiona jest w osobnym artykule w „Przeglądzie Ustawodawstwa Gospodarczego” nr 4/22 str. 73 — 77.

W nr A—43 Monitora Polskiego pod poz. 497 ogłoszono uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1950 r. w sprawie zmiany Uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 14 października 1949 r. w przedmiocie stosowania oszczędności drewna w poszczególnych dziedzinach gospodarki narodowej. Zmiany polegają na przesunięciu terminu i określeniu zasad opracowania przez Polski Komitet Normalizacyjny standardowych typów skrzyń do produkcji oraz na określeniu górnej granicy dopuszczalnej grubości desek podłogowych na 32 mm. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 1/19 str. 8).

W nr 6 Biuletynu PKPG pod poz. 93 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 12 kwietnia 1950 r. w sprawie mobilizacji rezerw drogą przyspieszenia obiegu środków obrotowych w gospodarce społecznej. Zarządzenie to stanowi wykonanie uchwały Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 1949 r. w sprawie wyników realizacji uchwały Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na 1949 r. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 3/21 str. 56). Zarządzenie przedstawia istniejący stan rzeczy w zakresie obiegu środków obrotowych w gospodarce przedsiębiorstw społecznych, wskazuje na przyczyny przyspieszenia obiegu tych środków.

W tymże numerze pod poz. 94 opublikowano pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 31 marca 1950 r. w sprawie planu zaopatrzenia w r. 1950. Pismo wskazuje na konieczność przesyłania przez państwowe przedsiębiorstwa budowlane do właściwych terenowo Wojewódzkich Urzędów Planowania Gospodarczego dokładnych planów zapotrzebowania na siłę roboczą na r. 1950. Na podstawie tych planów Wojewódzkie Urzędy Planowania Gospodarczego sporządzają plany zbiorcze zapotrzebowania na siłę roboczą na terenie województwa i przesyłają je właściwym Urzędowi Zatrudnienia. Do tego pisma dołączone jest pismo PKPG z dnia 30 marca 1950 r. zawierające wzór planu zapotrzebowania.

W tymże numerze pod poz. 95 ogłoszono pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 15 kwietnia 1950 r. w sprawie prac przy-

gotowawczych do planu zaopatrzenia na rok 1951. Pismo zaleca jednostkom gospodarki społecznej niezwłocznie przystąpienie do prac przygotowawczych do planu zaopatrzenia na r. 1951. Prace przygotowawcze mają przede wszystkim polegać na opracowaniu brakujących norm zużycia i skontrolowanie już opracowanych, opracowaniu norm zapasów i wypracowaniu metody ścisłego powiązania planu zaopatrzenia z planem finansowym. Pismo okólne zawiera wytyczne dla wykonania tych prac.

W nr 7 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 54 ogłoszono okólnik nr 21/50 w sprawie obowiązku sporządzania planów prac i harmonogramów w resorcie Ministerstwa Zdrowia. Okólnik określa podległe Ministrowi Zdrowia jednostki obowiązane do sporządzenia planów prac ogólnych i szczegółowych i odpowiadających im harmonogramów oraz terminy sporządzania tych planów i harmonogramów.

PRZEMYSŁ

W nr A—42 Monitora Polskiego pod poz. 493 opublikowano obwieszczenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 8 kwietnia 1950 r. w sprawie rejestracji butli do gazów technicznych. Obwieszczenie wydane w oparciu o rozporządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 10 grudnia 1949 r. o rejestracji butli do gazów technicznych i obowiązku udawadniania ich własności (Dz.U.R.P. nr 65 poz. 493—vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 12/18 z 1949 r. str. 247) określa rodzaje butli do gazów technicznych podlegających wykupowi oraz terminy i dane podlegające rejestracji. Do obwieszczenia dołączony jest wykaz punktów rejestracji.

W nr 7 Biuletynu PKPG pod poz. 104 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 20 kwietnia 1950 r. w sprawie powołania komisji do spraw maszyn i lokomotyw. Komisja ma działać przy Ministrze Przemysłu Ciężkiego. Zarządzenie określa zakres działania, skład oraz tryb postępowania komisji.

W nr 22 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 134 opublikowano pismo okólne z dnia 25 kwietnia 1950 r. w sprawie zabezpieczenia i odsprzedaży odpadków użytkowych z złomu żelaza i metali oraz stopów nieżelaznych. Pismo wyjaśnia niektóre przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 lipca 1948 r. w sprawie obrotu i gospodarowania odpadkami użytkowymi (Dz.U.R.P. nr 28 poz. 280) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 marca 1948 r. w sprawie obrotu i gospodarowania złomem metali i stopów nieżelaznych (Dz.U.R.P. nr 27 poz. 184).

RZEMIOSŁO

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 146 zawiera rozporządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 marca 1950 r. w sprawie zmian przepisów prawa przemysłowego, dotyczących egzaminu na czeladnika.

Rozporządzenie to zawiera przepisy umożliwiające składanie egzaminów na czeladnika terminatorom lub pomocnikom, którzy ukończyli 21 lat i nie mogą okazać świadectwa szkolnego z ukończenia publicznej średniej szkoły zawodowej (publicznej szkoły dokształcającej zawodowej) z powodu braku takiej szkoły w miejscowości, w której terminator odbył naukę rzemiosła lub z powodu niemożliwości uczęszczania do takiej szkoły.

ROLNICTWO

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 150 przynosi rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 3 kwietnia 1950 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonania ustawy o nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec.

Rozporządzenie to wprowadza do wymienionego w tytule rozporządzenia z dnia 4 maja 1937 r. (Dz. U. R. P. nr 38, poz. 291) zmiany dotyczące rodzajów i sposobu prowadzenia ksiąg hodowlanych, obliczania roku

kontrolnego i właściwości władz w zakresie nadzoru nad hodowlą bydła.

Dziennik Ustaw RP nr 18, poz. 152 zawiera ustawę z dnia 4 kwietnia 1950 r. o zakazie uboju zwierząt hodowlanych.

Ustawa zakazuje uboju zwierząt hodowlanych zarówno na cele aprowizacyjne i przemysłowe, jak i dla własnego gospodarstwa domowego, wymienia zwierzęta, które w rozumieniu przepisów ustawy są zwierzętami hodowlanymi, oraz zwierzęta nie podlegające jej działaniu, wprowadza sankcje karne za naruszenie zakazu uboju i uchyła moc obowiązującą dekrety z dnia 22 grudnia 1945 r. o ochronie hodowli zwierząt gospodarskich (Dz. U. R. P. z 1946 r. nr 2, poz. 12 i z 1949 r. nr 18, poz. 112).

W Dzienniku Ustaw RP nr 20, poz. 173 znajduje się ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o wyścigach konnych.

Ustawa podaje definicję wyścigów konnych, stanowiąc przy tym, że wyścigi konne może urządzać jedynie przedsiębiorstwo państwowe utworzone w tym celu na podstawie przepisów o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych, nadaje temu przedsiębiorstwu wyłączne prawo urządzania wzajemnych zakładów (totalizator), powołuje Komitet do Spraw Wyścigów Konnych, jako organ doradczy Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawach wyścigów konnych oraz wprowadza sankcje karne za określone czyny, stanowiące naruszenie przepisów ustawy.

Nr 7 Biuletynu PKPG pod poz. 103 przynosi zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 20 kwietnia 1950 r. w sprawie powołania komisji do spraw zwalczania chorób oraz szkodników roślin i drzew w gospodarce rolnej i leśnej. Komisja ma działać przy Ministrze Przemysłu Ciężkiego. Zarządzenie określa zakres działania, skład oraz tryb postępowania komisji.

Patrz — „Różne” — tucz trzody chlewnej i zbiórka odpadków pokarmowych.

LEŚNICTWO

Dziennik Ustaw RP nr 18, poz. 154 ogłasza rozporządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 27 marca 1950 r. w sprawie ochrony zwierząt łownych.

Rozporządzenie to w stosunku do niektórych wymienionych w nim zwierząt łownych rozszerza czas ochrony ustalony rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckim, a w stosunku do innych wprowadza czas ochronny lub całkowity zakaz polowania. Rozporządzenie obowiązuje od 31 maja 1950 r.

BUDOWNICTWO

W nr A-49 Monitora Polskiego pod poz. 572 opublikowano Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 8 marca 1950 r. w sprawie zasad dopuszczania uproszczonej dokumentacji technicznej przy remontach lokali sklepowych, wykonywanych przez przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego. Zarządzenie zezwala na sporządzanie uproszczonej dokumentacji technicznej odnośnie remontów sklepów dokonywanych przez przedsiębiorstwa Miejskiego Handlu Detalicznego w 1950 r. Zarządzenie określa, co powinna zawierać uproszczona dokumentacja techniczna.

W nr 6 Biuletynu PKPG pod poz. 87 opublikowano uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 30 marca 1950 roku w sprawie zmiany stawek ogólnych przy robotach budowlanych i instalacyjnych. Uchwała wprowadza zmianę w obowiązujących stawkach kosztów ogólnych stosowanych przy sporządzaniu kosztorysów na roboty budowlane i montażowe, ustalonych uchwałą Podkomitetu Inwestycyjnego — KERM z dnia 19 stycznia 1949 r. i odnoszonymi zarządzeniami. Do uchwały dołączono stawki kosztów ogólnych obowiązujące w 1950 r.

W tymże numerze pod poz. 90 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie

obowiązku zatwierdzania założeń budów inwestycyjnych. Zarządzenie nakłada na inwestorów obowiązek uzyskania przed przystąpieniem do budowy zatwierdzenia założeń projektu przez właściwą Komisję Oceny Projektów Inwestycyjnych. Właściwe ministerstwa mogą zezwolić na rozpoczęcie budowy jeszcze przed zatwierdzeniem projektu. Zezwolenia takie tracą moc po upływie terminów, na jakie zostały wydane a w każdym razie po upływie 3 miesięcy. Budowa prowadzona bez zezwolenia, o którym wyżej mowa, i bez zatwierdzenia projektu ulega wstrzymaniu przez ministra sprawującego nadzór nad inwestorem. Zarządzenie stosuje się odpowiednio do budów rozpoczętych przed dniem wejścia w życie zarządzenia, tj. przed dniem 30 kwietnia 1950 r.

W tymże numerze pod poz. 91 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 6 kwietnia 1950 r. w sprawie gospodarki żywem. Zarządzenie reguluje zasady najekonomiczniejszej eksploatacji zwirowisk oraz określa obowiązki poszczególnych przedsiębiorstw państwowych w tym zakresie.

W nr 7 Biuletynu PKPG pod poz. 102 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie powołania Pełnomocnika PKPG i pełnomocników terenowych do spraw burs dla absolwentów szkół przysposobienia przemysłowego. Zarządzenie powołuje przy PKPG Pełnomocnika do spraw inwestycyjnych burs dla absolwentów szkół przysposobienia przemysłowego. Organami terenowymi Pełnomocnika są pełnomocnicy terenowi działający przy Centralnych Zarządach Przemysłu lub przy Wojewódzkich Komisjach Planowania Gospodarczego. Zarządzenie określa zakres działania pełnomocników, których głównym zadaniem jest koordynacja prac budowlano - montażowych i dostaw wyposażenia w celu planowego i terminowego uruchomienia burs.

W nr 4 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Budownictwa pod poz. 30 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 21 lutego 1950 r. w sprawie ustalenia trybu zaopatrzenia w maszyny, części zamienne, sprzęt narzędziowy i urządzenia. Zarządzenie nakłada na przedsiębiorstwa i instytucje podległe Ministerstwu Budownictwa obowiązek kierowania potrzebami z dostaw krajowych i zagranicznych na wszelki sprzęt budowlany, maszyny itp. do Centrali Sprzętu Budowlanego, która sporządza zbiorcze zapotrzebowanie i po zaakceptowaniu go przez Ministerstwo Budownictwa kieruje do Centralnego Biura Obrotu Maszynami. Do zarządzenia dołączone jest pismo okólne z dnia 22 października 1949 r. o tymczasowym trybie postępowania przy dokonywaniu zamówień zagranicznych na sprzęt, maszyny i urządzenia dla resortu Ministerstwa Budownictwa.

KOMUNIKACJA I ŁĄCZNOŚĆ

Dziennik Ustaw RP nr 20, poz. 171 ogłasza ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zmianie ustawy o polskich statkach handlowych morskich i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o pomiarze statków handlowych.

W pierwszym ze wskazanych w tytule aktów ustawodawczych zmienia się niektóre określenia statków podlegających rejestracji oraz przewiduje się wydanie szczegółowych przepisów, dotyczących rejestracji, przez Ministra Żeglugi w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i innymi zainteresowanymi Ministrami, w drugim zaś — wprowadza się możliwość dokonania sposobem skróconym pomiaru statków o pojemności do 100 metrów sześciennych brutto.

Dziennik Ustaw RP nr 21, poz. 186 zawiera rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 26 kwietnia 1950 r. w sprawie rejestracji administracyjnej statków żeglugi śródlądowej.

Rozporządzenie ustala właściwość władz do przeprowadzenia rejestracji statków, terminy zgłaszania ich

Patrz „Planowanie” — plany zapotrzebowania na siłę roboczą, „Finansowanie kapitałnych remontów.

do rejestracji i tryb postępowania przy wydawaniu dokumentów rejestracyjnych i znaków numerowych. rodzaje ksiąg rejestracyjnych oraz obowiązki zgłaszania przez właściciela lub posiadacza zarejestrowanego statku zmian powodujących wymianę dokumentu rejestracyjnego i znaku numerowego na inne lub konieczność ponownej rejestracji. Nadto rozporządzenie podaje przepisy przejściowe, regulujące sprawy wymiany dokumentów rejestracyjnych i znaków numerowych uzyskanych według dotychczasowych przepisów na dokumenty i znaki numerowe ustalone niniejszym rozporządzeniem, jak również normuje sprawę rejestracji statków nie zgłoszonych z jakiegokolwiek powodu do rejestracji na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie rozporządzenia.

OBRÓT TOWAROWY

W nr. A—43 Monitora Polskiego pod poz. 500 ogłoszono zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie ustalania rodzajów i gatunków oraz określenia składników wędlin, wyrobów wędliniarskich i konserw mięsnych. Zarządzenie wydane w oparciu o rozporządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 24 marca 1950 r. w sprawie unormowania wyrobu i obrotu przetworami mięsnymi (Dz.U.R.P. nr 12 poz. 120 — vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 5/23 str. 117) zezwala na wytwarzanie i dopuszcza do obrotu wędliny, wyroby wędliniarskie i konserwy mięsne jedynie określonych rodzajów gatunków i zawartości składników. Zarządzenie zawiera ponadto klasyfikację mięsa dopuszczonego do wyrobu wędlin i konserw. Do zarządzenia dołączone są normy żywienia surowca, materiałów pomocniczych i wydajności gotowego produktu.

DOSTAWY, ROBOTY I USŁUGI

W nr. A — 44 Monitora Polskiego pod poz. 504 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie rodzaju walorów przyjmowanych jako wadia oraz jako zabezpieczenie wykonania umów, udzielonych zaliczek i powierzonych przedmiotów przy dostawach, robotach i usługach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych oraz w sprawie określenia wartości, w jakiej walory te mają być przyjmowane. Jako rodzaje zabezpieczeń zarządzenie wymienia: gotówkę, bilety skarbowe, wkładkowe książeczki oszczędnościowe PKO, zastaw materiałów potrzebnych do wykonania dostaw i robót, wkładkowe książeczki oszczędnościowe gminnych kas spółdzielczych. Zarządzenie określa wysokość procentową zabezpieczenia w stosunku do wartości umowy. (Patrz: notatka w „PUG” — Nr 6 str.)

W tymże numerze pod poz. 507 ogłoszono zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie zawierania umów o świadczenie usług z osobami nie wymienionymi w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. oraz w sprawie udzielania zaliczek i zwalniania od obowiązku zabezpieczenia wykonania tych umów. Zarządzenie upoważnia przedsiębiorstwa i Główne Instytuty Naukowe — Badawcze Przemysłu podległe Ministerstwu Przemysłu Ciężkiego do udzielania zamówień do wysokości 500.000 zł. w zakresie usług (wg ramowej umowy o dzieło, zatwierdzonej przez Ministra Przemysłu Ciężkiego) bez potrzeby stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia przez osoby wymienione w § 8 rozporządzenia z dnia 19 lutego 1949 r. oraz dopuszcza możliwość w niektórych przypadkach do udzielania zaliczek i zwolnienia od zabezpieczeń. Zarządzenie nie dotyczy zamówień na usługi o charakterze naukowym, literackim i artystycznym.

W nr. A—51 Monitora Polskiego pod poz. 587 opublikowano zarządzenie Ministrów: Leśnictwa, Handlu Wewnętrznego oraz Przemysłu Ciężkiego z dnia 19 kwietnia 1950 r. w sprawie określenia orga-

nizacji lub władz, uprawnionych do stwierdzenia odmowy przyjęcia zamówienia. Zarządzenie określa kompetencje: Państwowej Centrali Drzewnej „Paged”, Państwowej Centrali Leśnych Produktów Niedrzewnych „Las”, Centrali Handlowej Przemysłu Drzewnego oraz Centrali Handlowej Przemysłu Chemicznego w przedmiocie odmowy przyjęcia zamówienia na dostawy wchodzące w zakres działania tych przedsiębiorstw.

FINANSE

Dziennik Ustaw RP nr 19, poz. 160 zamieszcza rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazania agend oraz aktywów i pasywów rachunku polskiego niektórych komunalnych kas oszczędności.

Rozporządzenie wymienia poszczególne komunalne kasy oszczędności, z których jedna część przekaże swe agendy oraz aktywa i pasywa Bankowi Rolnemu, pozostała część — Bankowi Rzemiosła i Handlu. Za termin przekazania uważa się daty wymienione w zarządzeniach, wydanych dotychczas poszczególnym kasom.

W tymże numerze Dziennika Ustaw RP znajdujemy rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazania Bankowi Rzemiosła i Handlu przez niektóre spółdzielnie kredytowe agend oraz aktywów i pasywów objętych rachunkiem polskim oraz postawienia tych spółdzielni w stan likwidacji.

Wymienione w tym rozporządzeniu spółdzielnie kredytowe (oszczędnościowo — pożyczkowe) przekażą Bankowi Rzemiosła i Handlu agendy swe oraz ustalone bilansem na dzień 30 kwietnia 1950 r. aktywa i pasywa objęte rachunkiem polskim, jako też wszystkie swe nieruchomości, figurujące w rachunkach „starym” i „okupacyjnym”, z dniem zaś 1 maja 1950 r. przechodzą w stan likwidacji, która obejmie rachunki „stare” i „okupacyjne”.

Dziennik Ustaw RP nr 21, poz. 182 przynosi ustawę z dnia 26 kwietnia 1950 r. o zgłaszaniu zobowiązań wobec zagranicy oraz znajdujących się w kraju mienia cudzoziemców.

Ustawa nakłada na osoby fizyczne i prawne, mające miejsce zamieszkania lub siedzibę w kraju, obowiązek zgłoszenia zobowiązań wobec cudzoziemców zarówno własnych jak i zobowiązań osób przez siebie reprezentowanych, a mających miejsce zamieszkania lub siedzibę w kraju, oraz obowiązek zgłoszenia znajdującego się w posiadaniu lub zarządzie tychże osób mienia cudzoziemców. Ustawa określa, kto w rozumieniu jej przepisów uważa się za cudzoziemca i wprowadza sankcje karne za niewykonanie obowiązku.

W tymże numerze Dziennika Ustaw RP pod poz. 183 zamieszczono ustawę o zaniechaniu postępowania karnego w sprawach o niektóre przestępstwa dewizowe i skarbowe.

Mocą tej ustawy nie wszczynają się postępowania karnego, wszczęte zaś umarza się, jeżeli przy dopełnianiu obowiązków w przedmiocie zgłaszania zobowiązań wobec zagranicy lub praw majątkowych posiadanych za granicą przez osoby fizyczne i prawne, mające miejsce zamieszkania w kraju, ujawni się przestępstwo przewidziane w odnośnych aktach ustawodawczych, regulujących obowiązki wyżej wymienione.

W nr. A — 55 Monitora Polskiego pod poz. 631 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie wstępnych wytycznych do zasad Budżetu Państwa na rok 1951. Uchwała zawiera zasadnicze wytyczne dla Budżetu Państwa jako podstawowego planu finansowego oraz określa zakres i treść budżetu, jego wytyczne odnośnie podziału dochodów i wydatków między budżet centralny a budżety terenowe, jak również zawiera instrukcje odnośnie prac przygotowawczych do budżetu ze wskazaniem terminów wykonania tych prac.

Patrz „Zdrowie” — wyrób i obrót antybiotyków.

W nr. 7 Biuletynu PKPG pod poz. 99 opublikowano uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie częściowej zmiany uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 1949 r. w sprawie finansowania remontów przedsiębiorstw objętych systemem finansowym. Uchwała ustala na 1950 rok zasady finansowania kapitałnych remontów odmienne dla przedsiębiorstw objętych Planem Kapitałnych Remontów i nieobjętych tych Planem oraz zawiera niektóre upoważnienia do włączania do tego Planu dodatkowych nakładów finansowych oraz do przenoszenia zakumulowanych sum na rachunek kapitałnych remontów poszczególnych przedsiębiorstw na rzecz innych przedsiębiorstw.

W tymże numerze pod poz. 107 ogłoszono pismo okólne Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie dokonywania zmian finansowych (wirements) między limitami PI 1950 r. Pismo wyjaśnia sposób dokonywania wirements między limitami Planu Inwestycyjnego na rok 1950 i zwraca uwagę na obowiązki inwestorów centralnych w wiadomianiu PKPG o dokonanych reorganizacjach i wynikającej stąd zmianie w limitach inwestycyjnych — w ciągu 10 dni od daty dokonania reorganizacji.

PODATKI I DANINY PUBLICZNE

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 151 ogłasza rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie sprzedaży ruchomości zajętych w trybie świadczeń pieniężnych.

Mocą tego rozporządzenia zajęte w trybie egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych ruchomości nieużywane, stanowiące przedmiot obrotu handlowego (towary) podlegają sprzedaży spółdzielniom oraz centralom przedsiębiorstw społecznych, zaś inwentarz żywy, ziemiopłody i inne ruchomości — spółdzielniom lub przedsiębiorstwom społecznym trudniącym się skupem tych przedmiotów a w miejscowościach, gdzie brak organizacji skupu — Polskim Zakładom Żywności. Sprzedaży dokonuje urząd skarbowy z wolnej ręki po cenie obowiązującej przedsiębiorstwo społeczne lub po obowiązującej cenie skupu.

Rozporządzenie przewiduje możliwość sprzedaży z wolnej ręki i innych ruchomości, oznaczonych rodzajowo przez Ministra Finansów, nakazuje przy sprzedaży artykułów reglamentowanych stosowanie ograniczeń przewidzianych przepisami o reglamentacji i wylicza ruchomości, które nie podlegają sprzedaży w trybie rozporządzenia. Jeżeli sprzedaż ruchomości nie dojdzie do skutku w trybie rozporządzenia, odbywa się ona wówczas w trybie i na zasadach przewidzianych w dekreście o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych, z tą różnicą że licytacja dochodzi do skutku nawet w tym przypadku, gdy żaden z uczestniczących w niej nie zaoferuje ceny wyższej ponad cenę wywołania.

Dziennik Ustaw RP nr 19, poz. 158 przynosi rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 kwietnia 1950 r. w sprawie uchylenia rozporządzenia Ministra Skarbu o obliczaniu i poborze przedpłat na podatek obrotowy i dochodowy od podatników dokonujących uboju zwierząt rzeźnych lub handlujących mięsem.

Tytuł tego rozporządzenia wyczerpuje jego treść którą dotyczy rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 6.IX.1947 r. (Dz.U.R.P. nr 61 poz. 355).

W tymże numerze Dziennika Ustaw RP pod poz. 162 znajduje się rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 20 kwietnia 1950 r. zmieniające rozporządzenie Ministra Skarbu w sprawie wykonania ustawy o podatku od wynagrodzeń.

Rozporządzenie zalicza dodatkowo instytucje kredytowe do płatników, którzy przy umowie o dzieło obowiązani są żądać od podatnika zaświadczenia, że świadczenie jego nie jest wykonywane w ramach pra-

cy dla przedsiębiorstwa, uznaje za osoby których wynagrodzenia podlegają podatkowi od wynagrodzeń, również osoby trudniące się osobiście bez obcej pomocy skupem jaj na rzecz gminnych spółdzielni „Samopomoc Chłopska” i spółdzielni mleczarsko - jajczarskich oraz Centrali Spółdzielczo - Mleczarskiej, a nadto wprowadza zmiany w określeniu właściwej władzy podatkowej pierwszej instancji w sprawach podatku od wynagrodzeń.

FUNDUSZE

Dziennik Ustaw RP nr 21, poz. 185 zawiera ustawę z dnia 26 kwietnia 1950 r. o likwidacji Drogowego Funduszu Pożyczkowego.

Ustawa znosi Drogowy Fundusz Pożyczkowy, utworzony ustawą z dnia 10 grudnia 1920 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U.R.P. 1921 r. nr 6, poz. 32), i porucza jego likwidację Ministrowi Komunikacji, który upoważniony jest do umarzania nieściągalnych wierzytelności tego Funduszu.

W nr. A—42 Monitora Polskiego pod poz. 484 opublikowano uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 17 lutego 1950 r. w sprawie tymczasowego ustalenia i podziału funduszu współzawodnictwa pracy na rok 1950. W myśl uchwały tworzy się w państwowych, samorządowych (komunalnych) i spółdzielczych przedsiębiorstwach fundusz współzawodnictwa pracy wynoszący 0,8% planowego funduszu płac, przeznaczony na popieranie rozwoju współzawodnictwa pracy i nagradzania pracowników wyróżniających się we współzawodnictwie. Uchwała reguluje sposób rozdziału funduszu oraz wysokość nagród przyznawanych z funduszu, przy czym nagrody we współzawodnictwie indywidualnym wynoszą od 2.000 do 10.000 zł. Uchwała obowiązuje od 1 stycznia 1950 r.

W nr. A—53 Monitora Polskiego pod poz. 604 ogłoszono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie trybu zatwierdzania budżetów Funduszu Socjalnego oraz sposobu administrowania tymi funduszami w administracji państwowej. Zarządzenie wydane w wykonaniu uchwały Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1950 r. w sprawie wyodrębnienia środków finansowych na Fundusz Socjalny (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 3/21 str. 57 i nr 4/22 str. 88) określa sposób i zasady sporządzania preliminarzy budżetowych Funduszu Socjalnego ze wskazaniem norm w odniesieniu do poszczególnych akcji socjalnych, określa tryb zatwierdzania preliminarzy oraz administrowania Funduszem.

PRACA

W Dzienniku Ustaw RP nr 17, poz. 139 ogłoszono ustawę z dnia 4 kwietnia 1950 r. o utworzeniu Centralnego Instytutu Ochrony Pracy.

Zadaniem Instytutu jest prowadzenie i organizowanie prac naukowo - badawczych z dziedziny ochrony pracy, w szczególności w zakresie higieny, bezpieczeństwa pracy i zapobiegania chorobom zawodowym przy współdziałaniu w tych pracach z innymi władzami i związkami zawodowymi oraz koordynowanie planów prac innych placówek naukowo - badawczych oraz zakładów szkół wyższych w wyżej wymienionych dziedzinach. Instytut posiada osobowość prawną i podlega zwierzchniemu nadzorowi Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Władzami Instytutu są Dyrekcja i Rada Naukowo - Społeczna. Ustawa zawiera przepisy dotyczące spraw finansowo - gospodarczych i stosunku służbowego pracowników Instytutu i przewiduje nadanie mu statutu przez Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego w porozumieniu z Ministrami Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia po zasięgnięciu opinii Centralnej Rady Związków Zawodowych.

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 140 zawiera ustawę z dnia 4 kwietnia 1950 r. o stosunkach służbowych nauczycieli szkół

zawodowych i zakładów naukowych podległych Centralnemu Urzędowi Szkolenia Zawodowego.

Istotą ustawy jest rozciągnięcie z pewnymi zmianami na nauczycieli, wymienionych w tytule, przepisów ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli. W szczególności ustawa objęła swym działaniem również dyrektorów i ich zastępców i unormowała zasady ich mianowania. Dalsze przepisy regulują sprawę trybu i terminów obejmowania służby przez nauczycieli tymczasowych i stałych, zasady obliczania czasu służby nauczycielskiej, sprawę ocen kwalifikacyjnych nauczycieli, sprawę przeszkód w wykonywaniu obowiązku służbowego ze szczególnym uwzględnieniem w stosunku do nauczycielek okresu ciąży, położu i karmienia, sprawę zgłoszeń nauczycieli o wystąpieniu ze służby oraz zasady współudziału związku zawodowego nauczycieli w niektórych kwestiach wynikających ze stosunku służbowego nauczycieli. Nadto ustawa przewiduje, że przepisy jej mogą być w drodze rozporządzenia Rady Ministrów rozciągnięte na stosunki służbowe nauczycieli szkół zawodowych i zakładów naukowych, podległych innym władzom poza Centralnym Urzędem Szkolenia Zawodowego. Ustawie nadano moc obowiązującą od 21 czerwca 1949 r.

W Dzienniku Ustaw RP nr 18 ogłoszone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie określenia zawodów i specjalności, do których stosuje się przepisy ustawy o zapobieganiu płynności kadr pracowników.

Rozporządzenie wymienia zawody i specjalności poddane przepisom wyżej powołanej ustawy i ustala: a) w stosunku do których spośród wykonujących te zawody osób obowiązek przewidziany w art. 1 ust. 1 ustawy powstaje z chwilą doręczenia nakazu, b) do niektórych zaś stosuje się przepis o zawieszeniu na czas do dnia 31 grudnia 1951 r. prawa rozwiązywania przez nie umowy o pracę lub stosunku służbowego. Wypowiedzenie umowy o pracę lub stosunku służbowego przez osoby ad a) nie powoduje rozwiązania umowy o pracę lub stosunku służbowego, jeżeli okres wypowiedzenia upływa po doręczeniu nakazu, a także wypowiedzenie przez osoby ad b) nie powoduje rozwiązania umowy o pracę lub stosunku służbowego, jeżeli okres wypowiedzenia upływa po dniu wejścia w życie rozporządzenia.

Dziennik Ustaw RP nr 19, poz. 157 publikuje ustawę z dn. 26 kwietnia 1950 r. o ustanowieniu dnia 1 maja świętem państwowym. Treść ustawy wyczerpana jest tytułem.

Dziennik Ustaw RP nr 20, poz. 168 zawiera ustawę z dnia 19 kwietnia 1950 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy.

Ustawa przewiduje, że każdy pracownik fizyczny lub umysłowy bez względu na zajmowane stanowisko i rodzaj wykonywanej pracy, zatrudniony w społecznym zakładzie pracy, instytucji lub urzędzie powinien być pociągnięty do odpowiedzialności według przepisów ustaw za naruszenie dyscypliny pracy przez nieusprawiedliwione opuszczenia dnia pracy. Rada Ministrów określa przypadki, w których winno nastąpić usprawiedliwienie opuszczonego dnia pracy oraz warunki i tryb usprawiedliwiania nieobecności. Ustawa określa, co rozumie się przez opuszczanie dnia pracy, ustanawia kary porządkowe za naruszenie dyscypliny pracy, a w wypadkach złośliwego i uporczywego naruszania tej dyscypliny przewiduje kary sądowe, wymierzane przez sądy grodzkie, oraz wprowadza odpowiedzialność karną kierowników zakładów pracy za umyślne i niezgodne z okolicznościami uznanie nieobecności pracownika za usprawiedliwioną lub niezastosowanie wbrew ciężącemu na kierownika obowiązku kary porządkowej lub niewystąpienie do sądu z wnioskiem o rozpatrzenie sprawy. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy przez zakłady pracy, instytucje i urzędy porucza się prokuratorom.

W tymże numerze Dziennika Ustaw RP pod pozycją 174 opublikowana została ustawa z dnia 19 kwietnia 1950 r. o skróconym czasie pracy szczególnie uciążliwej lub wykonywanej w szkodliwych warunkach.

Przewiduje ona możliwość skrócenia czasu pracy wszystkich pracowników wymienionych w art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1919 r. o czasie pracy w przemyśle i handlu, do sześciu, siedmiu lub siedmiu i pół godzin dziennie i odpowiednio o 36, 42 lub 45 godzin tygodniowo, jeżeli praca odbywa się w szkodliwych lub uciążliwych warunkach lub jest szczególnie uciążliwa. Skrócenie czasu pracy na czas trwania szkodliwych lub uciążliwych warunków pracy nie powoduje zmniejszenia zarobku pracownika. Rada Ministrów w drodze uchwał powziętych na wniosek ministra, któremu podlega zakład pracy, w porozumieniu z Ministrami Pracy Opieki Społecznej oraz Zdrowia i po zasięgnięciu opinii Centralnej Rady Związków Zawodowych określi zakłady pracy ze wskazaniem stanowisk roboczych, do których stosuje się skrócony czas pracy, wymiar godzin skróconej pracy dziennej i tygodniowej i okres na jaki został wprowadzony skrócony czas pracy.

Nr A-51 Monitora Polskiego pod poz. 584 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 5 maja 1950 r. w przedmiocie określenia przypadków usprawiedliwiających nieobecność w pracy oraz warunków i trybu usprawiedliwienia nieobecności. Uchwała ta wydana w wykonaniu ustawy z dnia 19 kwietnia 1949 r. o zabezpieczeniu socjalistycznej dyscypliny pracy (patrz wyżej) określa przypadki, które mogą być uważane za ważną przyczynę opuszczenia pracy, przypadki, w których dopuszczalne jest zwolnienie pracownika z pracy, określa dowody, jakie powinny być przedstawione dla usprawiedliwienia nieobecności pracownika oraz tryb tego usprawiedliwienia. Uchwała wskazuje również sposoby kontroli obecności pracowników w zakładzie pracy, określa jaką część dnia nieobecności pracownika uważa się za nieobecność przez cały dzień oraz tryb postępowania w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności pracownika.

W tymże numerze pod poz. 586 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 2 maja 1950 r. w sprawie ustalenia wzorów nakazu przewidzianego w ustawie z dnia 7 marca 1950 r. o zapobieganiu płynności kadr pracowników w zawodach lub specjalnościach szczególnie ważnych dla gospodarki społecznej (Dz. U. R. P. nr 10, poz. 107). Zarządzenie wydane jest w wykonaniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie określenia zawodów i specjalności co do których stosuje się przepisy o zapobieganiu płynności kadr pracowników (patrz wyżej). Do zarządzenia dołączone są dwa wzory nakazów.

W nr. 20 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 125 ogłoszono pismo okólne z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie akcji socjalnej w przedsiębiorstwach komunalnych. Pismo okólne zawiera wytyczne, którymi należy kierować się przy opracowywaniu preliminarzy budżetowych akcji socjalnej.

W nr. 1 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Żeglugi pod poz. 9 opublikowano zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 14 marca 1950 r. w sprawie rezerwy Polskiej Marynarki Handlowej. W myśl zarządzenia tworzy się rezerwa Polskiej Marynarki Handlowej w celu zapewnienia stałości zatrudnienia członkom załóg statków handlowych eksploatowanych w żegludze pełnomorskiej. Do rezerwy automatycznie zaliczeni zostają członkowie załóg, którzy zeszli ze statku bez swej winy i nie mogą być zatrudnieni w ciągu najbliższych dni oraz absolwenci Państwowej Szkoły Morskiej i Szkoły Jungów. Do rezerwy może być zaliczona wyłącznie osoba posiadająca książeczkę żeglarską. Członkowie rezerwy otrzymują stałe wynagrodzenie. Zarządzenie normuje ponadto sposób przyjmowania marynarzy do rezerwy.

Patrz: „Planowanie” — plany zaopatrzenia na siłę roboczą.

„ „Zdrowie” — zatrudnianie absolwentów i studentów wydziałów lekarskich.

„ „Oświata i Nauka” — zatrudnianie absolwentów oraz urlopy egzaminacyjne.

„ „Organizacja Urzędów” — organizacja komórek akcji socjalnej.

PLACE

W nr. A-44 Monitora Polskiego pod poz. 502 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie wprowadzenia dodatku rolniczego dla niektórych nauczycieli, zatrudnionych w szkołach podległych Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych. W myśl uchwały nauczycielom przedmiotów zawodowych, przedmiotów pomocniczych ściśle związanych z zawodem oraz nauczycielom praktycznej nauki zawodu w przypadku gdy posiadają wybitne kwalifikacje w danej gałęzi zawodu może być przyznany dodatek rolniczy w wysokości od 3.000 do 10.000 zł. w zależności od kwalifikacji nauczyciela, określonej przez Komisję Kwalifikacyjną. Liczba osób otrzymujących dodatek nie może przekraczać 10% ogólnej liczby nauczycieli w szkołach podległych Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych.

W nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 524 ogłoszono zarządzenie nr. 50 Komisji Dewizowej z dnia 27 marca 1950 r. w sprawie uposażeń wypłacanych w złotych pracownikom polskich placówek zagranicznych. Zarządzenie zawiera zezwolenie na dokonywanie niektórych obrotów w uposażeniach pracowników polskich placówek zagranicznych.

W nr. A-55 Monitora Polskiego pod poz. 632 opublikowano uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie wykonania niektórych postanowień uchwał Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. oraz z dnia 22 grudnia 1949 r. o wprowadzeniu planowego systemu oszczędzania w gospodarce narodowej i zadaniach oszczędnościowych na 1949 r. (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr. 3/21 str. 56). Uchwała przewiduje nagrody dla osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach społecznych jak również osób zatrudnionych w administracji państwowej, bankach i instytucjach kredytowych, ubezpieczeniach społecznych, ubezpieczeniach rzeczowych i osobowych oraz organizacjach i instytucjach społecznych, które swą pracą w roku 1949 w sposób szczególnie przyczyniły się do wykonania zadań oszczędnościowych. Wysokość nagród wynosi od 15.000 do 75.000 zł, na osobę. Uchwała określa sposób podziału globalnej sumy nagród na poszczególne działy administracji i gospodarki państwa oraz tryb przyznawania nagród.

W nr. A-56 Monitora Polskiego pod poz. 644 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie przyznawania nagród pieniężnych pracownikom związków samorządu terytorialnego, zatrudnionym przy wymiarze, porborze i egzekucji niektórych danin komunalnych. W myśl uchwały mogą być nagradzani pieniężnie pracownicy związków samorządu terytorialnego, których praca w danym miesiącu przyczyniła się istotnie do podniesienia wpływów z podatków komunalnych. Nagrody te nie mogą mieć formy stałych dodatków do uposażenia. Uchwała ustala zasady i warunki przyznawania nagród.

W nr. 7 Biuletynu PKPG pod poz. 105 ogłoszono okólnik Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 14 kwietnia 1950 r. o zmianie okólnika Ministra Przemysłu i Handlu nr 14 z dnia 21 października 1948 r. w sprawie wykorzystania i premiowania pomysłów, wprowadzających ulepszenia lub usprawnienia w zakładach pracy. Zmiana dotyczy sposobu obliczenia premii za pomysły

wprowadzających ulepszenia lub usprawnienia w zakładach pracy.

W nr. 7 Biuletynu PKPG pod poz. 101 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 7 kwietnia 1950 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Finansów w sprawie trybu postępowania w przypadkach wstrzymania wypłaty w wyniku przekroczeń funduszu płac. Zarządzenie nakazuje przedsiębiorstwom powiadomienie za pośrednictwem właściwego ministra Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego i Ministra Finansów o każdym przypadku wstrzymania wypłaty przez kontrolujący bank w razie przekroczenia funduszu płac.

W nr. 22 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 137 ogłoszono pismo okólnie z dnia 25 kwietnia 1950 r. w sprawie kosztów przewozu urzędników domowego przy przeniesieniach służbowych. Pismo wyjaśnia, jakie koszty w przypadku przeniesienia służbowego podlegają zwrotowi.

W nr. 7 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji pod poz. 113 ogłoszono okólnik z dnia 13 marca 1950 r. w sprawie wynagradzania pracowników, którym dorywczo powierzono konwojowanie transportów kolejowych i samochodowych. Okólnik reguluje wysokość specjalnego wynagrodzenia dziennego przysługującego niezależnie od diet pracownikom, którym dorywczo powierzono konwoj.

W tymże numerze pod poz. 114 ogłoszono okólnik z dnia 14 marca 1950 r. w sprawie wyjaśniania do przepisów o wynagrodzeniu pracowników młodocianych. Okólnik wyjaśnia, że zmniejszone wynagrodzenie może być wypłacane tylko tym pracownikom młodocianym, z którymi zawarto umowę o naukę.

Patrz „Fundusze” — podział funduszu współzawodnictwa pracy.

GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI

W nr. A-53 Monitora Polskiego pod poz. 609 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zmieniające zarządzenie w sprawie trybu używania osób nie będących wykonawcami narodowych planów gospodarczych do przekazywania nieruchomości niezbędnych dla realizacji tychże planów (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 1/19 str. 11). Zmiana polega na dopuszczeniu w przypadku nabywania przez tego samego wykonawcę narodowych planów gospodarczych szeregu nieruchomości stosowania za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego zbiorowego wezwania właścicieli do sprzedaży w drodze obwieszczeń na tablicy ogłoszeń Zarządu Gminnego (Miejskiego).

W tymże numerze pod poz. 615 ogłoszono zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 25 kwietnia 1950 r. w sprawie przeznaczenia odsetka kubatury w osiedlach i domach Zakładu Osiedli Robotniczych na pomieszczenie dla administracji osiedli domów oraz dla osób pełniących zawody usługowe. Zarządzenie określa ten odsetek w zależności od ilości mieszkań w zespole i odnosi się do osiedli i domów wybudowanych z kredytów objętych Państwowymi Planami Inwestycyjnymi na lata 1947 — 1950.

UBEZPIECZENIA, EMERYTURY, RENTY, ZASIŁKI

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 148 przynosi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 3 kwietnia 1950 r. w sprawie uznania uprawnień nabytych w zagranicznych instytucjach społecznych.

Rozporządzenie to ustala zakres i warunki świadczeń z polskiego ubezpieczenia społecznego, jakie przysługują zamieszkałym w Polsce i posiadającym obywatelstwo polskie osobom, które nabyły uprawnień

nia w zagranicznych instytucjach ubezpieczenia społecznego podczas zatrudnienia poza obecnymi granicami Polski. Do świadczeń przysługujących w myśl rozporządzenia stosuje się przepisy polskie o ubezpieczeniu. Rozporządzenie zgodnie z tą zasadą reguluje uprawnienia wyżej wymienionych osób w zakresie ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa, ustala sposób zaliczania okresów ubezpieczenia emerytalnego robotników i pracowników umysłowych oraz okresy specjalnego ubezpieczenia pensyjnego górników, przebyte w zagranicznych instytucjach, oraz normuje sprawę pensji i rent z tytułu wypadków w zatrudnieniu lub choroby zawodowej.

Dziennik Ustaw RP nr 19, poz. 159 przynosi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 kwietnia 1950 r. w sprawie stosowania ubezpieczenia rodzinnego do pracowników rolnych.

Rozporządzenie poddaje od 1 kwietnia 1950 r. obowiązki ubezpieczenia rodzinnego na zasadach dekretu z dnia 28 października 1947 r. o ubezpieczeniu pracowników rolnych, objętych art. 16 ust. 2 zdanie drugie ustawy z dnia 28 marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym, z wyjątkiem osób zatrudnionych w prywatnych gospodarstwach rolnych.

W nr. A-42 Monitora Polskiego pod poz. 485 ogłoszono uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 22 marca 1950 r. w sprawie wypłaty przez niektóre zakłady pracy zasiłków pieniężnych, przysługujących z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa. Uchwała zleca zakładom pracy zatrudniającym ponad 150 pracowników obliczanie i wypłatę zasiłków pieniężnych (chorobowych, domowych, szpitalnych, połogowych, pogrzebowych oraz pokarmowych dla pracowników) przysługujących z tytułu ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa a wypłacanych dotychczas przez ubezpieczalnie społeczne. Uchwała reguluje tryb wypłaty tych zasiłków i kontrolę tej wypłaty.

W nr. A-53 Monitora Polskiego pod poz. 606 opublikowano zarządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 27 kwietnia 1950 r. w sprawie ustalenia podstawy ubezpieczenia pracowników rolnych. Podstawą ubezpieczenia jest wynagrodzenie łączne w gotówce i w naturze. Zarządzenie podaje dla wymiaru składek ubezpieczeniowych wartość niektórych naturalii otrzymywanych przez pracowników rolnych. Wartość innych naturalii oblicza się wg obowiązującego układu zbiorowego.

W nr. 20 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 126 ogłoszono pismo okólne z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie świadczeń w naturze przy wymiarze podatków od wynagrodzeń na rok kalendarzowy 1950 oraz zwolnienie niektórych świadczeń w naturze podatku od wynagrodzeń. Pismo okólne przyłącza treść pisma Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 3.IV.1950 nr UK 44/6-12/50, z którego wynika, że zasady zawarte w zarządzeniu Ministra Skarbu z dnia 23 lutego 1950 r. (Monitor Polski nr. A-27 poz. 317 — vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 4/22 str. 87) odnoszące się do szacowania świadczeń w naturze dla wymiaru podatku od wynagrodzeń należy odpowiednio stosować przy ustalaniu podstawy wymiaru składek ubezpieczeniowych z wyjątkiem zasad odnoszących się do pracowników rolnych.

W nr 22 dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 133 ogłoszono pismo okólne z dnia 21 kwietnia 1950 r. w sprawie zasiłków rodzinnych. Pismo wyjaśnia, że wypłata zasiłków rodzinnym osobom pobierającym zaopatrzenie emerytalne i sieroce należy do tych instytucji, które udzielają tym osobom zaopatrzenia emerytalnego i sierociego.

W nr. 7 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 47 ogłoszono okólnik nr 14/50 z dnia 13 marca 1950 r. w sprawie ubezpieczenia

lekarzy i lekarzy - dentyстів, odbywających specjalizację bądź praktykę obowiązkową. Okólnik wyjaśnia, że lekarze i lekarze - dentyści odbywający specjalizację lub praktykę obowiązkową objęci są obowiązkiem pełnego ubezpieczenia społecznego.

W nr. 4 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej pod poz. 22 podano do wiadomości o wydaniu zarządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 21 lutego 1950 r. o stosowaniu przepisów w prawodawstwie społecznego do osób narodowości niemieckiej, zamieszkałych w Polsce. Treść zarządzenia podana została do wiadomości zainteresowanych urzędów w drodze odbitek powielaczowych.

ZDROWIE

Dziennik Ustaw RP nr 20, poz. 177 publikuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 kwietnia 1950 r. w sprawie wyrobu i obrotu antybiotyków.

Rozporządzenie ustala pojęcie antybiotyków oraz serii (określona ilość antybiotyku), uzależnia produkcję i obrót antybiotykiem od zezwolenia Ministra Zdrowia, podaje przepisy dotyczące trybu i warunków udzielenia zezwolenia oraz badania antybiotyków przed dopuszczeniem do obrotu, normuje sposób ich opakowania, jak również zasady kontroli wykonywanej przez prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Wydział Zdrowia).

W nr. 7 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Zdrowia pod poz. 58 ogłoszono okólnik nr 25/50 z dnia 24 marca 1950 r. w sprawie rejestracji i zatrudnienia absolwentów oraz studentów wydziałów lekarskich szkół akademickich w zakładach społecznych służby zdrowia. Okólnik wydany w związku z rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie terminów składania egzaminów przez absolwentów wydziałów lekarskich szkół akademickich (patrz wyżej) nakazuje zakładom społecznym służby zdrowia oraz terenowym władzom zdrowia nadesłanie danych odnoszących się do pracowników objętych powyższym rozporządzeniem i ułatwianie tym pracownikom złożenia egzaminów oraz określa zasady przy ustalaniu stosunku pracy osób, które nie dopełniły obowiązków przewidzianych rozporządzeniem.

OŚWIATA I NAUKA

W nr. A-43 Monitora Polskiego pod poz. 459 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie specjalnych stypendiów artystycznych dla studentów. Uchwała określa jakim warunkom powinni odpowiadać studenci ubiegający się o stypendia, tryb przyznawania stypendiów oraz plan stypendialny na rok 1950. Plan ten przewiduje 100 stypendiów specjalnych po 14.000 zł. miesięcznie.

W tymże numerze pod poz. 498 opublikowano zarządzenie Prezesa Centralnego Urzędu Szkolnictwa Zawodowego z dnia 15 kwietnia 1950 r. w sprawie ustalenia wykazu średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych. Zarządzenie zawiera wykaz szkół średnich, których absolwenci podlegają planowemu zatrudnieniu (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 5/23 str. 118).

Nr A-54 Monitora Polskiego zawiera 9 zarządzeń w sprawie ustalenia wykazu szkół, których absolwenci podlegają przepisom ustawy o planowym zatrudnianiu absolwentów średnich szkół zawodowych oraz szkół wyższych (vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 5/23 str. 118):

pod poz. 621 — zarządzenie Ministra Oświaty z dnia 22 kwietnia 1950 r.

pod poz. 622 — zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 15 kwietnia 1950 r.

pod. poz. 623 — zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 15 kwietnia 1950 r.

pod poz. 624 — zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 15 kwietnia 1950 r.

pod poz. 625 — zarządzenie Ministra Poczty i Telegrafów z dnia 15 kwietnia 1950 r.

pod poz. 626 — zarządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 kwietnia 1950 r.

pod poz. 627 — zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 20 kwietnia 1950 r.

pod poz. 628 — zarządzenie Ministra Roln. i Reform Rolnych z dnia 24 kwietnia 1950 r.

pod poz. 629 — zarządzenie Prezesa Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego z dnia 22 kwietnia 1950 r.

Do zarządzeń dołączane są wykazy szkół.

W nr 6 Biuletynu PKPG pod poz. 88 opublikowano zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 17 marca 1950 r. zawierające wytyczne w sprawie udzielania urlopów egzaminacyjnych pracownikom przedsiębiorstw i zakładów gospodarki społecznej, uczęszczającym do szkół podstawowych, liceów ogólnokształcących i zawodowych oraz szkół wyższych i akademickich. Zarządzenie określa przypadki, kiedy może być pracownikowi udzielony urlop egzaminacyjny oraz jego długość. Czas urlopu egzaminacyjnego nie wlicza się do przysługującego pracownikowi urlopu wypoczynkowego.

Patrz „Budownictwo” — powołanie pełnomocnika do spraw burs.

STATYSTYKA

Nr A—42 Monitora Polskiego przynosi 5 zarządzeń Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego dotyczących sprawozdawczości statystycznej:

pod poz. 487 — z dnia 20 marca 1950 r. w sprawie miesięcznej sprawozdawczości statystycznej przedsiębiorstw budowlano-montażowych gospodarki społecznej,

pod poz. 488 — z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej rolnych gospodarstw państwowych,

pod poz. 488 — z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej w zakresie zatrudnienia i płac zakładów pracy gospodarki społecznej,

pod poz. 490 — z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej przedsiębiorstw handlu wewnętrznego gospodarki społecznej,

pod poz. 491 — z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej w przemyśle społecznym

oparte na uchwałach Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 10 lutego 1950 r. i programie prac statystycznych na rok 1950 (Monitor Polski nr A—34 poz. 397 — Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 4/22 str. 90).

Zarządzenia regulują zakres poszczególnych rodzajów sprawozdawczości, tryb i terminy składania sprawozdań oraz sposób przeprowadzania kontroli czynności sprawozdawczych.

W nr. 12 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 71 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 21 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej inwestycyjnej odnośnie inwestycji Ministerstwa Finansów zamierzonych w Planie Inwestycyjnym.

w nr. 7 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji pod poz. 112 ogłoszono zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 22 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej inwestycyjnej,

w nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Żeglugi — pod poz. 16 ogłoszono zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 15 kwietnia 1950 r. w sprawie sprawozdawczości statystycznej inwestycyjnej.

Zarządzenia te w oparciu o zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego nr 47 z dnia 6 marca 1950 r. w sprawie sprawo-

zdawczości inwestycyjnej wprowadzają obowiązek prowadzenia sprawozdawczości statystycznej inwestycyjnej w tych resortach.

ORGANIZACJA PRZEDSIĘBIORSTW GOSPODARKI USPOŁECZNIONEJ

W nr. A — 46 Monitora Polskiego pod poz. 525 ogłoszono zarządzenie Ministra Leśnictwa z dnia 19 kwietnia 1950 r. w sprawie zlecenia Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej zastępstwa sądowego przedsiębiorstw państwowych, podległych Ministrowi Leśnictwa. Zarządzenie zleca Prokuratorii Generalnej RP zastępstwo sądowe przedsiębiorstw podległych Ministrowi Leśnictwa we wszystkich sprawach.

W tymże numerze pod poz. 526 ogłoszono zarządzenie Ministra Przemysłu Lekkiego z dnia 3 kwietnia 1950 r. w sprawie zastępstwa sądowego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej przedsiębiorstw państwowych i państwowo-społdzielczych podległych Ministrowi Przemysłu Lekkiego. Zarządzenie zleca Prokuratorii Generalnej RP zastępstwo sądowe przedsiębiorstw państwowych i państwowo-społdzielczych podległych Ministerstwu Przemysłu Lekkiego we wszystkich sprawach przed Sądem Najwyższym, Sądami Apelacyjnymi i Okręgowymi jako pierwszą instancją, zaś w sprawach wszczętych przed Sądami Grodzkimi lub Sądami Pracy zastępstwo Prokuratorii obowiązuje, poczynając od złożenia środka odwoławczego do Sądu Najwyższego lub też może być zleczone ze względu na zawilość lub znaczenie sprawy.

Nr A — 55 Monitora Polskiego pod poz. 630 przynosi uchwałę Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad organizacji finansowej i systemu finansowego przedsiębiorstw państwowych, objętych budżetem centralnym. Uchwała ustala podział przedsiębiorstw na przedsiębiorstwa budżetowe i na przedsiębiorstwa na rozrachunku gospodarczym, przyczym określa, na czym polega organizacja i system finansowy przedsiębiorstw obydwu typów. Uchwała ustala zasady rozliczeń, rentowności, systemu wyrównawczego, podziału zysku i pokrywania strat, pokrywania i uzupełniania środków obrotowych oraz amortyzacji i finansowania robót kapitałnych. Uchwała dotyczy przedsiębiorstw państwowych, państwowo-społdzielczych oraz central spółdzielczo-państwowych. Przepisy szczegółowe określają w jakim zakresie uchwała dotyczyć będzie prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa lub przedsiębiorstw państwowych oraz przedsiębiorstw pod zarządem państwowym.

W nr. 19 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Administracji Publicznej pod poz. 117 ogłoszono okólnik nr 31 z dnia 7 kwietnia 1950 r. w sprawie Jednolitego Planu Kont w przedsiębiorstwach komunalnych. Okólnik ten wprowadza obowiązek prowadzenia Jednolitego Planu Kont we wszystkich przedsiębiorstwach komunalnych, w których dotychczas obowiązek ten nie był wprowadzony, z wyjątkiem Przedsiębiorstw Remontowo-Budowlanych i Zarządów Nieruchomości. Okólnik określa, w których przedsiębiorstwach ma być stosowany pełny Branżowy Jednolity Plan Kont, a w których skrócony.

W nr. 5 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Komunikacji pod poz. 77 ogłoszono zarządzenie Ministra Komunikacji z dnia 7 grudnia 1949 r. w sprawie zatwierdzenia „Przepisów o ajencjach żeglugowo-celnych Państwowej Żeglugi Śródlądowej”.

Załączone do zarządzenia „Przepisy” zawierają szczegółowe normy dotyczące organizacji ajencji żeglugowo-celnych, ich zakresu działania w przedmiocie zgłaszania urzędowi celnemu do odprawy statków, załatwiania formalności celnych i podatkowych, czynności ekspedycyjnych i zawiadywania magazynami i terenami żeglugowo-celnymi oraz trybu postępowania tych ajencji.

ORGANIZACJA URZĘDÓW

Nr A-42 Monitora Polskiego pod poz. 477 przynosi uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie tymczasowej organizacji Ministerstwa Finansów. Uchwała zawiera podział Ministerstwa na departamenty i biura oraz wykaz urzędów, zakładów, instytucji, przedsiębiorstw i monopoli podległych Ministerstwu.

W tymże numerze pod poz. 478 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Górnictwa. Tymczasowy statut zawiera podział Ministerstwa na departamenty, biura, wydziały i samodzielne referaty.

W tymże numerze pod poz. 479 opublikowano uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości. Tymczasowy statut zawiera podział na departamenty, biura, wydziały i samodzielne referaty.

W nr. A-46 Monitora Polskiego pod poz. 519 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. w sprawie tymczasowego statutu organizacyjnego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego. Dołączony do uchwały Tymczasowy Statut Organizacyjny zawiera podział Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego na Prezydium, departamenty, biura, wydziały i samodzielne referaty oraz zawiera wykaz urzędów i instytucji podległych.

W tymże numerze pod poz. 520 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. o zmianie uchwały Rady Ministrów z dnia 12 maja 1949 r. w sprawie tymczasowej organizacji Ministerstwa Budownictwa. Zmiany polegają na przekształceniu dotychczasowego Biura Budżetowo-Gospodarczego w Departament Ogólny oraz na utworzeniu Biura Szkolenia Zawodowego.

W tymże numerze pod poz. 521 ogłoszono uchwałę Rady Ministrów z dnia 17 kwietnia 1950 r. o zmianie uchwały Rady Ministrów z dnia 4 kwietnia 1949 r. w sprawie tymczasowej organizacji Ministerstwa Przemysłu Lekkiego. Nowa tymczasowa organizacja zawiera podział Ministerstwa na departamenty i biura.

W nr. 2 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Żeglugi pod poz. 17 ogłoszono zarządzenie Ministra Żeglugi z dnia 19 kwietnia 1950 r. w sprawie zmiany tymczasowego statutu organizacyjnego Ministerstwa Żeglugi. Zmiany polegają na przekształceniu Działu Prasowo-Informacyjnego w Gabinetie Ministra na Wydział Prasy i Propagandy oraz na utworzeniu szeregu wydziałów w Departamencie Żeglugi. Zarządzenie określa szczegółowy zakres działania tych wydziałów.

W nr. 12 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów pod poz. 69 ogłoszono zarządzenie Ministra Finansów z dnia 31 marca 1950 r. w sprawie organizacji akcji socjalnej. Zarządzenie określa organizację, zakres działania i tryb postępowania komórek akcji socjalnej w urzędach i instytucjach podległych Ministrowi Finansów.

GOSPODARKA MAJĄTKIEM PAŃSTWOWYM

Nr A-47 Monitora Polskiego pod poz. 532 przynosi uchwałę Prezydium Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 5 kwietnia 1950 r. w sprawie przekazywania przedsiębiorstw, zakładów lub ich części między państwowymi i jednostkami gospodarczymi. Stosownie do uchwały przekazywanie przedsiębiorstw, zakładów lub ich części między państwowymi jednostkami gospodarczymi następuje nieodpłatnie na zasadzie zarządzenia ministra lub ministrów, któremu lub którym podlega jednostka przekazująca i przejmująca. Zarządzenia te muszą być wydawane za zgodą Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, który rozstrzyga również w razie sporu co do przekazania. Spory natomiast wynikłe na tle przekazania rozstrzyga minister, któremu podlegają obie strony lub też właściwa komisja arbitrażowa

w przypadku, gdy strony podlegają różnym ministrom. Uchwała określa ponadto formę oraz zakres przekazania.

Nr 13 Dziennika Urzędowego Ministerstwa Finansów zawiera 4 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 27 kwietnia 1950 r.:

pod poz. 79 — w sprawie przekazania nieruchomości znajdujących się w ewidencji urzędów likwidacyjnych,

pod poz. 80 — w sprawie trybu powoływania i zasad postępowania komisji uprawnionych do kwalifikacji segregacji pozostających w ewidencji urzędów likwidacyjnych: młynów, kaszarni, wiatraków, młeczarni, serowni, piekarni, masarni i przetwórci owocowo-warzywniczych oraz zakładów handlowych i usługowych,

pod poz. 81 — w sprawie trybu przekazywania aptek wraz z wyposażeniem, urządzeniem i remanentami towarowymi oraz o zasadach rozliczeń za remanenty, i

pod poz. 82 — w sprawie trybu powoływania i zasad postępowania komisji uprawnionych do kwalifikacji i segregacji zakładów drobnego przemysłu i warsztatów rzemieślniczych znajdujących się w ewidencji urzędów likwidacyjnych oraz

pod poz. 83 — okólnik z dnia 29 kwietnia 1950 r. w sprawie zagospodarowania niektórych kategorii majątków znajdujących się w ewidencji urzędów likwidacyjnych.

Zarządzenia te wydane zostały w oparciu o art. 12 dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich (Dz. U. R. P. z 1946 r. nr 13 poz. 87 i nr 72 poz. 395, z 1947 r. nr 9 poz. 77 i nr 66 poz. 402 oraz z 1948 r. nr 57 poz. 454) oraz w wykonaniu uchwały Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 10 marca 1950 r. w sprawie zagospodarowania niektórych kategorii majątków znajdujących się w ewidencji urzędów likwidacyjnych. Wyciąg z tej uchwały dołączony jest do wyżej cytowanego okólnika. Zarządzenia zawierają zasady przekazania tych majątków, skład i organizację odpowiednich komisji kwalifikacyjnych oraz tryb postępowania przy przekazywaniu.

KONTROLA PAŃSTWOWA

W nr. A-49 Monitora Polskiego pod poz. 560 ogłoszono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 kwietnia 1950 r. o organizacji i funkcjonowaniu kontroli wewnętrznej w Ministerstwie Górnictwa oraz w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach podległych, wydane w porozumieniu z Prezesem Najwyższej Izby Kontroli na wniosek Ministerstwa Górnictwa. Zarządzenie stanowi wykonanie uchwały Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 1948 r. oraz równobrzmiącej uchwały Rady Państwa z dnia 5 maja 1948 r. w sprawie organizacji i funkcjonowania kontroli wewnętrznej w urzędach, instytucjach i przedsiębiorstwach państwowych oraz jej współpracy z kontrolą państwową i społeczną (Monitor Polski nr 51 poz. 292—293) i oparte jest na podobnych zasadach jak odpowiednie zarządzenia dotyczące innych resortów.

RÓŻNE

Dziennik Ustaw RP nr 17, poz. 144 zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 kwietnia 1950 r. zmieniające rozporządzenie Rady Ministrów o określeniu niektórych cen sprzedanych lub czynszów przy przekazywaniu mienia nierolniczego na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego M. Gdańska.

Rozporządzenie to wprowadza do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 1947 r. (Dz. U. R. P. z 1948 r. nr 2, poz. 2) zmiany dotyczące podmiotowego zasięgu działania jego przepisów w zakresie stosowania zniżek cen nabycia lub czynszu za mienie przekazywane w trybie dekretu z dnia 6 grudnia 1946 r. o przekazywaniu przez Państwo mienia nierolniczego na ob-

szarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska, daje Ministrowi Administracji Publicznej w porozumieniu z Prezesem Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości delegację do ustalenia kategorii rzeźmienników, którym będzie przysługiwało prawo nabycia mienia na warunkach ulgowych, oraz przewiduje, że opuszczenie miejsca pracy na skutek przeniesienia służbowego lub z powodu stwierdzonego przez właściwy urząd zatrudnienia braku pracy w zawodzie kupującego nie powoduje utraty uprawnień do zniżki.

W Dzienniku Ustaw RP nr 21, poz. 184 znajdujemy ustawę z dnia 26 kwietnia 1950 r. o zmianie dekretu o podwyższeniu grzywien, kar pieniężnych, kar porządkowych i nawiązek.

Ustawa ta rozszerza działanie dekretu z dnia 26 kwietnia 1948 r. w omawianej sprawie na grzywny przewidziane w dekreście z dnia 25.IX.1945 r. — prawo o aktach stanu cywilnego, w dekreście z dn. 2 sierpnia 1945 r. o urzędach zatrudnienia i w dekreście z dnia 27 czerwca 1948 r. o reglamentowanym zaopatrzeniu ludności w przedmioty powszechnego użytku oraz wprowadza jeden równoważnik przy zamianie grzywny na karę pozbawienia wolności niezależnie od tego, czy grzywna wymierzona została za występki czy za wykroczenie.

W nr. A—42 Monitora Polskiego pod poz. 480 ogłoszono zarządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie zasad i norm ogłoszeń prasowych. Zarządzenie wydane w oparciu o dekret z dnia 26 kwietnia 1948 r. o gospodarce papierem do druku (Dz.U.R.P. nr 24 poz. 163) dzieli ogłoszenia prasowe na: 1) obwieszczenia urzędowe i publiczne, 2) ogłoszenia i notatki o przetargach i licytacjach, 3) ogłoszenia o poszukiwaniu pracowników, 4) ogłoszenia gospodarcze i handlowe, 5) nekrologi i 6) ogłoszenia drobne. Zarządzenie zawiera normy odnośnie zamieszczania w prasie poszczególnych rodzajów ogłoszeń oraz podaje maksymalne wymiary łamów ogłoszeniowych w poszczególnych dziennikach.

W tymże numerze pod poz. 481 ogłoszono okólnik nr 14 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie ogłoszeń i reklam urzędów i instytucji państwowych

oraz przedsiębiorstw gospodarki społecznej. Okólnik określa, jakie ogłoszenia i reklamy przedsiębiorstw społecznych mogą być zamieszczane, sposób ich zgłaszania i ogłoszenia oraz sposób obliczania należności za druk ogłoszeń. Do okólnika dołączony jest cennik ogłoszeń prasowych obowiązujący od dnia 1 maja 1950 r. Cennik zawiera ceny za poszczególne rodzaje ogłoszeń w poszczególnych dziennikach.

W nr. A—49 Monitora Polskiego pod poz. 574 opublikowano zarządzenie Ministrów: Administracji Publicznej, Rolnictwa i Reform Rolnych, Pracy i Opieki Społecznej oraz Zdrowia z dnia 17 kwietnia 1950 r. w sprawie obowiązku prowadzenia tuczu trzody chlewnej i zbiórki odpadków pokarmowych. Zarządzenie nakłada na władze, urzędy, instytucje, zakłady, przedsiębiorstwa państwowe oraz instytucje społeczne prowadzące akcję żywienia zbiorowego jako główny lub uboczny przedmiot swej działalności obowiązek tuczu trzody chlewnej w przypadkach, kiedy liczba żywionych lub stołowników przekracza 50 osób. W przypadkach kiedy tucz trzody został zorganizowany przez przedsiębiorstwo państwowe „Centrala Mięсна” wymienione wyżej instytucje mają obowiązek zbiórki i odestępowania odpadków pokarmowych tejże Centrali. Zarządzenie określa zakres i sposób wykonania tych obowiązków.

W nr. A—56 Monitora Polskiego pod poz. 645 ogłoszono zarządzenie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 28 kwietnia 1950 r. w sprawie likwidacji izb przemysłowo-handlowych. Zarządzenie to wydane na podstawie ustawy z dnia 7 marca 1950 r. o Centralnym Urzędzie Drobnej Wytwórczości (Dz.U.R.P. nr 10 poz. 104 — vide Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego nr 5/23 str. 121), wyznacza termin zaprzestania działalności izb przemysłowo-handlowych na dzień 30 czerwca 1950 r. Zarządzenie upoważnia Prezesa Centralnego Urzędu Drobnej Wytwórczości do powołania Komisji Likwidacyjnej izb przemysłowo-handlowych oraz likwidatorów poszczególnych izb i określa zakres działania tej komisji i likwidatorów.

Orzecznictwo w sprawach gospodarczych

Główna Komisja Arbitrażowa

1. Właściwość państwowych komisji arbitrażowych w sporach o priorytety gospodarcze.

Spór między jednostkami gospodarki społecznej o prawo pierwszeństwa do nieruchomości, jako spór o priorytet gospodarczy, nie podlega właściwości państwowych komisji arbitrażowych.

Jednostka gospodarki społecznej, będąca wykonawcą narodowych planów gospodarczych, może uzyskać na własność bądź w zarząd i użytkowanie nieruchomości, niezbędną dla realizacji planów, wyłącznie na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197) w trybie ustalonym przez rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z dnia 2 sierpnia 1949 r. do tegoż dekretu (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 354) i na mocy decyzji władz, wymienionych w tym rozporządzeniu.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 28 marca 1950 r. odrzuciła wniosek Centrali Spółdzielni X przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowemu Y o uznanie prawa pierwszeństwa do parceli.

Z uzasadnienia:

Centrala Spółdzielni X wystąpiła do Głównej Komisji Arbitrażowej z wnioskiem o nakazanie usunie-

cia Przedsiębiorstwa Państwowego Y z części parceli, przydzielonej dla celów Centrali przez Zarząd Miejski w M.

Z załączników do wniosku, w szczególności z pisma Zarządu Miejskiego w M. wynika, że przydział parceli nastąpił między innymi pod warunkiem uzgodnienia zajęcia placu z użytkownikiem tego terenu — Przedsiębiorstwem Państwowym Y.

Przedsiębiorstwo Państwowe Y zgody swej nie udzieliło i ze swych praw użytkownika nie zrezygnowało.

Centrala Spółdzielni X uzyskała przydział parceli dla celów budowy magazynów oraz przyznane jej zostały w związku z tym odnośnie kredyty inwestycyjne na rok bieżący; w związku ze sporem z Przedsiębiorstwem Państwowym Y budowa nie może być rozpoczęta.

W tych warunkach spór między Centralą Spółdzielni X a Przedsiębiorstwem Państwowym Y jest w istocie rzeczy sporem o prawo pierwszeństwa do części parceli quaestiois, a ponieważ państwowe komisje arbitrażowe nie są powołane do rozstrzygania sporów o priorytety gospodarcze, albowiem należy to do kompetencji innych organów, że w konkretnym wypadku wnioskodawca może czynić starania o przekazanie mu spornej parceli na własność bądź w zarząd i użytkowanie li tylko na podstawie przepisów art. 3 dekretu z dnia 26.IV.1949 r. o nabywa-

niu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych dla realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. R. P. Nr 27, poz. 197) w trybie ustalonym przez rozporządzenie wykonawcze Rady Ministrów z dnia 2.VIII.1949 r. do tegoż dekretu (Dz. U. R. P. Nr 47, poz. 354) i wyłącznie na mocy decyzji władz wymienionych w powołanym rozporządzeniu, Główna Komisja Arbitrażowa, mając na uwadze, że do właściwości państwowych komisji arbitrażowych nie należą spory o prawa majątkowe, jeżeli odnośnie sprawy przekazane są z mocy ustaw szczególnych innym władzom (art. 2 ust. 3 dekretu z dnia 5.VIII.1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym — Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 340), uznała się za przedmiotowo niewłaściwą w sprawie niniejszej i wnioszek odrzuciła. (Nr III. A.-67/50)

2. Właściwości państwowych komisji arbitrażowych w sporach między jednostkami gospodarki uspołecznionej o prawo własności do przedmiotów, stanowiących składniki znacjonalizowanego przedsiębiorstwa.

Państwowe komisje arbitrażowe nie są właściwe do rozpoznawania sporów o ustalenie prawa jednostek gospodarki uspołecznionej do objęcia poszczególnych składników majątkowych znacjonalizowanego przedsiębiorstwa.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 7 lutego 1950 r. odrzuciła wniosek Centralnego Zarządu w X przeciwko Dyrekcji Okręgowej Polskich Kolei Państwowych w Y o ustalenie prawa własności wagonów.

Z uzasadnienia:

Centralny Zarząd w X wystąpił z wnioskiem o uznanie, że wagony towarowe w ilości 18 sztuk, znajdujące się na terenie Zakładu M, a objęte w posiadanie przez Zakład łącznie z ponemieckim przedsiębiorstwem stanowią własność Skarbu Państwa oraz, „że żądanie Polskich Kolei Państwowych zawarcia przez Zakład z PKP umowy dzierżawnej na użytkowanie tych wagonów jest bezpodstawne“.

Bezsporne jest między stronami, że wagony, których wniosek dotyczy, objęte zostały w posiadanie przez Zakład M łącznie z ponemieckim zakładem przemysłowym, na którego terenie wagony te się znajdowały.

Wnioskodawca twierdzi, że wagony te stanowiły własność ponemieckiego zakładu i były przeznaczone do dokonywania przewozów wyłącznie w jego obrębie. Natomiast Polskie Koleje Państwowe stoją na stanowisku, że wagony te były własnością kolei ponemieckich i dlatego powinny być uznane za własność przedsiębiorstwa PKP.

Główna Komisja Arbitrażowa odrzuciła wniosek, uznając się za niewłaściwą do rozpoznawania niniejszego sporu na podstawie art. 2 ust. 3 dekretu z dnia 5.VIII.1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 46, poz. 340) o państwowym arbitrażu gospodarczym, stanowisko Głównej Komisji Arbitrażowej opiera się na następujących zasadach:

Skoro Zakład jest przedsiębiorstwem ponemieckim, to przejście jego na własność Państwa następuje na mocy orzeczenia właściwego Ministra (art. 2 p. 7 ustawy z dnia 3.I.1946 r. — Dz. U. R. P. Nr 3, poz. 17) i na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego (§ 73 i nast. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30.I.1947 r. Dz. U. R. P. Nr 16, poz. 62, zmienionego rozporządzeniem z dnia 16.IV.1948 r. Dz. U. R. P. Nr 25, poz. 170 i z dnia 12.V.1949 r. Dz. U. R. P. Nr 29, poz. 212).

Protokół ten winien wymienić wszelkie składniki majątkowe przedsiębiorstwa (§ 75 ust. 1 c rozporządzenia), podlega zatwierdzeniu przez właściwego Ministra, który po rozpatrzeniu zgłoszonych uwag i zarzutów, ustala w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG, jakie składniki majątkowe, objęte protokołem, stanowią część składową przedsiębiorstwa (§ 75-a rozporządzenia).

W tym więc trybie powinno być ustalone, czy sporne wagony wchodzą w skład wymienionego wy-

żej przedsiębiorstwa ponemieckiego, przy czym PKP mają możliwość zgłoszenia w tym trybie wszelkich uwag i zarzutów. Skoro rozstrzygnięcie tej kwestii przekazane zostało właściwemu Ministrowi w porozumieniu z Przewodniczącym PKPG, zatem Główna Komisja Arbitrażowa nie jest właściwa do orzekania w tej sprawie.

Wyjaśnić przy tym należy, że do czasu rozstrzygnięcia tej sprawy, sporne wagony powinny być traktowane tak, jakby stanowiły własność przedsiębiorstwa; w konsekwencji winny być one wprowadzone do aktywów przedsiębiorstwa i tam amortyzowane; istnieje do tego wystarczająca podstawa w tym, że wprowadzone one zostały do inwentarza przedsiębiorstwa w wyniku przejęcia, mogą więc być traktowane tak, jak majątek ruchomy protokólnie wydzielony i przekazany przedsiębiorstwu państwowemu (art. 6 pkt. 3 dekretu z dnia 3.I.1947 r. Dz. U. R. P. Nr 8, poz. 42).

(Nr V.I.A.-5/50)

3. Spory o ustalenie prawa własności między b. związkami samorządu terytorialnego a Skarbem Państwa w świetle ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej.

Ustawa z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej zniosła związki samorządu terytorialnego; przestała istnieć ich odrębna osobowość prawna i ich odrębny majątek. W obecnych warunkach ustrojowych istnieje jednolita władza państwowa i jednolity majątek państwowy, wobec czego spory o ustalenie prawa własności między b. związkami samorządu terytorialnego a Skarbem Państwa stały się bezprzedmiotowe.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 21 kwietnia 1950 r. odrzuciła wniosek Wojewody w X o ustalenie prawa własności do parceli w M.

Z uzasadnienia:

Wojewoda w X występuje do Głównej Komisji Arbitrażowej o ustalenie czyją własnością jest parcela, położona w M, a mianowicie: czy jest własnością Gminy w M, czy też Skarbu Państwa, albowiem zarówno Gmina jak i Izba Skarbowa w B roszczą sobie do tej parceli prawo własności.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że przedstawiony jej przez Wojewodę do rozstrzygnięcia wniosek o ustalenie prawa własności bądź Gminy, bądź też Skarbu Państwa do spornej parceli jest w obecnym stanie prawnym bezprzedmiotowy, albowiem z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 130) ustaje zarówno dwutorowość w ustroju władz administracji publicznej, jak i przeciwstawienie majątku samorządowego majątkowi Skarbu Państwa.

W obecnych warunkach ustrojowych istnieje jednolita władza państwowa i jednolity majątek państwowy, albowiem przestała istnieć osobowość prawna i odrębny majątek związków samorządu terytorialnego, wobec czego ustalenie, czy parcela jest własnością Gminy, czy też Skarbu Państwa jest oczywiście bezprzedmiotowe.

Należy ponadto mieć na uwadze, że wobec zniesienia przez art. 36 ust. 1 powołanej ustawy władz terenowych pierwszej i drugiej instancji, podległych, między innymi, Ministrowi Finansów, Izba Skarbowa w B względnie Urząd Skarbowy w M przestają istnieć jako odrębne i samoistne organa władzy, zakres zaś ich właściwości przejęty zostanie przez prezydium rady narodowej odpowiedniego stopnia i jego wydziały, a zatem zakres właściwości Urzędu Skarbowego w M, dla którego Izba Skarbowa w B domaga się spornej parceli, jako majątku państwowego przejęty zostanie przez Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w M. W tych warunkach z mocy samego prawa zarząd spornej parceli, położonej na obszarze w M, należy ze względu na to, że jest ona własno-

ścią Państwa, do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w M, które sprawuje na podległym sobie terenie wszystkie funkcje wykonawcze władzy państwowej, w ramach obowiązujących przepisów (art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 20.III.1950 r.). Podkreślić należy, że odroczenie terminu wejścia w życie przepisów art. 36 ust. 1 do czasu wydania szczegółowych przepisów wykonawczych (art. 46 ust. 2 w związku z art. 41 ust. 2 pkt 1) nie zmienia nic w zasadniczym stanie prawnym i nie wywołuje potrzeby zajęcia się kwestią, czy w okresie przejściowym zarząd parcellą winna sprawować Gmina, czy też mający być zlikwidowanym Urząd Skarbowy, zwłaszcza, że parcella jest obecnie w posiadaniu Gminy.

W tym stanie rzeczy — z uwagi na to, że ustalenie prawa własności bądź Gminy, bądź Skarbu Państwa do spornej parcelli stało się zbędne, jako bezprzedmiotowe z uwagi na to, że parcella ta jest składnikiem jednolitego majątku państwowego, że z mocy samego prawa, zarząd parcelli jako majątku państwowego należy do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w M, Główna Komisja Arbitrażowa uznała się na podstawie art. 2 ust. 1 dekretu z dnia 5 sierpnia 1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (poz. 340) za niewłaściwą do rozstrzygnięcia przedstawionego jej przez Wojewodę w X wniosku i postanowiła wniosek ten odrzucić.

(Nr VII.A.-30/50)

4. Przedawnienie roszczeń w postępowaniu arbitrażowym.

Jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązują dyscyplina i rygorystyczne przestrzeganie terminów ustanowionych przez obowiązujące przepisy dla dochodzenia roszczeń.

Roszczenie z tytułu zaległych odsetek nie może być dochodzone za okres dłuższy, niż za 5 lat wstecz.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 17 marca 1950 r. zasądziła od Gminy m. X na rzecz Banku Y zaległe odsetki za 5 lat wstecz, oddalając roszczenie w pozostałej części.

Z uzasadnienia:

Gmina m. X zaciągnęła w Banku Y dwie pożyczki po 1½ mil. zł na podstawie umów z dni: 23.XII.1937 r. i 17.II.1939 r.; pożyczki były oprocentowane w wysokości 6½% rocznie z tym, że w razie zwłoki w zapłacie rat, odsetki od pożyczki z dnia 17.II.1939 r. będą wynosiły 7½% rocznie.

Na poczet pierwszej pożyczki (z dnia 13.XII.37 r.) pozwana Gmina wpłaciła 4.IV.39 r. sumę zł 150.000, a w dniu 5.I.1950 r. — resztę kapitału w kwocie zł 1.350.000 oraz sumę zł 438.750 tytułem odsetek za 5 lat wstecz.

Co się tyczy drugiej pożyczki (z dnia 17.II.39 r.) pozwana Gmina nie wpłaciła nic ani na poczet rat kapitałowych, ani też z tytułu odsetek.

Bank wnosi o zasądzenie od Gminy m. X sumy zł 1.623.500, obejmującej odsetki od obu pożyczek, a mianowicie:

- 1) od pożyczki z dnia 23.XII.1937 r. od kwoty zł 350.000. — za okres od 1.X.1939 r. do 31.XII.1949 r. po potrąceniu wpłaconej kwoty zł 438.750 zł 460.687,50
- 2) od pożyczki z dnia 17.II.1939 r. — 7½% za okres 29.VIII.1939 r. do 31.XII.1949 r. zł 1.162.812,50

łącznie — zł 1.623.500. —

Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że powódce należą się jedynie odsetki nieprzedawnione za 5 lat wstecz, licząc od dnia złożenia wniosku w Głównej Komisji Arbitrażowej, od pożyczki w kwocie 1.500.000 zł, zaciągniętej przez pozwaną Gminę na podstawie umowy z dnia 17.II.1939 r. w wysokości 7½% rocznie (wobec zwłoki w zapłacie rat kapitału), co stanowi sumę zł 562.500 z 8% od dnia 23 lutego 1950 r.

W związku z wyrażonym przez Bank poglądem, że powoływanie się przez pozwaną Gminę na przeda-

wnienie wobec instytucji państwowej jest formalizowaniem obowiązków w stosunkach między instytucjami prawa publicznego i wydaje się w obecnym ustroju co najmniej anachronizmem, należy podkreślić, że w gospodarce uspołecznionej obowiązują dyscyplina finansowa, a więc między innymi również rygorystyczne przestrzeganie ustanowionych przez obowiązujące przepisy prawa terminów dla dochodzenia roszczeń; nieprzestrzeganie w stosunkach między podmiotami uspołecznionej gospodarki terminów dla dochodzenia roszczeń wywołałoby wstrzymanie rozliczeń, zaciemniłoby rachunkowość, opóźniłoby obieg środków obrotowych i utrudniałoby stosowanie zasady rozrachunku gospodarczego i z tych względów w postępowaniu arbitrażowym uzasadniony zarzut przedawnienia roszczenia podlega uwzględnieniu; postępowanie arbitrażowe w gospodarce socjalistycznej cechuje szybkość i dochodzenie roszczeń w tym postępowaniu winno następować w krótkich terminach, tym bardziej więc obowiązane są podmioty gospodarki uspołecznionej do respektowania przewidzianych przez przepisy prawa cywilnego dłuższych terminów w omawianej dziedzinie.

(Nr VIII.A.-4/50)

5. Obowiązek natychmiastowego dokonania odbioru ilościowego.

W gospodarce uspołecznionej obowiązuje staranność w odniesieniu do własności socjalistycznej i dlatego odbiorca powinien natychmiast dokonać odbioru dostawy, co jest warunkiem umożliwienia ustalenia odpowiedzialności za braki dostawy; zaniechanie tego obowiązku pociąga za sobą utratę roszczeń z tytułu stwierdzonych w następstwie braków w dostawie.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 2 maja 1950 r. oddaliła wniosek Przedsiębiorstwa X przeciwko Firmie Y o odszkodowanie.

Z uzasadnienia:

Państwowe Przedsiębiorstwo X zakupiło w Firmie Y podkłady kolejowe. Odbioru miał dokonać upoważniony przedstawiciel Przedsiębiorstwa X na stacji załadunkowej. Po otrzymaniu całego transportu Przedsiębiorstwo X sporządziło zestawienie ilości nadeszłych podkładów i z porównania ilości otrzymanej z ilością wymienioną w specyfikacjach wysyłkowych stwierdziło w ostatecznym obliczeniu brak 93 podkładów. Firma Y, do której Przedsiębiorstwo X zwróciło się o pokrycie poniesionej na skutek tego straty, odmówiła zwrotu należności za brakujące podkłady, wobec czego Przedsiębiorstwo X złożyło do Głównej Komisji Arbitrażowej wniosek o zasądzenie spornej kwoty.

Roszczenie swe powód uzasadnia tym, że braki miały miejsce w wagonach, których specyfikacje wysyłkowe nie były podpisane przez przedstawiciela upoważnionego do odbioru. Jednakże, biorąc pod uwagę, że niepodpisanie specyfikacji dowodziło, iż odbiór towaru przed wysyłką nie został dokonany, obowiązkiem powoda było natychmiastowe sprawdzenie przesyłki po jej otrzymaniu i natychmiastowe zawiadomienie dostawcy o istniejących brakach. W rzeczywistości zaś wagony zostały przyjęte w kwietniu 1948 r., zaś o brakach powód zawiadomił pozwaną dopiero w reklamacji z 1 lipca 1948 r., przy czym po przeprowadzeniu kontroli okazało się, że ilość zareklamowana nie była zgodna z ilością w rzeczywistości brakującą. Powód, zaniedbując wykonanie ciążącego na nim obowiązku natychmiastowego odbioru ilościowego, uniemożliwił ustalenie kto ponosi odpowiedzialność za braki w przedmiocie dostawy, a tym samym stworzył ogólne warunki utrudniające zabezpieczenie przedmiotu dostawy przed naruszeniem. Obowiązek zaś natychmiastowego odbioru ilościowego dostawy jest w istocie rzeczy obowiązkiem staranności w odniesieniu do przedmiotu, będącego dobrem społecznym, własnością socjalistyczną i z tego powodu musi być ściśle przestrzegany.

Obowiązek ten musi być również przestrzegany ze względu na zasadę rozrachunku gospodarczego. Tylko bowiem natychmiastowe stwierdzenie stanu przedmiotu dostawy pozwala ustalić kto ponosi odpowiedzialność za szkody i obciążyć nimi to przedsiębiorstwo, które zawiniło w ich powstaniu.

Ze względu na niedopełnienie obowiązku natychmiastowego odbioru przesyłki przez stronę powodową, Główna Komisja Arbitrażowa rozstrzygnięcie oddaliła.

(Nr III.A.-96/50)

6. Ustalanie wysokości cen za usługi, mające charakter stały, lecz wykraczające poza ramy działalności planowej przedsiębiorstwa.

Okoliczność, że ceny za dane usługi, jako wykraczające poza działalność przedsiębiorstwa, nie są normowane taryfami, nie upoważnia do dowolnego określania ich wysokości i ceny te powinny być utrzymywane w granicach uwzględniających normy planowego zysku, przewidzianego dla świadczącego przedsiębiorstwa w jego systemie finansowym bez względu na odmienne porozumienie stron lub na brak wyrażonych przepisów w tym przedmiocie, gdyż wynika to z ogólnych zasad rozrachunku gospodarczego.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 7 marca 1950 r. w sprawie z wniosku Zjednoczenia X przeciwko Dyrekcji Okręgowej PKP w Y o zmianę warunków umowy o dostawę wody dla fabryki w M ustaliła, że rozliczenie między stronami powinno być przeprowadzone zarówno za okres przeszły, jak i bieżący, w oparciu o zasadę, że PKP należy się jedynie zwrot efektywnych kosztów własnych eksploatacji wieży ciśnień, powiększonych o planowy zysk w wysokość 3%.

Z uzasadnienia:

Fabryka w M korzysta od 1945 r. z wody wieży ciśnień, położonej na terenie stacji w M i będącej w dyspozycji PKP.

W związku z przejęciem przez Dyрекcję Okręgową PKP w Y w dniu 12 lutego 1949 r. odcinka linii kolejowej, przy której leży stacja M — Dyrekcja Okręgowa PKP w Y zwróciła się do Fabryki w M o zawarcie umowy ustalającej warunki dostawy wody oraz przeprowadzenie rozrachunków z tego tytułu za okres ubiegły, ponieważ Fabryka korzystała dotąd z wody bez umowy i bez uiszczenia jakiegokolwiek należności. Dyrekcja Okręgowa PKP pismem z dnia 19 maja 1949 r. określiła cenę za 1 m³ dostarczonej wody na 50 złotych, nalegając na natychmiastowe wpłacenie zaległości i zawarcie umowy pod rygorem przerwania dopływu wody. Wskutek tego Fabryka zawarła umowę z Dyrekcją Okręgową PKP, ustalając cenę 1 m³ wody na 50 złotych zarówno za przeszłość, jak i na przyszłość, dopuszczając zarazem prawo pisemnego wypowiedzenia umowy na 2 tygodnie naprzód oraz prawo kolei do czasowego przerwania dopływu wody.

W związku z tym Zjednoczenie X, któremu bezpośrednio podlega Fabryka w M, wystąpiło o zmianę umowy z dnia 14 października 1949 r. w przedmiocie: 1) wysokości opłaty za wodę, 2) nieuzasadnionej przerwy w jej dostarczaniu oraz 3) krótkiego terminu wypowiedzenia umowy.

Główna Komisja Arbitrażowa ustaliła zasadę, w płaszczyźnie której strony powinny ustalić wysokość należnej opłaty.

W tej sprawie Główna Komisja Arbitrażowa ustaliła, że pozwana Dyrekcja może żądać za dostawę wody od powodowego Zjednoczenia zwrotu kosztów własnych eksploatacji wieży ciśnień — powiększonych o planowy zysk w wysokości 3% rocznie.

Ta podstawa rozstrzygnięcia znajduje oparcie w uchwale Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów z dnia 4 października 1949 r. w sprawie zasad systemu finansowego przedsiębiorstw podległych Ministerstwu Komunikacji. Ustalona w pkt A. III. 1 nor-

ma ustala wysokość planowanego zysku na 3% w tych przedsiębiorstwach, w których ceny i usługi za świadczenia nie są normowane zatwierdzonymi taryfami.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała za słuszne przyjąć, że zasada ta powinna mieć zastosowanie również w odniesieniu do tego rodzaju świadczeń, jak dostawa wody z wieży ciśnień — chociaż PKP jest przedsiębiorstwem posiadającym zatwierdzone taryfy. Ogólna bowiem zasada tej uchwały (pkt A. I. 6) przyjmuje, że zakłady działające na zasadzie wewnętrznego rozrachunku pobierają „cenę, pokrywającą koszty własne bez zysku”; wynika z tego, że zasada świadczeń na poziomie kosztów własnych powinna mieć zastosowanie tylko w obrocie wewnątrz przedsiębiorstwa. W odniesieniu do świadczeń zewnętrznych obowiązuje zasada doliczania planowego zysku, którego granicę ustala wspomniany wyżej pkt A. III. 1.

Ponieważ w danym przypadku świadczenie nie odbywa się w obrocie wewnętrznym PKP — przeto cena powinna być wyższa od poziomu kosztów własnych.

Główna Komisja Arbitrażowa uznała za słuszną, by zasada ta została zastosowana w rozliczeniach za lata poprzednie, chociaż wspomniana uchwała Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów dotyczy tylko roku 1950; postanowienia bowiem tej uchwały stanowią konsekwentne rozwinięcie zasad rozrachunku gospodarczego, który winien być przez podmioty gospodarki socjalistycznej bezwzględnie przestrzegany i w praktyce ich ugruntowany. Skoro więc strony dopiero obecnie mają się rozliczyć za dłuższy odcinek czasu — jest słuszne, by rozliczenie to przeprowadziły wedle obowiązujących obecnie zasad opartych na rozrachunku gospodarczym.

(Nr II.A.-1/50)

7. Dyscyplina finansowa w stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej.

W stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej obowiązuje dyscyplina finansowa i rygorystyczne przestrzeganie terminów wykonania zobowiązań; sam fakt uchybienia terminu pociąga za sobą obowiązek zapłaty odsetek zwłoki, chociażby należność główna została w następstwie uiszczona.

Główna Komisja Arbitrażowa na posiedzeniu w dniu 28 kwietnia 1950 r. zasądziła od Ubezpieczalni Społecznej w X na rzecz Zjednoczenia w Y odsetki zwłoki.

Z uzasadnienia:

Zjednoczenie w Y dostarcza Ubezpieczalni Społecznej w X i podległym jej szpitalom węgiel i koks.

W dniu 22 września 1949 r. Zjednoczenie przesłało Ubezpieczalni Społecznej wyciąg z konta, ustalający należność Zjednoczenia. W dniu 28 stycznia 1950 r. Zjednoczenie zwróciło się o wpłacenie sumy należnej, a wobec dalszego zalegania z zapłatą wniosło pozew do Głównej Komisji Arbitrażowej.

Ubezpieczalnia Społeczna w dniu 4 kwietnia 1950 r. przekazała poszukiwaną sumę. Zjednoczenie potwierdziło odbiór sumy w dniu 5 kwietnia 1950 r. ograniczając wniosek do zasądzenia odsetek i kosztów. Ubezpieczalnia Społeczna usprawiedliwia zwłokę w uiszczeniu należności trudnością sprawdzenia nadesłanego wyciągu z konta z rachunku dostaw materiałów opałowych upływem czasu od terminu dostawy i zmianami personalnymi.

Gospodarka uspołeczniona w oparciu o zasadę rozrachunku gospodarczego rygorystycznie przestrzega terminów płatności. Konsekwencją uchybienia terminu jest obowiązek uiszczenia odsetek.

Z tych względów Główna Komisja Arbitrażowa uznała, że Ubezpieczalnia Społeczna pozostawała w zwłoce i z tych względów zasądziła od niej odsetki za czas od 22 września 1949 r. (dzień przesłania wyciągu konta) do dnia 5 kwietnia 1950 r. (dzień otrzymania należności przez wnioskodawcę).

(Nr III.A.-83/50)

Dostawy, roboty i usługi

Zabezpieczenie wykonania umowy o dostawy, roboty i usługi

Przy rozważaniu określonego w tytule tematu należy wziąć pod uwagę, że obowiązek udzielania zabezpieczeń należytego wykonania umowy o dostawy, roboty i usługi nie ma charakteru powszechnego.

W szczególności od dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych (Dz. U. R. P. Nr. 12, poz. 73) podmioty, wymienione w § 8 ust. 1 tego rozporządzenia, tj. przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa pod zarządem państwowym, przedsiębiorstwa samorządowe, przedsiębiorstwa pozostające pod zarządem związków samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa państwowo - spółdzielcze oraz centralne spółdzielczo - państwowe **z w o l n i o n e s ą o d o b o w i ą z k u s k ł a d a n i a z a b e z p i e c z e ń**, co nie uwalnia ich od odpowiedzialności za niewykonanie względnie nienależyte wykonania umowy (odszkodowanie umowne lub ustawowe).

Ponadto od tego obowiązku całkowicie lub też częściowo zwalniane są na podstawie zarządzeń właściwych Ministrów, wydanych w trybie § 57 ust. 2, rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. inni wykonawcy (nie objęci § 8, ust. 1 cyt. rozporządzenia, którym oczywiście można udzielić zamówień jedynie w przypadkach, trybie i do wysokości, określonej w odnośnych przepisach).

Przykładem takich zarządzeń są:

1. Zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 2 czerwca 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych — Monitor Polski Nr A—38 poz. 536 (ze zmianami: Monitor Polski Nr A—91 poz. 1100 i Nr A—10, poz. 103 z 1950 r.),

2. Zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 15 października 1949 r. o uprawnieniu przedsiębiorstw spółdzielczych do składania rachunków uproszczonych — Dz. Urz. Min. Bud. Nr 15, poz. 127 (z uwzględnieniem wyjaśnień okólnika Ministerstwa Budownictwa Nr 42 z dnia 30 grudnia 1949 r. w sprawie zwolnienia od obowiązku składania zabezpieczeń — Dz. Urz. Min. Bud. Nr 2, poz. 17 z 1950 r.),

3. Zarządzenie Ministra Budownictwa z dnia 8 marca 1950 r. o wadium, zabezpieczeniach umów i zaliczkach (Monitor Polski Nr A—33, poz. 390),

4. Zarządzenie Ministra Przemysłu Ciężkiego z dnia 14 kwietnia 1950 r. w sprawie zawierania umów o świadczenie usług z osobami nie wymienionymi w § 8 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r. oraz w sprawie udzielania zaliczek i zwalniania od obowiązku

zabezpieczenia wykonania umów (Monitor Polski Nr A—44, poz. 507).

We wszystkich pozostałych przypadkach, tj., o ile wykonawca nie należy do kategorii osób wymienionych w § 8, ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 lutego 1949 r., a nie ma szczególnego przepisu zwalniającego go w odniesieniu do danej umowy od udzielenia zabezpieczenia — umowa zawarta pomiędzy zamawiającym a wykonawcą powinna określić wysokość i sposób zabezpieczenia należytego jej wykonania (§ 54, ust. 2, lit. j), przy czym ustalone zabezpieczenie powinno być złożone przy jej podpisaniu (§ 57, ust. 1).

Umawiające się strony nie mają swobody w określaniu wysokości i sposobu zabezpieczenia wykonania umowy. Stosownie bowiem do postanowień § 57 ust. 2 rozporządzenia z dnia 19 lutego 1949 r. wysokość wadium i zabezpieczeń określa zarządzenia właściwych Ministrów, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu (Finansów).

Z zarządzeń w tym zakresie cytujemy:

1. Zarządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 12 marca 1949 r. w sprawie dostaw, robót i usług na rzecz Skarbu Państwa, samorządu oraz niektórych kategorii osób prawnych (Monitor Polski Nr A—20, poz. 297), obowiązujące w odniesieniu do zamawiających (zleceńodawców) podległych Ministerstwu: Przemysłu Ciężkiego, Górnictwa, Przemysłu Lekkiego, Przemysłu Rolnego i Spożywczego, Handlu Wewnętrznego i Handlu Zagranicznego.

Zarządzenie to w załączniku Nr 5 określa wysokość i tryb ustanowienia wadium i zabezpieczeń wykonania umów, przewidując wadium w wysokości 5% sumy kosztorysu ofertowego oraz kaucję w wysokości co najmniej 3% sumy umownej (przy robotach budowlanych i instalacyjnych — w wysokości co najmniej 5% tej sumy).

2. Zarządzenie Ministra Budownictwa, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu z dnia 8 marca 1950 r. o wadium, zabezpieczeniach umów i zaliczkach (Monitor Polski Nr A—33, poz. 390).

Zarządzenie to przewiduje wadium w wysokości 2% sumy kosztorysu ofertowego oraz zabezpieczenie (kaucję) w wysokości 3% kwoty umownej, a przy robotach budowlanych w wysokości 2% kwoty umownej, jeżeli umowa nie przewiduje zabezpieczenia w większej wysokości. Przy robotach budowlanych, poza zabezpieczeniem zasadniczym, powinno być pobierane zabezpieczenie dodatkowe (kaucja gwarancyjna) przez potrącenie 3% należności, wypłaconej na podstawie rachunków przejściowych.

Omówione zarządzenie w § 2 pkt. 3 ustala, że przy zamówieniach na drobne roboty budowlane do wysokości 1.000.000, zabezpieczenie za-

sadnicze może być obniżone do 1%, a dodatkowo do 2%. W związku z tym uznać należy, że uchylony został § 4 zarządzenia Ministra Budownictwa z dnia 12.8.1949 r. w sprawie udzielenia zamówień na drobne roboty budowlane (Monitor Polski Nr A—57, poz. 780), zezwalający na całkowite zwolnienie wykonawców drobnych robót budowlanych od obowiązku złożenia zabezpieczenia.

Gdy w czasie wykonywania zamówień wartość zabezpieczenia z jakichkolwiek powodów uległa obniżeniu, wykonujący zamówienie zobowiązany jest uzupełnić ją do wysokości określonej w umowie w terminie 10 dni od daty wezwania przez zamawiającego, a w razie bezskuteczności wezwania, zabezpieczenie zostaje uzupełnione z najbliższych wypłat, należnych wykonującemu zamówienie.

Zwrot zabezpieczenia zasadniczego następuje po wykonaniu zamówienia i odbiorze robót, zwrot zabezpieczenia dodatkowego — po upływie okresu gwarancyjnego, który — o ile umowa nie stanowi inaczej — wynosi 12 miesięcy.

Rodzaje walorów, jakie mogą być przyjmowane na zabezpieczenie wykonania umowy,

określa zarządzenie Ministra Finansów z dn. 14 kwietnia 1950 r. w sprawie rodzaju walorów przyjmowanych jako wadia oraz jako zabezpieczenie wykonania umów, udzielonych zamówień i powierzonych przedmiotów przy dostawach, robotach i usługach na rzecz Skarbu Państwa, samorządu i niektórych kategorii osób prawnych oraz w sprawie określenia wartości, w jakiej te walory mogą być przyjmowane (Monitor Polski Nr A—44, poz. 504).

Są to:

1. gotówka,
2. 3,65% bilety skarbowe, wypuszczone na podstawie dekretu z dnia 10 listopada 1945 r.,
3. wkładowe książeczki oszczędnościowe PKO,
4. książeczki wkładowe gminnych kas spółdzielczych, uprawnionych do prowadzenia rachunków dla uczestników obrotu bezgotówkowego,
5. zastaw materiałów, potrzebnych do wykonania dostaw i robót (do wysokości 75% ich wartości, a w razie ubezpieczenia — do wysokości 75% sumy ubezpieczenia).

Gdzie szukać?

Urlopy dla pracowników zatrudnionych w przemyśle i handlu

(Indeks zagadnień)

Część „A”: Przepisy ogólne.

Część „B”: Zarządzenia i okólniki.

Część „A”

I. Ustawa z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (jednolity tekst Dz.U.R.P. z 1949 r. nr 47, poz. 365 zmieniony ustawą z dnia 20 marca 1950 r. (Dz.U.R.P. nr 13 poz. 123)).

Ustawa powyższa dotyczy pracowników, zatrudnionych na mocy umowy w przemyśle, górnictwie, handlu, biurowości, komunikacji i przewozie, szpitalnictwie, instytucjach opieki społecznej i użyteczności publicznej oraz w innych zakładach pracy, choćby na zysk nie obliczonych, a zatrudniających pokrewne wymienionym kategorie pracowników najemnych, niezależnie od tego, czy wszelkie te zakłady pracy są własnością prywatną czy państwową, czy też spółdzielczą.

Wymieniona ustawa nie dotyczy pracowników przedsiębiorstw sezonowych, w których praca trwa krócej niż 10 miesięcy w roku.

II. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 czerwca 1923 r., wydane w porozumieniu z Ministerstwem Przemysłu i Handlu w przedmiocie wykonywania ustawy z dnia 16 maja 1922 r. o urlopach dla pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu (Dz.U.R.P. nr 62, poz. 464), zmienione rozporządzeniem z dnia 26 lipca 1929 r. (Dz.U.R.P. nr 59, poz. 467).

Uwaga: użyte dalej określenie „ustawa” oznacza ustawę, wymienioną wyżej w punkcie I, a określenie „rozporządzenie” oznacza rozporządzenie, wymienione wyżej w punkcie II.

1) Uzyskanie prawa do urlopu.

Art. 2 ustawy, zmieniony ustawą z dnia 20 marca 1950 r. (Dz.U.R.P. nr 13, poz. 123) oraz §§ 1, 4, 5, 7, 8, 9 i 10 rozporządzenia.

2) Czas trwania urlopu.

Art. 2 ustawy, zmieniony art. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. (Dz.U.R.P. nr 13, poz. 123) oraz §§ 14, 15 (zmieniony rozporządzeniem z dnia 26 lipca 1929 r. — Dz.U.R.P. nr 59, poz. 467) i 16 rozporządzenia.

3) Urlopy pracowników zatrudnionych w górnictwie

Art. 2 ust. 6 ustawy oraz § 17 rozporządzenia.

4) Urlopy pracowników młodocianych.

Art. 2 ust. 3 i art. 4 ust. 2 ustawy oraz §§ 11 i 12 rozporządzenia.

5) Urlopy pracowników sezonowych.

Art. 1 ustawy i § 2 rozporządzenia.

6) Prawo do urlopu w razie przerwy w umowie o pracę.

Art. 2 ust. 5, zmieniony art. 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. (Dz.U.R.P. nr 13 poz. 123) i art. 7 ustawy oraz §§ 18, 19, 20, 21, 22 i 23 rozporządzenia.

7) Utrata prawa do urlopu.

Art. 3 ust. 1 ustawy oraz §§ 5, 20 ust. 1 i 21 rozporządzenia.

8) Ustalanie kolejności urlopów.

Art. 5 ust. 1 ustawy i §§ 33, 34 i 35 rozporządzenia.

9) Przesunięcie urlopu z powodu choroby pracownika.

Art. 5 ust. 2 ustawy oraz § 5 rozporządzenia.

10) Wynagrodzenie za czas urlopu (obliczenie)

Art. 4 ustawy oraz §§ 26, 27, 28 i 29 rozporządzenia.

11) Wypłata wynagrodzenia za czas urlopu.

§ 24 rozporządzenia.

12) Utrata prawa do wynagrodzenia za czas urlopu.

Art. 3 ust. 2 ustawy oraz § 2 rozporządzenia.

13) Urlopy na zasadzie umów zbiorowych lub indywidualnych.

Art. 9 ustawy i § 39 rozporządzenia.

14) Urlopy dodatkowe dla pracowników zatrudnionych przy pracy szczególnie uciążliwej lub szkodliwej dla zdrowia.

Art. 10 wprowadzony ustawą z dnia 20 marca 1950 r. (Dz.U.R.P. nr 13 poz. 123)

Część B

I. Urlopy pracowników zatrudnionych w drobnych zakładach pracy.

Pismo ogólne Nr 112/48 Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23.IX.1948 r. w sprawie urlopów pracowników, zatrudnionych w drobnych zakładach pracy (Dz. Urz. Min. Pracy i Opieki Społecznej Nr 15, poz. 140).

II. Urlopy pracownicze dla dokończenia nauk.

Pismo ogólne Nr 24 Prezesa Rady Ministrów z dnia

3.XI.1949 r. w sprawie urlopów pracowniczych na dokończenie nauk (Monitor Polski, Część „A” — Nr A — 86, poz. 1063).

II. Zasady stosowania nowych norm urlopowych.

Pismo ogólne Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20.IV.1950 r. Nr Po. 13 b — 1 w sprawie nowelizacji ustawy o urlopach pracowników, zatrudnionych w przemyśle i handlu.

opracował

Z. Dąbrowski

POLEMIKA

Spółdzielczość a prawo handlowe

W nr. 4 „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego” (kwiecień br.) prof. R. Bierzanek zamieścił „Skorowidz przepisów o spółdzielczości” (str. 103), w którym m. in. czytamy następującą wypowiedź: „Ustawa z 1920 r. w art. 4 zawierała przepis, który głosił, że spółdzielnie podlegają przepisom prawa handlowego, o ile ustawa o spółdzielniach nie stanowi inaczej. Przepis powyższy uchylony został ustawą z dnia 20 grudnia 1949 r., tym samym nie jest obecnie możliwe stosowanie posiłkowo przepisów prawa handlowego w odniesieniu do spółdzielni”.

W powyższych lakonicznych słowach autor wypowiedział pogląd na sprawę, posiadającą zasadnicze znaczenie dla praktyki spółdzielczej i sądowej, a ujął go w formę tak apodyktyczną, że w terenie może powstać wielkie zamieszanie i dezorientacja. W rzeczywistości chodzi tu tylko o pogląd, z którym trudno się zgodzić zarówno z punktu widzenia obowiązującego ustawodawstwa, jak i celowości społeczno-gospodarczej. Pogląd ten wywodzi się z niewłaściwej — moim zdaniem — interpretacji faktu uchylenia art. 4 ustawy spółdzielczej. Właściwy sens tego uchylenia polega na tym, że poprzednio każda spółdzielnia była na mocy art. 4 cyt. ustawy kupcem (formalnym), bez względu na to, czy prowadziła przedsiębiorstwo, czy nie, obecnie zaś — po uchyleniu art. 4 — kupcem jest tzn. podlega przepisom Kodeksu Handlowego, tylko ta spółdzielnia, która prowadzi przedsiębiorstwo zarobkowe, a to na mocy art. 2 Kod. Handl., przy czym jeśli prowadzi przedsiębiorstwo w większym rozmiarze — jest kupcem rejestrowym. Przepis art. 4 ust. spółdz. stał się zbędny właściwie już w chwili wejścia w życie Kodeksu Handlowego z 1934 r., a obecnie stał się wręcz anachronicznym, gdy się weźmie pod uwagę, że ostatnia nowelizacja ustawy spółdzielczej została dokonana głównie w celu stworzenia odpowiednich dla działalności takich spółdzielni, które wcale przedsiębiorstwa nie prowadzą, tj. centrali spółdzielni i rolniczych spółdzielni produkcyjnych. Intencją ustawodawcy przy uchyleniu art. 4 nie mogło być uchylenie mocy obowiązującej prawa handlowego w stosunku do wszystkich spółdzielni, gdyż byłoby to nonsensem, lecz tylko uchylenie tej mocy w stosunku do spółdzielni, nie prowadzących przedsiębiorstwa, co jest postanowieniem arcysłusznym.

Obecnie spółdzielnia jest osobą prawną, która może lecz nie musi prowadzić przedsiębiorstwa w rozumieniu Kodeksu Handlowego i ustawy przemysłowej; lecz jeśli prowadzi przedsiębiorstwo — podlega prawu handlowemu równie niewątpliwie, jak podlega prawu przemysłowemu. Na poparcie tego stanowiska można przytoczyć szereg artykułów noweli z 20 grudnia 1949

r., normujących sprawę przedsiębiorstwa spółdzielczego, a zwłaszcza fakt utrzymania w mocy art. 85 ustawy spółdz., uznającego zdolność upadłościową spółdzielni, co z punktu widzenia prawa upadłościowego ma zupełnie wyraźną wymowę.

Z drugiej strony nasuwa się pytanie, jakie racje społeczno - gospodarcze przemawiają za tym, aby spółdzielnie nie podlegały przepisom o sprzedaży handlowej, o pełnomocnictwie handlowym, ajencji, komisie, spedycji, przewozie itd., skoro przepisom tym podlegają na równi z prywatnymi wszystkie przedsiębiorstwa państwowe? Należałoby też — przy udzielaniu odpowiedzi na to pytanie — zastanowić się nad kwestią, jakie to przepisy mają regulować działalność spółdzielni przy podanych wyżej typach czynności prawnych, jeżeli nie ma mieć do nich zastosowania prawo handlowe. Jeżeli ma to być Kodeks Zobowiązań, to z góry odpowiedzieć można że w obecnej swej redakcji „nie urządza” on ani spółdzielni, ani ich kontrahentów.

Oczywiście stanowisko nasze nie przesądza jeszcze drugiej, bardzo dziś zasadniczej kwestii, mianowicie: w sferze jakich stosunków spółdzielnie podlegają przepisom Kod. Handlowego? Nie ulega wątpliwości, że w stosunkach z osobami prywatnymi (fizycznymi i prawnymi), o ile są to stosunki handlowe, mają w pełni zastosowanie przepisy Kod. Handlowego; w tej sferze stosunków przepisy Kodeksu Handl. mają zastosowanie również do przedsiębiorstw państwowych. Lecz czy mają one tę samą moc obowiązującą w stosunkach między spółdzielniami, lub spółdzielniami a przedsiębiorstwami państwowymi? Dekret o państwowym arbitrażu gospodarczym rozstrzygnął to zagadnienie niedwuznacznie tj. w sensie negatywnym, jeśli chodzi o stosunki między jednostkami gospodarki uspołecznionej, lecz arbitraż państwowy nie obejmował do niedawna spółdzielni, poza centralami spółdzielczymi.

Dopiero zamieszczone w nr. 22 Dziennika Ustaw rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 maja 1950 r. rozszerzyło właściwość państwowego arbitrażu na spory między spółdzielniami a innymi jednostkami gospodarki uspołecznionej i na spory między spółdzielniami. Od tej chwili więc można twierdzić, że do stosunków między wszystkimi jednostkami gospodarki uspołecznionej przepisy prawa handlowego bezpośrednio nie mają zastosowania i że pozostają one w cieniu przepisów i aktów normatywnych tworzących system socjalistycznej gospodarki planowej. Sprawa ta wymaga odrębnego naświetlenia, gdyż przekracza ramy tematu obecnego.

Dr Stefan Buczkowski

Urlop pracownika umysłowego po pierwszym roku pracy

Zadaniem niniejszej notatki jest wyjaśnienie sposobu obliczania długości urlopu pracownika umysłowego po jego rocznej pracy. Sposób ten w praktyce jest przeważnie nieznanym pracodawcom i pracownikom, a nawet jest niejasny dla prawników (vide artykuł Ob. Szczepańskiego w nr. 4 „Przeglądu Ust. Gosp.”).

Zacząć należy od uświadomienia sobie dwóch zasad:

1) urlop przyznaje się za każdy rok kalendarzowy oddzielnie,

2) długość jego w danym roku kalendarzowym oblicza się według czasu przepracowanego przez pracownika w danym zakładzie pracy.

Zasada pierwsza wynika z art. 1 ustawy o urlopach i §§ 1, 7, 8 i 16 rozporządzenia wykonawczego. Najwyraźniej mówi o tym § 1 rozporządzenia sło-

wami: „Wszyscy pracownicy... posiadają prawo do otrzymania urlopu w każdym roku kalendarzowym“.

Zasada druga wynika z art. 2 ustawy §§ 7, 11, 12 i 16 rozporządzenia, a przede wszystkim z art. 2 ustęp 4 ustawy, który stanowi: „Wszystkim pracownikom pracującym umysłowo... po półrocznej nieprzerwanej pracy przysługuje urlop dwutygodniowy, po rocznej zaś — jednomiesięczny urlop płatny nieprzerwany“.

Rozporządzenie wykonawcze w § 16 wyjaśnia ostatnio cytowany przepis w ten sposób, że, „jeżeli pierwszy rok pracy pracownika umysłowego, który skorzystał już po upływie pół roku pracy z 2 tygodniowego urlopu, kończy się w tym samym roku kalendarzowym, pracownik uzyskuje prawo jedynie do powtórnego 2 tygodniowego urlopu“. Przepis ten jest specjalny i nie może być interpretowany rozszerzająco na wypadek, gdy pierwszy rok pracy pracownika kończy się w następnym roku kalendarzowym.

Sprawa jest więc jasna. Na pytanie, jak długi urlop przysługuje pracownikowi przyjętemu do pracy dnia X roku 1949, — odpowiadamy: w roku kalendarzowym 1949 taki, a w roku kalendarzowym 1950 taki.

Np. pracownik rozpoczął pracę dnia 7.11.1949 r. — należy mu się po dniu 1.V. 1950 r. 2 tygodniowy urlop za rok kalendarzowy 1950, a po dniu 1.XI.1950 r. znów 2 tygodniowy urlop za ten sam rok kalendarzowy 1950 r. (§16 rozporządzenia). Gdy jednak pracownik rozpoczął pracę dnia 1.V.1949 r. — należy mu się po dniu 1.XI. 1949 r. 2 tygodniowy urlop za rok kalendarzowy 1949, a po dniu 1.V.1950 r. miesięczny urlop za rok kalendarzowy 1950.

Dlaczego jest tak, a nie jak interpretuje ob. mec. Szczepański? Jest tak, ponieważ urlop przyznaje się za każdy rok kalendarzowy, a więc w r. 1949 w drugim wypadku pracownik ma tylko pół roku przepracowanego, co daje mu prawo do 2 tygodniowego urlopu, zaś w r. 1950 dopiero po dniu 1 maja pracownik będzie miał przepracowany cały rok, co daje mu prawo do miesięcznego urlopu za rok 1950. W r. 1950 do dnia 1 maja pracownik nie ma żadnego prawa do urlopu, ponieważ wykorzystał już raz urlop za 6-cio miesięczną pracę w r. 1949, a drugi raz do 2 tygodniowego urlopu ma się prawo tylko w wypadku podanym w § 16 rozporządzenia, który to wypadek tu nie zachodzi. Również do dnia 1 maja 1950 r. pracownik nie ma jeszcze rocznej pracy za sobą, nie ma więc jeszcze prawa do miesięcznego urlopu.

Skoło w ten sposób wyjaśniona została sprawa, zajmijmy się odpowiedzią na zarzuty.

1. Już w drugim roku kalendarzowym pracy pracownika — ma rzekomo obowiązywać zasada, że pracownik nabywa prawo do urlopu z pierwszym dniem nowego roku kalendarzowego. Tak nie jest, ponieważ to byłoby sprzeczne z przepisem art. 2 ust. 4

ustawy, że urlop miesięczny przysługuje po rocznej pracy, a w pierwszym dniu drugiego roku kalendarzowego pracownik nie musi mieć jeszcze za sobą rocznej pracy.

Natomiast słuszną jest zasada, że w następnych latach kalendarzowych po roku, w którym pracownik uzyskał prawo do miesięcznego urlopu, prawo do urlopu powstaje przez nastąpienie nowego roku kalendarzowego. W pierwszym dniu takiego następnego roku kalendarzowego pracownik ma zawsze za sobą rok pracy.

Powyższe wywody zgodne są z argumentacją Józefa Blocha, cenionego komentatora prawa pracy.

2. Rzekomo niesprawiedliwe jest, że jeden pracownik po rocznej rozpoczętej w drugim półroczu kalendarzowym otrzyma urlop miesięczny lub 4 tygodniowy (nie 28 dni), a drugi pracownik po rocznej pracy rozpoczętej w pierwszym półroczu kalendarzowym otrzyma urlop 6 tygodniowy względnie miesięczny i 2 tygodniowy. Tak nie jest, bo urlop przyznaje się za rok kalendarzowy, a więc pierwszy pracownik otrzyma urlop miesięczny po rocznej pracy w danym roku kalendarzowym, a drugi pracownik otrzyma urlop 6 tygodniowy (razem licząc) po półtora rocznej pracy w tym samym roku kalendarzowym, co pierwszy pracownik.

3. Wypadek z odszkodowaniem za pozbawienie pracownika urlopu rozstrzyga ob. Szczepański w swoim artykule — moim zdaniem — mylnie. Pracownik rozpoczął pracę 1.IV.1949, w dniu 1.X.1949 otrzymał 2 tygodniowy urlop i wypowiedziano mu umowę o pracę na koniec lutego 1950 r. Takiemu pracownikowi nie należy się odszkodowanie za pozbawienie go urlopu w 1950 r., ponieważ w r. 1950 nie nabył on jeszcze prawa do urlopu.

4. Wykładnia moja wcale nie faworyzuje pracowników „wędrownych“, ponieważ pracownik traci prawo do urlopu, jeżeli sam rozwiązał umowę o pracę (art. 3 ustawy).

5. Skoro ustalono zasadę, że urlop ma być przyznawany za każdy rok kalendarzowy oraz że pierwszy raz może być przyznany urlop już po półrocznej pracy — musi być różnica między wypadkiem rozpoczęcia pracy w pierwszym i w drugim półroczu kalendarzowym. Tylko ze względu na tę różnicę wprowadzono przepis § 16 rozporządzenia, który odnosi się do wypadku rozpoczęcia pracy w drugim półroczu kalendarzowym.

6. W świetle powyższych wywodów niesłuszny jest też pogląd, że pracownikowi, który rozpoczął pracę w pierwszym półroczu kalendarzowym, należy się po rocznej pracy tylko 2 tygodniowy urlop, ponieważ w poprzednim roku kalendarzowym otrzymał po półrocznej pracy już dwa tygodnie urlopu.

St. Strzelbicki

NOTATNIK

Normalizacja akt o charakterze prawnym

Pracownicy zatrudnieni we władzach i urzędach muszą poświęcać dużo czasu na opracowanie orzeczeń, zarządzeń i innych akt o charakterze prawnym, spisanych z urzędu lub na prośbę instytucji i osób zainteresowanych. Urzędnik, załatwiający sprawę o charakterze prawnym, powinien: 1) prześledzić posiadane akta i dokumenty i na ich podstawie ustalić stan faktyczny, 2) dokładnie zaznaczyć się z przepisami, które regulują odpowiednie zagadnienia, 3) rozważyć, które z powyższych przepisów mogą mieć zastosowanie w danej sprawie, 4) zaprojektować rozstrzygnięcie, oparte na stanie faktycznym i na odpowiednich przepisach, 5) zrehabilitować akt razem z uzasadnieniem faktycznym i prawnym.

Wykonanie powyższych czynności wymaga dokładności, bowiem dopuszczenie się luk, nieprawidłowości albo usterek w sporządzonym akcie, budząc wątpliwości co do właściwego załatwienia sprawy,

zmusza zainteresowane instytucje i osoby do wnoszenia odwołań, skarg, zażaleń itd. — co ma ten skutek, że sprawą zmuszeni są zajmować się po raz drugi urzędnicy we władzach odwoławczych, przez co ostateczne załatwienie sprawy odwleka się.

Urzędnicy, powołani do załatwiania spraw w pewnej dziedzinie administracji, często uciążliwie sobie zadanie przez rejestrowanie wszystkich przepisów wydanych w tej dziedzinie, a ewentualnie i przez opracowanie pewnych wzorów dla spraw powtarzających się. Uzyskują przez to znaczne ułatwienie swej pracy — jednak poszczególny urzędnik może korzystać tylko z własnego doświadczenia i z wzorów przezeń samego opracowanych.

Tymczasem praca urzędników może być znacznie ułatwiona i przyspieszona, jeżeli umożliwi się im korzystanie z należycie opracowanych wzorów.

Na jeszcze większe trudności w redagowaniu podań i innych pism do władz napotyka poszczególni

obywatele i instytucje. Aczkolwiek powszechnie obowiązuje zasada, że nikt nie może tłumaczyć się nieznaną sobie przepisów prawnych, to jednak nawet prawnik, będąc specjalistą w tej lub innej dziedzinie prawa nie może posiadać dokładnej znajomości przepisów z wszystkich innych dziedzin prawa. Tym bardziej trudno wymagać od zwykłego obywatela, by w razie potrzeby wyjednania pisemnej decyzji władzy, potrafił zredagować podanie, nie opuszczając tych istotnych elementów, które będą konieczne przy załatwianiu podania przez władzę. Toteż nawet w sprawach, nie przedstawiających pod względem prawnym większych trudności, obywatel zmuszony jest zwracać się do adwokata, do biura pisania podań lub do doraźnych doradców. W przypadkach, gdy w miejscu zamieszkania obywatela nie ma adwokata, korzystanie z jego porady jest utrudnione, a czasami — wręcz niemożliwe.

Korzystanie z pomocy biur pisania podań jest również połączone z kosztami i stratą czasu — a co najważniejsze, często nie daje żadnej gwarancji, że podanie zostanie zredagowane należycie.

Sytuacja petenta, mającego zwrócić się do władzy, stanie się mniej trudna przez umożliwienie mu korzystania z odpowiednich wzorów, szczególnie, jeżeli odpowiednie wzory za niewielką opłatą można otrzymywać we właściwych urzędach.

Istnienie wzorów podań i pism do władz nie tylko upraszcza sytuację obywateli i instytucji, zwracających się do władz, lecz również ułatwia i przyspiesza pracę urzędników. Przy należytym zredagowaniu wzorów, znacznie zmniejszy się ilość podań i pism wymagających dodatkowych wyjaśnień i dodatkowej korespondencji, a ponadto łatwe będzie stwierdzenie w każdym konkretnym przypadku, czy w podaniu lub w piśmie nie opuszczono czegoś istotnego dla sprawy.

Znormalizowana treść akt o charakterze prawnym może być ujęta w formie wzorów, przeznaczonych do przepisywania przy posilkowaniu się nimi. Jednak najbardziej dogodne dla osób, mających posilkować się wzorami, jest wydanie ich w postaci formularzy. W tym przypadku korzystający z wzoru nie przepisuje go, lecz wypełnia własnym tekstem puste miejsca w formularzu.

Wzory powinny być tak opracowane, by dawały rzeczywistą ekonomię czasu potrzebną na spisanie aktu. Idealnym wzorem byłby taki, który by nie wymagał żadnych uzupełnień poza podaniem urzędu, nazwisk i imion osób, miejscowości, adresów i daty. Ułożenie takich wzorów dla akt o charakterze praw-

nym jest jednak rzeczą możliwą tylko dla akt nieskomplikowanych i to takich, w których nie wymaga się opisywania stanu faktycznego. W ogromnej większości przypadków we wzorze powinny być pozostawiane miejsca do wypełnienia tekstem odpowiednio do zachodzących okoliczności. Im więcej różnych stanów faktycznych ma objąć wzór, tym więcej należy pozostawić w nim miejsc do wypełnienia; im węższy będzie zakres jego zastosowania, tym takich miejsc będzie mniej — lecz zaistnieje potrzeba opracowania większej ilości wzorów.

Wzory i formularze powinny być tak ułożone, by budziły jak najmniej wątpliwości przy ich stosowaniu lub wypełnianiu. Powinny one zawierać możliwie więcej tekstu drukowanego i przewidywać jak najmniej tekstu do wpisania. Stosowanie wzorów i wypełnienie formularzy powinno być ułatwione przez załączenie wskazówek, zawierających wyczerpujące wyjaśnienia, ujęte jak najzwięźlejš. Wskazówki nie powinny zaciemniać samego tekstu, wobec czego wskazane jest umieszczać je nie w tekście, lecz w jego końcu, podając w tekście tylko liczby, odpowiadające numeracji odpowiednich wskazówek.

W razie gdy zachodzi alternatywa pozostawienia we wzorze wolnego miejsca do wypełnienia, albo umieszczenia kilku alternatyw, z których niepotrzebne byłoby skreślone stosownie do zachodzących okoliczności, wydaje się właściwsze zastosowanie drugiego sposobu. We wzorze powinny być wyraźnie zaznaczone (najlepiej przez podkreślenie) zdania i poszczególne wyrazy, które w pewnych okolicznościach podlegają skreśleniu.

W przypadku, gdy wzory są wydawane w postaci formularzy, należy je tak układać, by zapobiec niepotrzebnemu marnotrawstwu papieru, a więc rozmiary wolnych miejsc, przeznaczonych do wypełnienia odrębnego — należy dostosować do rzeczywistej potrzeby, a w razie, gdy ze względu na alternatywy zbyt dużo tekstu drukowanego podlegałoby skreśleniu — raczej opracować osobne formularze dla poszczególnych alternatyw.

Nasze władze na ogół nie stosują wzorów czy formularzy akt prawnych w szerszym zakresie. W Polskim Komitecie Normalizacyjnym została opracowana pewna ilość wzorów akt, spisanych w związku z budową i nadzorem nad budynkami. Poza tym przez poszczególne działy administracji państwowej została wydana niewielka ilość wzorów (wyjątek stanowi Ministerstwo Finansów). Natomiast jest ze wszech miar pożądaną, by system wzorów znalazł w administracji jak najszersze zastosowanie.

Gustaw Szymkiewicz

Umowy i akty prawne

Wzór umowy o nadzór nad wykonaniem inwestycyjnych robót budowlanych

W Nr 2 (20) „Przeglądu Ustawodawstwa Gospodarczego“ zamieszczona została notatka w sprawie utworzenia jednostek gospodarczych, mających spełniać funkcje służby nadzoru budowlanego.

W tej materii, mającej zasadnicze znaczenie dla prawidłowego przebiegu realizacji inwestycji budowlanych, wydane zostało specjalne zarządzenie, które ze względu na jego treść i załączony wzór umowy podajemy w pełnym tekście:

ZARZĄDZENIE PRZEWODNICZĄCEGO PAŃSTWOWEJ KOMISJI PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

Nr 101 z dnia 3 maja 1950 r.

w sprawie trybu zlecania nadzoru nad wykonaniem inwestycyjnych robót budowlanych.

W celu unormowania zasad zabezpieczenia nadzoru nad wykonywaniem inwestycyjnych robót budowlanych w porozumieniu z Ministrem Budownictwa — zarządza się, co następuje:

§ 1.

Inwestorzy, realizujący Plan Inwestycyjny, a nieposiadający własnego aparatu służb inwestycyjno-budowlanych, lub posiadający niedostatecznie rozbudowany aparat tych służb, powinni zlecać nadzór

nad wykonaniem inwestycyjnych robót budowlanych Inspektoratom Nadzoru Budowlanego utworzonym zarządzeniem Ministra Budownictwa z dnia 4 stycznia 1950 r. (Monitor Polski Nr A—11 poz. 116) lub Centralnemu Biuru Projektów Architektonicznych i Budowlanych (zespołom inspektorów nadzoru przy oddziałach Biura). Zawieranie umów z innymi osobami, może nastąpić wyłącznie w przypadku odmowy przyjęcia nadzoru (§ 3) i za zgodą naczelnego inwestora.

§ 2.

Zlecenie nadzoru budowlanego i przyjęcie go następuje w formie umowy pisemnej, sporządzonej według wzoru, stanowiącego załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 3.
Odmowa przyjęcia nadzoru budowlanego powinna być stwierdzona na piśmie przez Inspektorat Nadzoru Budowlanego lub przez Centralne Biuro Projektów Architektonicznych i Budowlanych.

§ 4.
Umowy w sprawie nadzoru budowlanego, zawarte przed wejściem w życie niniejszego zarządzenia, należy dostosować do obowiązującego wzoru umowy do dnia 15 czerwca 1950 r.

PRZEWODNICZĄCY PAŃSTWOWEJ KOMISJI
PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

wz. (—) E. S Z Y R

Minister

KIEROWNIK MINISTERSTWA BUDOWNICTWA
(—) R. Piotrowski

Załącznik do zarządzenia
Przewodniczącego PKPG
z dnia 3 maja 1950 r.
znak BU2A-01-30/101.

U M O W A

o nadzór nad wykonaniem inwestycyjnych robót
budowlanych.

W dniu 19 roku pomiędzy
zwanym dalej „Zamawiający“, reprezentowanym
przez
działającego (ych) na podstawie
z jednej strony, a Inspektoratem Nadzoru Budowlanego w Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione (albo) Centralnym Biurem Projektów Architektonicznych i Budowlanych, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione w
. zwanym dalej „Przedsiębiorstwo“,
i reprezentowanym przez 1). jako
członka Dyrekcji Przedsiębiorstwa (albo) działającego na podstawie pełnomocnictwa, wystawionego przez dnia
19 r. za Nr i 2).
jako członka Dyrekcji Przedsiębiorstwa (albo) działającego na podstawie pełnomocnictwa, wystawionego przez
za Nr dnia 19 r.,
obierającymi prawne miejsce zamieszkania dla skutków niniejszej umowy w: Nr
przy ul.
z drugiej strony, zawarta została umowa treści następującej:

§ 1.

Zamawiający powierza, a Przedsiębiorstwo przyjmuje na siebie w granicach obowiązków inspektora nadzoru, ustalonych w Instrukcji Tymczasowej Nr 2/K, wydanej zarządzeniem Ministra Odbudowy z dnia 15 lutego 1949 r. (Dz. Urz. Ministerstwa Odbudowy Nr 3 poz. 11), oraz w Instrukcji Tymczasowej Nr 4/K, wydanej zarządzeniem Ministra Odbudowy z dnia 15 lutego 1949 r. (Dz. Urz. Ministerstwa Odbudowy Nr 3 poz. 13), czynności nadzorcze nad budową - rozbiórką

. przy ul. Nr
Przedsiębiorstwo zawiadomi Zamawiającego oraz bank, finansujący inwestycję, komu zostanie powierzone z ramienia Przedsiębiorstwa wykonanie czynności inspektora nadzoru. Środki finansowe na wykonanie zamówienia są przewidziane w Planie Inwestycyjnym roku Część
Dział Rozdział §
Tytuł

Przedstawiciele Przedsiębiorstwa oświadczają, że treść powyższych instrukcji jest dokładnie znana Przedsiębiorstwu.

Wszelkie zmiany oraz uzupełnienia zarządzeń i instrukcji, powołanych w umowie, obowiązują Zamawiającego i Przedsiębiorstwo.

§ 2.

Zamawiający zobowiązuje się dostarczyć Przedsiębiorstwu odpis umowy (ów) z przedsiębiorstwem

wykonawczym, posiadającą dokumentację techniczną i prawną oraz zawiadomić przedsiębiorstwo wykonawcze o powierzeniu czynności nadzorczych Przedsiębiorstwu. Brakującą dokumentację Zamawiający zobowiązuje się dostarczać Przedsiębiorstwu w takich terminach, jakie są przewidziane w umowie z wykonawcą budowy z dnia i wykonanie inwestycyjnych robót budowlanych.

§ 3.

Należność za wykonywanie czynności, określonych w § 1 niniejszej umowy, Przedsiębiorstwo będzie otrzymywało według stawek i w trybie wydane go przez Ministra Budownictwa cennika usług za czynności inspektora nadzoru.

Do czasu wydania wspomnianego cennika, należności Przedsiębiorstwa za wykonywanie czynności, określonych w § 1 niniejszej umowy, ustala się na 2% kosztów budowy w ramach odpowiedniego limitu Planu Inwestycyjnego.

Na poczet tych należności Przedsiębiorstwo będzie otrzymywać na podstawie wystawionych przez siebie rachunków przejściowych 2% sumy każdego rachunku przejściowego, wystawionego przez przedsiębiorstwo wykonawcze, sprawdzanego przez Przedsiębiorstwo za pośrednictwem osoby, której zostanie powierzone wykonanie czynności inspektora nadzoru i zaakceptowanego przez Zamawiającego do wypłaty. Przedsiębiorstwo wystawia rachunki przejściowe równocześnie ze sprawozdaniem rachunków przedsiębiorstwa wykonawczego. Rozliczenie ostateczne pomiędzy Zamawiającym a Przedsiębiorstwem nastąpi równocześnie z komisyjnym zaakceptowaniem wniosku o ostateczny odbiór robót.

Po wydaniu przez Ministra Budownictwa cennika usług za czynności inspektora nadzoru, ostateczny rachunek zostanie sporządzony według cennika, obowiązującego w dniu sporządzenia rachunku.

Wypłaty należności Przedsiębiorstwa oraz pokrywanie ewentualnych strat, poniesionych przez nie z tytułu nieregulowania w terminie rachunku, będą dokonywane zgodnie z zasadami, stosowanymi do przedsiębiorstw wykonawczych.

Wartość umowy określa się na kwotę zł.

§ 4.

Czynności Przedsiębiorstwa zostaną zakończone w dniu ostatecznego rozrachunku z przedsiębiorstwem wykonawczym.

§ 5.

W razie, gdyby termin ukończenia budowy nie został dotrzymany z winy Przedsiębiorstwa, odliczone mu będzie z wypłacanych należności, z tytułu kary umownej, 0,03% za każdy dzień zwłoki od ogólnej kwoty, podlegającej wypłacie.

Odszkodowanie umowne w razie niewykonania umowy niniejszej przez Przedsiębiorstwo ustala się na 10% wartości niewykonanego świadczenia.

Postanowienia powyższe nie uszczuplają w niczym uprawnień Zamawiającego dochodzenia wyższego odszkodowania na ogólnych zasadach prawa.

Przedsiębiorstwo nie odpowiada za zwłokę w budowie, wynikłą z siły wyższej lub spowodowaną przez Zamawiającego albo Przedsiębiorstwo wykonawcze.

W razie zwłoki w wykonaniu umowy przez Przedsiębiorstwo, Zamawiający ma prawo odstąpić od umowy bez potrzeby udzielania dodatkowych terminów, albo, nie zwalniając go od obowiązku uszczerbnienia odszkodowania umownego za zwłokę, wyznaczyć Przedsiębiorstwu nowy termin wykonania świadczenia lub też wykonać na jego koszt świadczenie zastępcze.

§ 6.

W przypadku przerwy w budowie, powstałej nie z winy Przedsiębiorstwa i trwającej dłużej niż 30 dni, Zamawiający wypłaca mu za cały czas przerwy w budowie wynagrodzenie, obliczone w stosunku do

ilorazu ogólnej należności Przedsiębiorstwa i okresu trwania budowy, objętej umową.

Postanowienia ustępu 1 nie stosuje się, jeżeli przerwa w budowie nie spowodowała opóźnienia terminu ukończenia budowy, ustalonego w harmonogramie robót.

§ 7.

1. Przedsiębiorstwo przez wyznaczonego inspektora nadzoru ma prawo w granicach przyznanych środków finansowych zwiększenia robót kosztorysowych i zarządzania robót dodatkowych do wysokości 5% kosztorysu umownego. Dalsze zwiększenia mogą nastąpić po uzyskaniu uprzednio zgody Zamawiającego i to tylko w ramach posiadanych kredytów.

2. Ponadto Przedsiębiorstwo przez wyznaczonego inspektora nadzoru może bez uprzedniej zgody Zamawiającego zarządzić wykonanie tylko takich robót ponadkosztorysowych lub dodatkowych, których potrzeba wynika z konieczności zabezpieczenia robót już wykonanych lub z technicznej konieczności zachowania całości robót.

§ 8.

Prawa i obowiązki, wynikające z niniejszej umowy, nie mogą być przelewane na osoby trzecie.

§ 9.

Wszelkie podatki i opłaty, związane z zawarciem niniejszej umowy, obciążają w całości Przedsiębiorstwo.

§ 10.

Wszelkie spory, mogące wyniknąć przy wykonywaniu niniejszej umowy, podlegają rozstrzygnięciu przez właściwą państwową komisję arbitrażową, zgodnie z przepisami dekretu z dnia 5.VIII.1949 r. o państwowym arbitrażu gospodarczym (Dz. U.R.P. Nr 46, pcz. 340).

§ 11.

Wszystkie warunki niniejszej umowy obowiązują układające się strony bez potrzeby osobnych wezwań i stawiania w zwłocę. Zmiany niniejszej umowy wymagają formy pisemnej.

§ 12.

Umowa niniejsza zostaje spisana z dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej z umawiających się stron. Kopię umowy Zamawiający prześle bankowi, finansującemu inwestycję.
Podpis Zamawiającego Podpis Przedsiębiorstwa

Przegląd wydawnictw

KSIAŻKI

N. D. Kazanczew: Prawo własności kolchozowej (prawo kolchoznoj sobstwiennosti).

Tworzenie spółdzielni rolnych poprzedzone zostało w Związku Radzieckim nacjonalizacją ziemi. Przeprowadzona w pierwszych dniach rewolucji nacjonalizacja stanowiła nader poważne ułatwienie przejścia do form gospodarki socjalistycznej. Sytuacja w Polsce jest odmienna. Już nawet po wniesieniu ziemi do spółdzielni członkowie zachowują do niej pewne prawa. Nie ma ponadto, żadnej przeszkody, aby sama spółdzielnia była właścicielką ziemi. Wobec tego przedmiot własności spółdzielczej w Polsce jest szerszy, niżeli w Związku Radzieckim. W Związku Radzieckim własność kolchozów stanowić mogą tylko: żywy i martwy inwentarz, wytworzone produkty albo produkty zakupione, budowle i niektóre zakłady przemysłowe, służące bezpośrednio potrzebom gospodarstwa rolnego.

Rzeczami, które mogą stanowić własność kolchozu, kolchoz może w ramach przepisów prawnych i po wypełnieniu obowiązków wobec państwa swobodnie rozporządzać zarówno na potrzeby kolchozu, jako całości, jak i na potrzeby poszczególnych jego członków.

Według art. 5 konstytucji ZSRR własność kolchozu jest własnością socjalistyczną, ale nie jest własnością całego narodu. Podmiotami prawa własności kolchozowej są posiadające odrębną osobowość prawną kolchocy, z czego wynika cały szereg konsekwencji: podczas gdy akumulacja osiągnięta w wyniku działalności przedsiębiorstw i instytucji państwowych wchodzi w całości do ogólnego funduszu dla zaspokojenia potrzeb całego narodu, to akumulacja osiągnięta przez kolchozy wchodzi do ogólnego funduszu w tej tylko części, która jest oddawana państwu z tytułu obowiązujących dostaw i innych danin. Podział rocznego dochodu kolchozu przeprowadzany jest więc w taki sposób, aby uwzględnione zostały zarówno interesy państwa, jak i interesy kolchozu, jako całości, jak i wreszcie interesy poszczególnych kolchoźników.

Normy prawne dotyczące organizacji i działalności kolchozów, nadzoru nad nimi państwa, stosunków wewnętrznych w kolchozie między kolchozami a kolchoźnikami i będącymi do pewnego stopnia podmiotami prawa, zagrodami chłopskimi — stanowią odrębną dział prawa kolchozowego.

Prawo radzieckie zna następujące formy gospodarki kolchozowej: a) forma najmniej doskonała: są to stowarzyszenia wspólnej uprawy roli. Przy tej formie narzędzia poszczególnych członków kolchozu, jak również inwentarz i zabudowania gospodarcze pozostają w prywatnym władaniu członków, co zresztą nie wyklucza możliwości posiadania przez „stowarzyszenie wspólnej uprawy“, także własnych narzędzi.

b) najpowszechniejsza forma rolniczej gospodarki socjalistycznej — to rolnicze artele. W tej formie gospodarowania nie wszystkie narzędzia i środki produkcji przechodzą na własność kolchozu, a tylko zasadnicze. W indywidualnym posiadaniu i zarządzaniu członków prowadzących wspólne gospodarstwo domowe zagród pozostaje majątek zagrodowy.

c) forma najwyższa — komuny. Przy tej formie istnienie oddzielnego majątku zagrodowego jest zbędne. Na obecnym etapie przejście do tej formy na większą skalę nie jest aktualne.

Własność kolchozowa powstawała w rozmaitych sposobach:

1. przez uspołecznienie narzędzi i środków produkcji osób wstępujących do kolchozu, 2. przez przekazanie przez państwo pewnych wartości materialnych, 3. przez pomnożenie majątku w drodze uprawy ziemi lub hodowli, 4. przez zakup.

Uspołecznienie środków produkcji wnoszonych przez członków stanowiło początkowo najczęstsze źródło powstawania własności kolchozowej. Wniesione przez kolchoźnika mienie podlegało oszacowaniu. Wartość jednej czwartej albo połowy zapisywano na tzw. fundusz niepodzielny, tj. nie podlegający wypłacie w razie wystąpienia członka. Reszta zapisywana była na dobro członka, który w razie wystąpienia z kolchozu mógł tę część wartości wniesionego wkładu zabrać.

Z faktu, że własność kolchozu jest własnością socjalistyczną wynika prawo i obowiązek takiego wykorzystywania tej własności, ażeby zgodnie z planowymi zadaniami państwa gospodarka kolchozu podnosiła się na coraz wyższy poziom.

Z faktu, że własność kolchozu nie jest własnością całego narodu wynika z kolei, że władze państwowe nie mogą rozporządzać tym majątkiem inaczej, niż w tych granicach, w jakich uprawnienia te przewidziane są w ustawach. Postanowieniem z dnia 25 czerwca 1932 r. o rewolucyjnej praworządności Centralny

Komitet Wykonawczy i Rada Komisarzy Ludowych zakazały lokalnym organom władzy państwowej, a także wszelkim innym władzom państwowym, rozporządzać samowolnie produkcją i środkami produkcji kołchozów albo wydawać kołchozom zarządzenia zobowiązujące je do wydzielania środków pieniężnych lub innych funduszy na cele nieprzewidziane ustawami.

Ustawy przewidują następujące obowiązki kołchozów wobec państwa:

1. wykonywanie określonych dostaw ziarna, ryżu, owoców, nasion, mięsa, mleka itp.
2. płacenie podatku dochodowego i rat ubezpieczenia;
3. dostawy produkcji stosownie do umów kontraktacyjnych i uiszczanie częściowo w naturze opłat za świadczenia stacji maszynowych;
4. jeżeli kołchoz otrzymał pożyczkę w naturze może być zobowiązany do zwrotu jej w naturze.

Na podstawie postanowienia z dnia 16.III.1927 r., kołchozy otrzymały od państwa nieodpłatnie w użytkowanie wszelkie urządzenia i budowle, znajdujące się w ich faktycznym władaniu. Nastąpiło to w formie specjalnych aktów zbycia, w których wartość oddanego mienia została oszacowana. W stosunku do takiego mienia, oddanego przez państwo, kołchozy ponoszą następujące obowiązki: a) winny majątek zachować i zabezpieczyć, b) zbycie takiego majątku może nastąpić tylko za zgodą władz, przy czym sumy uzyskane ze sprzedaży winny być odprowadzane na fundusz niepodzielny (por. wyżej), c) w drodze odpisów na amortyzację stworzone powinny być środki dla odnowienia zużytego majątku.

CZASOPIŚMA

Przegląd Notarialny, Nr 5 — 6, maj — czerwiec.

Niezbyt fortunnie zrehabilitowany art. 461 ustawy o spółdzielniach w brzmieniu noweli z dnia 20 XII 1949 r. (Dz. U. R. P. Nr 65 poz. 524) przewiduje, że przedsiębiorstwo spółdzielni może w całości lub w części zostać zbyte w specjalnym trybie tj. na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia lub decyzji CZS a następnie, że w razie zbycia przedsiębiorstwa w tym trybie, nabywca przejmuje jego zobowiązania, a spółdzielnia zostaje zwolniona od odpowiedzialności za te zobowiązania. Pomimo, że w przepisie przewidującym przejęcie zobowiązań przez nabywcę i zwolnienie od odpowiedzialności za te zobowiązania spółdzielnia mówi się o „przedsiębiorstwie” a nie o części przedsiębiorstwa, autor (J. Marcisz) przyjmuje, jako bezsporne, że przepis dotyczy zarówno przypadku zbycia całego przedsiębiorstwa, jak i jego części. Do wniosku takiego dochodzi zapewne dlatego, że przejęcie zobowiązań przewidziane zostało wtedy, gdy zbycie przedsiębiorstwa następuje w „trybie ustalonym w poprzednim ustępie” a ustęp „poprzedni” określa tryb zbycia przedsiębiorstwa „w całości lub w części”. Wniosek taki wydaje się jednak niesłuszny, ponieważ okoliczność, że zbycie „części przedsiębiorstwa” nastąpić może w tym samym trybie, co zbycie całego przedsiębiorstwa, nie musi konieczne prowadzić do wniosku, że przepisy dotyczące przejęcia przez nabywcę zobowiązań, gdy zbyte zostaje całe przedsiębiorstwo, znajdują zastosowanie również do przypadku, gdy zbyte zostaje część przedsiębiorstwa.

Ponieważ w razie zbycia części przedsiębiorstwa trudno jest ustalić, jakie mianowicie (bo przecież nie wszystkie) zobowiązania przechodzą na nabywcę,

autor twierdzi, że ustawodawca mógł mieć na myśli tylko przypadek, gdy spółdzielnia prowadzi dwa lub więcej zakładów, z których każdy posiada wyodrębnioną administrację, kasę i księgowość. Domniemanie takiej właśnie woli ustawodawcy wydaje się nieślusne. Wprowadzając artykuł 461 do ustawy o spółdzielniach ustawodawca niewątpliwie miał na celu stworzenie sytuacji umożliwiającej racjonalną organizację przemysłu i handlu socjalistycznego i nie mógł z całą pewnością mieć „woli” uzależnienia takiej reorganizacji od przypadkowej okoliczności, czy zakład posiadał wyodrębnioną administrację i księgowość. Zarówno przeto dosłowna interpretacja art. 461, jak i interpretacja poprzez domniemaną wolę ustawodawcy, prowadzić musi do wniosku, że przepis o przejęciu zobowiązań przez nabywcę i o zwolnieniu od odpowiedzialności za te zobowiązania spółdzielni dotyczy tylko przypadków zbycia całego przedsiębiorstwa, a nie tych przypadków, gdy zbyte zostaje część przedsiębiorstwa. W razie zbycia części przedsiębiorstwa nabywca i zbywca odpowiadają za zobowiązania wobec osób trzecich na ogólnych zasadach, a w stosunkach między sobą obowiązują będą spółdzielnię i nabywcę zasady ustalone w „aktach prawnych” zawartych na warunkach ustalonych przez Walne Zgromadzenie lub CZS.

Nie wydaje się uzasadnione również inne twierdzenie artykułu, a mianowicie, że art. 461, jako *ius cogens*, uchyla możliwość, gdy przedsiębiorstwo ma być po przejęciu dalej prowadzone, zastosowania innych przepisów, a w szczególności art. 75 ust. 5 lit. a ustawy o spółdzielniach. Przyjęcie takiej tezy postawiłoby Państwo — w przypadkach, gdy zobowiązania spółdzielni przewyższają wartość jej aktywów — przed alternatywą, albo zaniechać prowadzenia przedsiębiorstwa i dopuścić do zniesienia potrzebnej placówki, bądź też przejąć wszystkie zobowiązania spółdzielni i obciążyć państwo obowiązkiem ponoszenia konsekwencji złej gospodarki zarządu spółdzielni. Wydaje się, że w takim kierunku interpretacja iść nie powinna.

Wreszcie nieuzasadnione jest twierdzenie, że art. 461 może w jakikolwiek sposób ograniczać uprawnienia właściwych Ministrów, wynikające z Ustawy o Przedsiębiorstwach Państwowo-Spółdzielczych. Interpretacja taka nie jest w ogóle potrzebna, skoro według art. 7 Ustawy o Przedsiębiorstwach Państwowo-Spółdzielczych zakres odpowiedzialności za długi obciążające oddany przez centralę spółdzielni majątek określa właściwy minister — i jeżeli to będzie słuszne i celowe niewątpliwie zastosuje zasady, wynikające z art. 461 ustawy o spółdzielniach. Z punktu widzenia zaś prawidłowej interpretacji przepisów prawnych teza, że art. 461, jako *lex posterior*, milcząco uchylił odnośnie przepisów Ustawy o Przedsiębiorstwach Państwowo-Spółdzielczych nie daje się utrzymać: Ustawa o Przedsiębiorstwach Państwowo-Spółdzielczych dotyczy zupełnie innego tematu, przewiduje inne zupełnie obowiązki nabywcy, jest w stosunku do art. 461 znowelizowanej ustawy o spółdzielniach przepisem szczególnym, ponieważ dotyczy nie wszystkich spółdzielni, jak art. 461, a tylko central spółdzielni i nie wszystkich przypadków oddania majątku, a tylko przypadku oddania majątku tworzącemu się przedsiębiorstwu państwowo-społdzielczemu. Ogólnie przyjęta interpretacja przepisów prawnych nie uznaje derogacji przez *lex posterior generalis* przepisów dotyczących innej materii i będących niewątpliwie, w stosunku do późniejszego przepisu, przepisami szczególnymi.

Jerzy Majzel

Wydawca: „POLSKIE WYDAWNICTWA GOSPODARCZE”, Przedsiębiorstwo Państwowe Wyodrębnione. **Redaguje Komitet Redakcyjny. — Adres Administracji:** Warszawa, ul. Foksal 15, tel. 7-39-45. **Adres Redakcji:** Warszawa, ul. Frascati 4, m. 2, tel. 8-12-19. — Redaktor przyjmuje od godz. 17-ej do 18-ej. — **Prenumerata** wynosi: rocznie zł 900, półrocznie zł 450, kwartalnie zł 225. Pojedynczy egzemplarz zł. 75. — **Prenumerata i kolportaż:** PPK „Ruch” — Warszawa, ul. Srebrna 12, tel. 8-71-80. PKO—I-14396.

Zamówienie Nr 506 z dnia 6.V.1050 r. Nakład 10.000 egz. Ukończono w czerwcu 1950 r.

Druk „Prasa Demokratyczna”, Warszawa, Śniadeckich 18. B-19210.

